

Передплатуй на 2010 рік за вигідною ціною. Умови на стор. 9

ВИКОНАВЧИЙ ДИРЕКТОР
ЄВРО-2012 МАРТІН КАЛЕН ПРО
ОРГАНІЗАЦІЙНІ РИЗИКИ УКРАЇНИ **СТОР. 16**

ЩО БУДЕ З ГРИВНЕЮ
І БАНКАМИ ПІСЛЯ
ВІДСТАВКИ СТЕЛЬМАХА **СТОР. 18**

СПЕЦПРОЕКТ «20 РОКІВ
СВОБОДИ». РУМУНСЬКИЙ
ТУНЕЛЬ У ЄВРОПУ **СТОР. 40**

Тиждень

український www.ut.net.ua

ЄЖИ ОНУХ
ПРО НЕОБХІДНІСТЬ
ПЕРЕЗАВАНТАЖЕННЯ
КУЛЬТУРИ В УКРАЇНІ
стор. 52

№ 51 (112), 18–24 ГРУДНЯ 2009 р.

ЧИ ЗДАТНА
БОГНА
ЗМІНИТИ
КРАЇНУ?

спецпроект «Вибори-2010»
Стор. 24

ISSN 1996-1561

9 771996 156002

51 >

К Н И Г А Р Н Я

ТВІЙ ПОДАРУНОК

ВЖЕ ТУТ!

Акція до новорічних свят!

Придбай дитячі книжки на суму від 150 грн
та отримай солодкий ПОДАРУНОК

і дисконтну картку з максимальною знижкою

м. Київ, вул. Спаська, 5 (м. «Контрактова площа»)

м. Київ, вул. Лисенка, 3 (м. «Золоті ворота»)

м. Харків, вул. Сумська, 3 (м. «Історичний музей»)

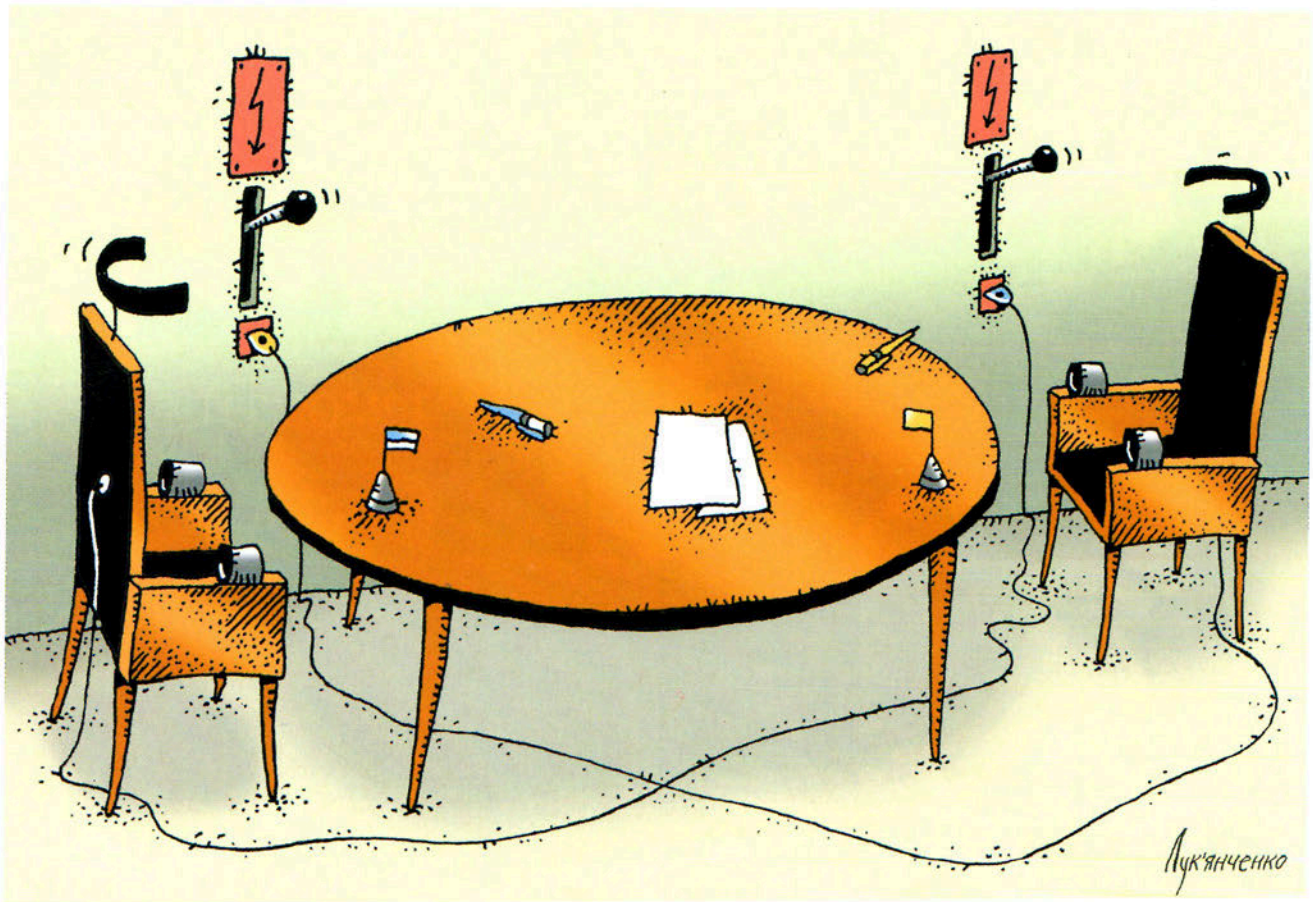
м. Львів, просп. Свободи, 7

м. Івано-Франківськ, вул. Незалежності, 31

Працюємо щодня з 9.00 до 21.00

Образ тижня

Малюнок Ігоря Лук'янченка

П'ятеро головних кандидатів на посаду президента України – Віктор Ющенко, Віктор Янукович, Юлія Тимошенко, Арсеній Яценюк та Володимир Литвин – відмовилися від участі в теледебатах. Злякалися?

Життя має сенс!

ПЕРЕДПЛАТИТЬ ТА ОТРИМУЙТЕ
ЩОП'ЯТНИЦІ
передплатний індекс – 99319

Юрій Макаров
про «Свободу»

6

Фото
тижня
Символ
футболу

10

Кредит без дебету
Чому державні
кошти
розподілятимуть
у ручному режимі

12

Другий тайм
Виконавчий
директор Євро-2012
Мартін Каллен про
готовність України
до чемпіонату

16

Хто на старенького
Ким замінять
Володимира
Стельмаха на посаді
голови Нацбанку

18

Сергій Яременко:
чому з приходом
нового очільника
НБУ деструктивна
політика центрбанку
не зміниться

20

Валентин Бадрак
спростує чутки про
політичну складову
рекордного контракту
на постачання української
військової
техніки в Ірак

22

ВПРИТУЛ

Україна: версія
«Тимошенко»
Чого бракує Ю.В.Т.,
щоб стати повно-
цінним державним
лідером

24

Тарас Чорновіл
зважає, що краще/
гірше: президент
Тимошенко
чи опозиціонерка
Тимошенко

34

Не прогавити
державу
Як залобити
демонтажу
«Проекту
Україна»

36

Вигнанець із Регіонів
Колишній регіонал
Василь Кисельов
про невинуваті
сподівання, обачність
Кремля та «смотрящих»

38

Румунський
тунель у Європу
Змівивши 20 років тому
хід своєї історії, сьогодні
румуни відчувають
втому від політики

40

Роман Кабачій
про боротьбу нових
членів Євросоюзу
зі старими
етнонаціональними
викликами

46

Дебати про дебати
Чому французький
уряд розпочав дискусію
про «національну
ідентичність»

48

Любомир Белей
про словацький
досвід вирішення
мовного питання

50

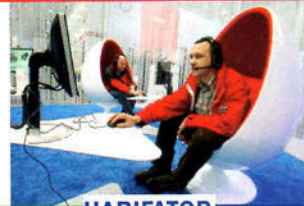
Перезавантаження культури
Єжи Онух про вдалі польські
реформи, необхідність
промоції України, механізми
розвитку культури та лазневі
умови комунікації

52

Свистопляски на «язуку»
Як приватні інтереси
кількох осіб можуть
привернути увагу іноземних
дипломатів до непомітного
провінційного містечка

56

В ІТ-світі
хмарно
Про демократизацію
інформаційних
технологій

58

МИ

Наддніпряньський
яструб
Як колишній капітан
Радянської армії став
героєм національного
руху опору

64

Людина з камерою
Оператор Анатолій
Гаврилов про
особливості
української анімації

66

Відгуки/анонси
Вистави,
фільми,
виставки,
книжки,
записи

70

Імітатор декадансу
Болгарський режисер
театру і кіно Явор
Гирдев про силу
антиутопій, сучасний
театр та евтаназію
в мистецтві

72

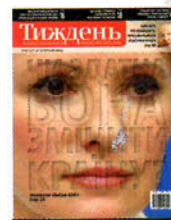
Польська лижня
Плюси і мінуси
гірських трас
Закопаного,
Криниці,
Шклярської
Поремби

76

Кілька слів
від журналістів
Тижня

82

Обкладинка

фото:
PHL

TISSOT

SWISS WATCHES SINCE 1853

ХРОНОГРАФ

АЛЬТИМЕТР

КОМПАС

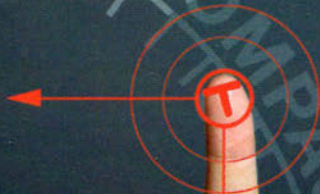
БАРОМЕТР

ТЕРМОМЕТР

БУДИЛЬНИК

Майкл Оуен – Футболіст Міжнародного Класу

Більше ніж годинник

Tissot, іноватори у традиціях

T TOUCH™
the touch screen watch

www.tissot.ch

Київ – магазин "Tissot", в ул. Сагайдачного, 8, тел.: (044) 531 99 43; Київ – бутик "Четвертое измерение", вул. Сагайдачного, 25, тел.: (044) 425 20 29;
Київ – ТЦ "Комод", відділ "Tissot", 3 поверх, вул. Луначарського, 4, тел.: (044) 585 73 05; Одеса – ТЦ "Європа", бутик "Tissot", 2 поверх, вул. Дерибасівська, 21, тел.: (048) 780 04 22;
Дніпропетровськ – ТРЦ "Мост-Сити Центр", вул. Глинки, 2, тел.: (056) 790 30 07; Дніпропетровськ – ТРК "Караван", вул. Нижньодніпровська, 17, тел.: (056) 747 91 68.
Офіційний дистрибутор в Україні ТОВ "Новое время" Тел.: (044) 531 1448, 531 14 49, novevrema@peshcherin.com

Доктор Симптом

Автор:
Юрій
Макарук

Вчора давав інтерв'ю французькому телебаченню. Першим було запитання про Олега Тягнибока. Дуже обережне, без бажання мене образити, але з ноткою співчуття. Хотілося огризнутися у стилі холодної війни, коли радянські ідеологічні бійці на будь-які закиди відповідали: «А у вас негрів вішають». Мовляв, у вашій Франції теж льо Пен – депутат Європарламенту, який мало не став президентом (насправді перебільшення, хоча якось у другий тур таки вийшов). А потім я зрозумів, що французька колега, навпаки, намагалася знайти точки дотику, маючи на увазі, що в нас із ними та сама проблема.

Проблема? Серед моїх знайомих чимало людей, які вважають партію «Свобода» разом із її лідером технологічним проектом – чи то КДБ, чи то місцевих олігархів, що мав на меті компрометувати українців як невиліковних ксенофобів і забезпечувати приводи для діяльності проросійських сил. Це звичайна вада людей, які копіряться в політиці: рано чи пізно вони стають конспірологами, вірячи, що кожен наслідок має свої причини, а кожна причина – своїх авторів. Незаплановані викиди активності вони сприймають як чийось акцію, а незапланованих активістів – як агентів впливу. І подеколи мають рацію: в багатьох країнах є практика застосовувати технічних клоунів для трансляції послань та проштовхування рішень, за які не хотіли б відповідати респектабельні політики. Інколи маріонетка починає жити власним життям, і тоді з'являється Жириновський.

На відміну від фахівців я не вірю, що Тягнибок – технологічний проект, у цьому переконує вся його біографія. Просто завжди є й будуть люди з підвищеним соціальним темпераментом, які прагнуть вирішувати складні проблеми простими засобами. Як казав видатний грузинський філософ Мераб Мамардашвілі (до речі, йшлося про марксизм): спроба втиснути великі думки у маленькі голови. Я так само не вірю, що якась зла сила використовує Тягнибока «втемну». Як кажуть, навіть мені вороги, коли в мене є такі друзі?

Хоч би скільки Олег Ярославович виграв судових процесів, зрозуміло: жидів і москалів він не любить. Це, зрештою, його особиста справа і святе право, доки він не перейде до конкретних дій чи персональних образ. Звісно, я особисто волів би, щоб у країні не було не лише ксенофобів, а й хуліганів, злодіїв та корумпованих чиновників. Але це

питання мого недосконалого смаку. Інша річ, що своїми конкретними діями свободівці ніяк не наближають панування світлих ідеалів, які вони декларують. Днями заступниця Олега Ярославовича по партії Ірина Фаріон із гордістю розповідала по радіо, як вона провчила співвітчизницю, що запитала в неї дорогу російською. Взірцева націоналістка показала їй... протилежний напрямок. Браво! Слід припустити, що відтепер та нещасна невідома українка негайно стане свідомою, перейде в побуті на державну мову й почне сповідувати європейські цінності в інтерпретації «Свободи». І в жодному разі не розповідатиме своїм родичам і знайомим, які вони дикі й невиховані, ці хохлабандерівці. То хто приносить цій країні, цьому народові й цій мові більше користі: такі представники титульної нації чи мій друг, відомий видавець із питомим українським прізвищем Фінкельштейн, який за 12 років видав понад 300 книжок українських авторів, причому, всупереч нашому спотвореному ринку, чомусь українською. Тепер він у лікарні з інфарктом (одужуйте швидше, Леоніде Петровичу!), а Тягнибок – у шоколаді, йде в президенти.

Так, деякі ідеї «Свободи» привабливі не лише для націоналістів у широкому чи вузькому розумінні. За судження комунізму, проведення люстрації,

НЕ ВАРТО ЛІКУВАТИ СИМПТОМ, ТРЕБА ШУКАТИ ХВОРОБУ

очищення влади, забезпечення відповідного статусу тій самій державній мові – першочергові заходи, які вимагають не складної підготовки чи надмірних витрат, а лише політичної рішучості. Єдине, що може справді дискредитувати націоналістів, – це їхній прихід до влади. Згадаймо шок, коли «Свобода» на виборах у Тернополі взяла майже 35% голосів. І що? Щось я не чув про якісь виняткові здобутки Тернопільщини на ниві боротьби з корупцією та злочинністю за останні дев'ять місяців. Не кажу вже про викорінення, але бодай щось помітне... До речі, про утиски нацменшин теж нічого особливого не повідомляли.

Інша річ, що існування Тягнибока – це обвинувачення Українській державі за те, що вона припускає безперешкодне й систематичне порушення прав своїх громадян, зокрема за мовно-етнічною ознакою, за те, що українці почуваються дискримінованими у своїй країні. Колишній лікар-хірург швидкої допомоги Олег Тягнибок тут зі мною погодився б: не варто лікувати симптом, треба шукати хворобу. ■

Ferrari

UOMO

Official Licensee: Parfums

фєррарї Уомо. Новий аромат для чоловіків. Офіційно ліцензована продукція.

Ексклюзивний дистрибутор в Україні: (044) 288-92-66 www.grandparfum.com

ГрандПарфум

THE NEW FRAGRANCE FOR MEN.

Мамай

Тягнибок виголошує дуже гарні думки, але не показує шляху досягнення тих таких гарних цілей, не говорить про те, хто і як усе оте буде робити. А питання «хто?» дуже важливе. У ВО «Свобода» великі складнощі з людським складом. Часто до партійних лав потрапляють або механічні націоналісти, або фахові партфункціонери. <...> Стиль роботи «Свободи» наразі – примусове поглинання замість співпраці з іншими організаціями. Для прикладу, зазначена партія планувала провести захід в одному з обласних центрів, запрошувала інші організації взяти в ньому участь, але за однієї умови – всі повинні були бути під прапорами ВО «Свобода». На жаль, ця партія стає все більш подібною до КПУ чи, швидше, КПРС за своїми підходами до досягнення цілей. П.Н. Я сам голосуватиму за Тягнибока. По-перше, є все ж надія, що він зміниться після черги поразок. По-друге, хочеться показати тим продажним держимордам із ПР, НУ–НСу, БЮТу та з інших бандитських родів, що руси-українці є, і що ми прагнемо відвоювати та збудувати нашу Державу в нашій Країні!

Найбільш дискусійні матеріали № 50 (111), 11–17 грудня, 2009 р.

Один у полі
Цикл матеріалів спецпроєкту «Вибори-2010» про кандидата в президенти Олега Тягнибока

Україна російська чи українські росіяни?
Петро Тарашук про роль держави у творенні національної ідентичності

Донбасизація України
Ігор Лосєв про те, чому деукраїнізація загрожує не тільки Донбасу

Лівий марш
Юрій Макаров про конфлікт правої та лівої ідеологій

Громенко

Панове, «Свобода» среди нас только потому, что ее требует народ. Потому что многие украинцы склонны к национализму, а сильных политиков-националистов сейчас нет. Кто защитит титульную нацию? Не видно? Отсюда и спрос. Смешивать «Свободу» с фашистами или нацистами не стоит. Это не «Патриот Украины». Партии с идеологией «Свободы» вполне нормально набирают по 10–15–20% на выборах в странах Евросоюза, и это нормально. Консерваторы, правые, националисты нужны обществу.

Роман Паньків

Не треба так високо підносити авторитет тягнибоченків, порівнюючи їх із французьким Національним фронтом Ле Пена. Цей кандидат набрав 20% не сам по собі, а авторитетною виступала і його команда. Автор правильно в статті звернув увагу на кадровий дефіцит. Їм не просто бракує технічних людей, їм просто бракує людей, які можуть представляти цю партію, вести дискусію на рівних із іншими політиками, а прийшовши до влади, на прикладі Тернополя й області, не втратити на другий день роботи авторитет і заробити розчарування у виборців. Не просто приходити до влади з ідеями, а потім займатись дербианом, як усі депутати, але й впроваджувати ці ідеї в життя на користь українському народу. Бути серйозними, а не популістами.

Олег

Згадуючи якісь історичні імена, не потрібно допускати помилок... Тягнибок не виступав на могилі Кліма Савура на Франківщині, оскільки Клим Савур загинув на Рівненщині... в 1945 році. Дивусь також, що солідний аналітичний журнал скотився до аналізу подій на сайті Вконтакті... Вважаю, що аналізувати лобі події через призму цього сайту просто примітивно.

Роост

Про удмуртів і чувашів – автор загнав. По-перше, у цих двох народів істотно відмінна

мовна ситуація. По-друге, вони точно ще не в аугі. <...> Чуваші навіть великорусів асимільовують – по селах. А удмурти – це хитруни, мовна поведінка яких дає змогу уникати прямих зіткнень із федеральною владою. Але й вони дечого досягли: зупинки в Іжевську в громадському транспорті оголошують удмуртською, існує Удмуртська гімназія. Але, звісно, нема удмуртомовної вищої освіти... До речі, стан удмуртської за деякими параметрами кращий, ніж стан української в Києві. <...> В удмуртській мові Москва не бачить СИЛЬНОГО конкурента. Тому на українське мовне середовище в УКРАЇНІ тиск набагато більший і підступніший, ніж в Удмуртії.

Орфографія дописувачів зберігається

Свої зауваги та коментарі до статей ви можете залишати в блозі Тижня – ut-magazine.livejournal.com та на нашому сайті www.ut.net.ua

Тиждень

№51 (112) 18-24.12.2009 р.
Засновник ЕСЕМ Медіа ГмбХ
Видавець ТОВ «Український Тиждень»
Головний редактор Сергій Литвиненко
Заступник головного редактора
Наталія Васютин
Оглядач Юрій Макаров
Редактори Анатолій Астаф'єв,
Вікторія Терасимчук, Дмитро Губенко,
В'ячеслав Дарпінянц, Ігор Кручик,
Андрій Лаврик, Катерина Ліпа,
Мар'яна Олійник, Наталія Петринська

Журналісти Жанна Безп'ячук,
Богдан Буткевич, Інна Загвородня,
Роман Кабачій, Олена Чекан
Відповідальний секретар Віталій Столига
Арт-директор Андрій Ермоленко
Дизайнери Юрій Довбах, Ганна Єрмакова,
Тимофій Молодчиков
Художник Павло Ніц
Більд-редакція Олександр Чекменьов,
Валентина Бутенко
Фотограф Андрій Ломакін
Кольорокоректор Олена Шовкопляс
Літературні редактори Олександр Григор'єв,
Лариса Міщенко

Коректори Марина Петрова, Ірина Павленко
Контент-редактор сайту Тана Овчар
Генеральний директор Микола Шейко
Фінансовий директор Андрій Решетник
Директор зі збуту Олександр Грищенко
Директор з реклами Світлана Егорова,
(097) 962-55-42, e-mail: yes69@ut.net.ua
Відділ промо та маркетингу Ганна Кашеїда
Голова редакційної ради Роман Цуприк
Видається з 2.11.2007 р.
Свідчення про державну реєстрацію
КВ №13005-1889Р від 13.08.2007 р.
Адреса для листування 03067, Київ, а/с №2

Адреса редакції
01030, Київ, Б. Хмельницького, 36 оф. 7
Адреса видавця 03067, Київ, Машинобудівна, 37
E-mail: office@ut.net.ua. Телефон (044) 3511300
Друк ТОВ «НОВИЙ ДРУК»,
Київ, вул. Магнітогорська, 1
Свідчення суб'єкта видавничої справи
ДК №1447 від 28.07.2003 р.
№ зам. 096614. Наклад 30 700
Номер підписано до друку 16.12.2009 р.
Виходить щоп'ятниці. Розповсюджується
в роздрібній торгівлі та за передплатою.
Ціна договірна. Передплатний індекс 99319

© Український тиждень. Редакція залишає за собою право на ліцензування надісланих матеріалів без узгодження з автором. Рукописи не повертаються й не рецензуються. За зміст рекламних матеріалів та листів, надісланих читачами, редакція відповідальності не несе

Матеріали, позначені літерою «Р», під рубрикою «Трибуна» та на сірому тлі, публікуються на комерційній основі

ДО УВАГИ ЧИТАЧІВ «УКРАЇНСЬКОГО ТИЖНЯ»:

Останній номер 2009 року (№52) вийде 25 грудня і буде в продажу протягом трьох тижнів. Перший номер 2010 року (№1-2) вийде 15 січня.

Тиждень

український www.ut.net.ua

ПЕРЕДПЛАТА НА 2010 РІК

Передплати

«УКРАЇНСЬКИЙ ТИЖДЕНЬ»

вже зараз!

1. У редакції:

– заповніть квитанцію у відділенні будь-якого банку (отримувач: ТОВ «Український тиждень», р/р 26007026823721 у Печерському відділенні КМФ АКБ «УКРСОЦБАНК». МФО 322012. Код ЄДРПОУ 35392656. Передплата на журнал «Український тиждень»);
 – розбірливо зазначте адресу доставки та контактний телефон;
 – оплатіть квитанцію у найближчому відділенні банку;
 – надішліть копію сплаченого бланка замовлення (квитанцію про оплату):
 * факсом: (044) 351-13-00 (01);
 * поштою: ТОВ «Український тиждень», м. Київ, 03067, а/с № 2.
 Вартість редакційної передплати журналу «Український тиждень» на 2010 рік:

1 місяць – 20 грн;
 3 місяці – 60 грн;
 6 місяців – 120 грн;
 12 місяців – 240 грн.

2. У будь-якому відділенні зв'язку Укрпошти. Передплатний каталог на 2010 рік, стор. 156. Передплатний індекс – 99319.

3. У передплатних агенціях вашого міста (детальніше див. на сайті <http://www.ut.net.ua>).

4. На сайті www.portmone.com.

За детальною інформацією звертайтеся за тел. (044) 351-13-00.
 Менеджер з передплати Каріна Семяновська
K.sem@ut.net.ua

<http://www.ut.net.ua>

повідомлення	отримувач платежу	ТОВ «Український тиждень»	26007026823721	35392656
			поточний рахунок отримувача	код отримувача
	назва установи банку	Печерське відділення КМФ АКБ «УКРСОЦБАНК»	322012	МФО банку
	Прізвище, ім'я та по батькові платника			
	Адреса платника, телефон			
	вид платежу: за передплату на журнал «Український ТИЖДЕНЬ»			
касир	період:			
	платник (підпис)	сума, грн		
квитанція	отримувач платежу	ТОВ «Український тиждень»	26007026823721	35392656
			поточний рахунок отримувача	код отримувача
	назва установи банку	Печерське відділення КМФ АКБ «УКРСОЦБАНК»	322012	МФО банку
	Прізвище, ім'я та по батькові платника			
	Адреса платника, телефон			
	вид платежу: за передплату на журнал «Український ТИЖДЕНЬ»			
касир	період:			
	платник (підпис)	сума, грн		

СИМВОЛ футболу

14 грудня на Михайлівській площі в Києві було презентовано логотип чемпіонату

Європи з футболу-2012 та гасло змагань – «Творимо історію разом». До речі, поляки перекладають із англійської слоган «Creating history together» як «Творимо майбутнє разом», оскільки в польській мові слово «історія» вживається лише щодо минулого часу. Розробив емблему на замовлення УЄФА португальський художник Елдер Помбінью. Попередньо митець ознайомився з історією та культурою Польщі й України – країн-господарок чемпіонату. «Я був зачарований орнаментом – витинанкою. Після цього в мене вже не виникало запитань, що саме брати за основу для лого», – зізнається Помбінью.

Справді, суцвіття, з двох квіток та футбольного м'яча віддалено нагадує витинанки. Ліва квітка суцвіття символізує Польщу, що видно з червоного та білого кольорів, які відповідають кольорам польського прапора. Права квітка – синьо-жовта – символізує Україну. В центрі композиції – м'яч, яскраве забарвлення якого, за задумом художника, має передати емоційне напруження футбольних змагань. Єдине стебло, на якому розпускаються квіти, символізує континентальну першість Європи з футболу.

Фото: PHL

G HISTORY
ETHER

10 грудня

з північного піратського полону за \$2,8 млн викуплено судно «Аріана» з 24 українськими моряками на борту

11 грудня

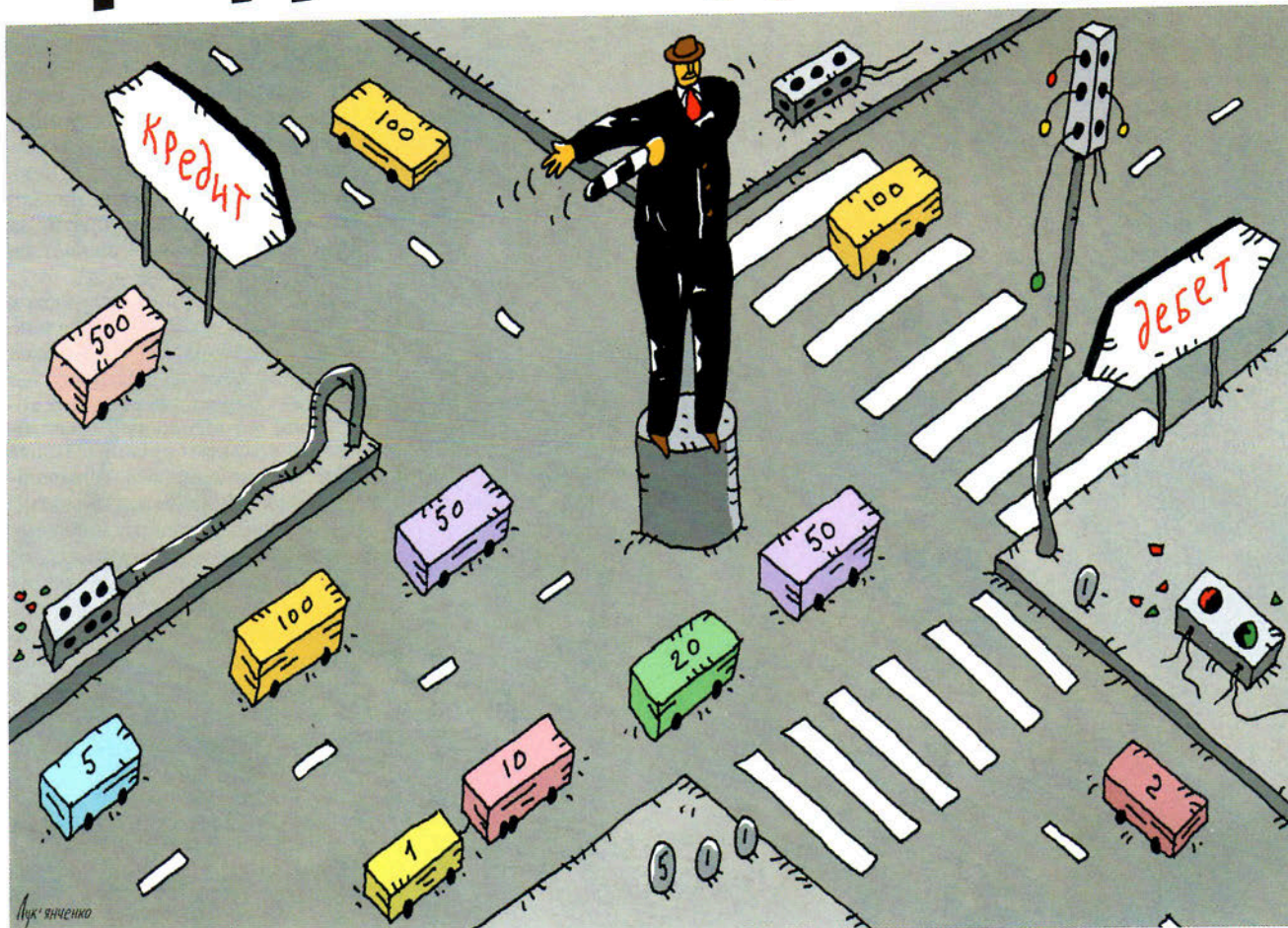
УЄФА затвердила містами – господарями Євро-2012 Київ, Донецьк, Львів і Харків

12 грудня

В Абхазії вперше після самопроголошення незалежності відбулися президентські вибори. Переміг Сергій Баґапш

Кредит без дебету

До завершення президентських виборів державні кошти розподілятимуть у ручному режимі

Бюджетний процес на межі зриву. Ще 15 вересня уряд Юлії Тимошенко презентував проект держбюджету на 2010 рік, але віз і нині там – документ не пройшов навіть першого читання в парламенті. За урядовими прогнозами, у 2010-му доходи держави зростуть на 19% рік до року (до 284,84 млрд грн), а видатки – на 20,6% (до 322,96 млрд грн).

13 грудня

Віталій Кличко у поєдинку з американцем Кевіном Джонсоном **відстояв титул чемпіона світу з боксу за версією WBC**

У Києві презентовано **офіційний логотип Євро-2012**

15 грудня

У справі отруєння Ющенка допитали **російського політехнолога Марата Гельмана**, який 2004 року працював на Януковича

16 грудня

Іран успішно випробував **балістичну ракету** із дальністю польоту 2 тис. км

Податківці мають акумулювати до державної скарбниці на 12,6% більше доходів, ніж цього року, митники – на 2%. Зокрема, надходження від ПДВ мають зрости на 23,6% – до 116,69 млрд грн, а розмір відшкодування за цим податком зменшитися майже вдвічі – з 36,52 до 20,86 млрд грн.

Генеральний директор Інституту бюджету Ірина Щербина переконана, що «збільшення податкових надходжень, заплановане на наступний бюджетний рік, можливе лише в разі істотного підйому української економіки». Інакше, щоб виконати бюджет, доведеться друкувати гроші, незабезпечені товарами, що може призвести до неконтрольованої інфляції.

Згідно з проектом держбюджету на 2010 рік заплановано зростання податкового навантаження на державні компанії з 15 до 30%. А Нацбанк має перерахувати до скарбниці 10,5 млрд грн прибутку (цьогорічний показник – 0,8 млрд грн). Голова НБУ Володимир Стельмах уже назвав такі плани нереалістичними, зауваживши, що вони провокують незабезпечену емісію.

Утім, пропозиції народних депутатів щодо держбюджету (проект було відправлено на доопрацювання з 878 зауваженнями) роблять фінплан узагалі нездійсненним, оскільки збільшують його видаткову частину на 157 млрд грн. Лише зростання з 1 грудня 2009 року місячного прожиткового мінімуму (до 701 грн) і мінімальної зарплати (до 669 грн) збільшують видатки держави в 2010-му на 8,1 млрд грн. Джерел покриття цих витрат не визначив жоден з авторів пропозицій. З огляду на це, за словами першого віце-прем'єра Олександра Турчинова, побажання депутатів реалізувати неможливо.

Прем'єр Юлія Тимошенко припустила, що держбюджет приймуть уже після президентських виборів, до цього кошти розподілятимуть шляхом прийняття спеціальних урядових постанов. Джерела в Бюджетному комітеті ВР переконані, що уряду навряд чи вдасться знайти компроміс із парламентом і ухвалити фінансовий план у цілому до Нового року. Найімовірніше, в січні – лютому 2010-го уряд розподілятиме державні кошти в ручному режимі в межах 1/12 видатків бюджету-2009 на місяць.

Олексій Воронич

І знову грип

Україною котиться друга хвиля грипу. В 11 областях України, а також в АРК Крим та місті Севастополі перевищено епідемічний поріг захворюваності на грип та ГРВІ. В Полтавській, Черкаській, Харківській, Луганській, Донецькій, Миколаївській та Одеській областях закрива-

ються на карантин школи. Також карантин оголошено в одній зі шкіл Ялти. Тим часом Верховна Рада проголосувала за виділення 608 млн грн на боротьбу з грипом. З початку епідемії на грип та ГРВІ станом на 15 грудня захворіли 2 млн 546 тис. 622 українці.

Ціни на морозі

Роздрібні ціни на бензин А-95 з початку грудня знизилися на 8,4% – до 6,68 грн/л, дизельне пальне подешевшало на 5,3% – до 5,67 грн/л (інформація компанії УРЕСО). З-поміж чинників зниження цін учасники ринку виокремлюють девальвацію долара (з 8,85 UAH/USD у вересні до 7,98 UAH/USD на

середину грудня), а також здешевлення нафти на світових ринках у листопаді – грудні (з \$80 до \$70-73 за барель). Утім, експерти називають такий тренд короткотерміновим, прогнозуючи, що на початку 2010-го бензин А-95 коштуватиме 7,4–7,7 грн/л, а дизпальне – понад 6,5 грн/л.

ФОТО: УНАН, ОЛЕКСАНДР ЧЕРМЕНЬОВ, МАКС ЛЕВІН

та отримай **23%** одразу!
ГОТУЙСЯ ДО СВЯТ!
РАЗОМ З КРЕДОБАНКОМ!

0-800-500-8-500

(дзвінки в межах України безкоштовні)

www.kredobank.com.ua

Ліцензія НБУ №43 від 27.01.2006 р.

на **8,6%**

збільшилося промвиробництво в листопаді. Вперше з початку економічної кризи (за 15 місяців)

200 тис. нелегалів

щороку буде змушена приймати Україна після набрання чинності 15 січня договору з ЄС про реадмісію

200 млн грн

привласнили посадовці двох банків у ході афери з грішми Фонду гарантування вкладів

5 ОБЛИЧ

БОРИС БЕРЕЗОВСЬКИЙ
агітує за Ющенка

Опальний російський олігарх звернувся з листом до українських підприємців, у якому закликав голосувати за Віктора Ющенка. Штаб Ющенка вже охрестив цей лист ведмежою послугою.

ЛЕОНІД ЧЕРНОВЕЦЬКИЙ

купує косарки влітку

Мер столиці планує до кінця року закупити газнокосарки на 10 млн грн у межах програми соціально-економічного розвитку Києва на 2009 рік, повідомляє Блок Віталія Кличка.

НЕСТОР ШУФРИЧ
І ЮРІЙ ЛУЦЕНКО

побилися

Нардеп від Партії регіонів під час перерви в ефірі програми «Шустер Live» вдарив в обличчя міністра внутрішніх справ.

СІЛЬВІО БЕРЛУСКОНІ
розбили обличчя

Під час зустрічі з прихильниками в Мілані у прем'єр-міністра Італії побідили з натовпу важкою статуєю. У Берлусконі зламано ніс та вибито два зуби.

СЕРГІЙ ЖАДАН
отримав премію

Письменник став лауреатом премії імені Джозефа Конрада 2009 року. До фіналу також дійшли письменниці Тая Малярчук і Наталя Сняданко.

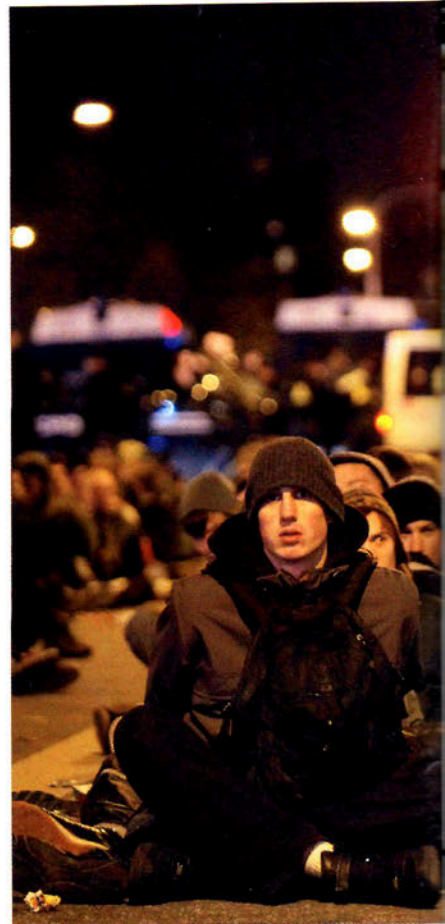
СКАНДАЛ

Клімат-контроль

Україну відзначили за деструктивну позицію на кліматичному саміті ООН

На саміті ООН щодо змін клімату в Копенгагені Україна отримала нагороду «Динозавр дня» (присуджується екологічними громадськими організаціями) за вкрай деструктивну позицію на перемовинах. Мало того, що з трьох офіційних представників, які приїхали на саміт, за столом з табличкою «Україна» не було жодного, так наша держава ще й відмовляється надавати експертам інформацію про використання грошей, отриманих від продажу квот викидів, що суперечить Рамковій конвенції ООН.

Проте Україна була не єдиною державою, яка заважала ефективній роботі саміту. Близько 130 країн, що розвиваються, організували марш протесту (на фото) у відповідь на пропозицію розвинених країн не продовжувати дію Кіотського протоколу, а ухвалити нову угоду. На їхню думку, в такому разі на них буде покладено непосильні екологічні зобов'язання.

ОПИТУВАННЯ

Все менше і менше

За роки незалежності українців помешало майже на 6 МЛН

Михайло ГОРБАЧОВ (президент СРСР)

Леонід КРАВЧУК (І президент)

51838,5*

1990

51944,4

1991

52056,6

1992

52244,1

1993

52114,4

1994

За інформацією Держкомстату України * дані в млн

€7 млрд

заробили фармацевти на паніці навколо пандемії грипу А/Н1N1, повідомляє The Guardian

\$50 млн

отримав острів Науру за визнання незалежності Абхазії та Південної Осетії, стверджує Грузія

КОРОТКО

Чистка рядів

Генпрокурор Олександр Медведько підписав рапорт про звільнення за власним бажанням свого заступника Олександра Шинальського. З початку грудня у ЗМІ активно обговорювали факт купівлі Шинальським будинку в Баден-Бадені вартістю понад €550 тис., а також законність діяльності Асоціації прокурорів України, яку він очолює.

Євро відкладається

Польща зможе приєднатися до зони дії євро на раніше ніж 2015 року, заявив днями міністр фінансів Польщі Яцек Ростовський. Раніше Варшава хотіла ввести в країні євро у 2012-му, саме коли в Польщі й Україні відбуватиметься чемпіонат Європи з футболу. Та на заваді цим планам стали економічна криза і протидія з боку консервативної опозиції.

Виключне право

Рада федерацій Росії надала президентові РФ Дмитрію Медведеву право самостійно приймати будь-які рішення щодо використання армії за межами країни. Раніше в Росії набрав чинності Закон «Про оборону», що передбачає можливість використання військ за кордоном для захисту прав росіян, боротьби з піратством тощо.

Газогін в обхід Росії

Запрацював газопровід Казахстан – Китай, що є частиною системи транспортування газу з родовищ Туркменії через Узбекистан і Казахстан до Китаю. Про побудову газопроводу в обхід Росії середньоазійські країни домовилися два роки тому після розриву відносин Туркменії з Газпромом.

ФОТО: РНЛ, ОЛЕКСАНДР ЧЕКМЕНЬОВ, АНДРІЙ ПОМАКНІ, АР. ЕРА
ІНФОГРАФІКА: ПАВЛО НІЦ

Другий тайм

Україна в підготовці до Євро-2012 не має часу на свята, переконаний виконавчий директор чемпіонату Мартін Каллен

Спілкувався
Дмитро Губенко

Удень представлення логотипу Євро-2012 *Тижень* розпитував виконавчого директора чемпіонату Мартіна Каллена про сильні та слабкі сторони України в підготовці до турніру.

У. Т.: Чому саме Одеса й Дніпропетровськ опинилися поза Євро-2012? Перше місто має туристичний потенціал, а друге – стадіон європейського рівня.

– Мені подобається Дніпропетровськ, у мене там чимало друзів. Місто доклало багато зусиль та мотивації, і я засмутився, що воно не здобуло права приймати матчі Євро-2012. Причини прості: погана ситуація з готелями, аеропортом. До того ж стали на заваді проблеми зі стадіоном, який уміщував недостатню кількість глядачів. Одеса ж, на відміну від Дніпропетровська, була резервним містом. Можливо, спочатку це сприйняли як сюрприз, що Одеса не стала містом-господарем. А от Харків доклав величезних зусиль у всіх сферах. Харків'яни діяли дуже швидко, тож тепер це найпідготовленіше місто. Одеса має море, упізнане в Європі ім'я, але там нема достатньої для турніру кількості 4–5-зіркових готелів, є проблеми зі стадіоном та аеропортом.

У. Т.: Як із чотирьох українських міст-господарів Євро-2012 мають найбільше проблем із підготовкою ключових об'єктів: аеропорту, стадіону, готелів?

– Різні міста мають різні плюси й мінуси. У Києва, як столиці, багато переваг. Це найбільше місто з потрібною інфраструктурою: готелями, аеропортами, транспортом. Сильною стороною Києва є метро. За на-

явністю готелів це єдине місто, де ми можемо організувати фінал. Київ має найбільшу кількість п'ятизіркових готелів. Але критична ситуація зі стадіоном, його спорудження завершиться надто пізно. З погляду експлуатації – це виклик, оскільки перед Євро на реконструйованому стадіоні зіграють небагато матчів.

Харків – промислове місто, яке теж має метро, тому головною транспортною проблемою (як, до речі, й у Києві) є дорога від аеропорту до центру. Харків багато в чому випереджає інші міста, завдяки панові Ярославському. Він дуже швидко спорудив перший термінал аеропорту (його введуть в експлуатацію наступного літа), а також разом із урядом будує нову злітну смугу. Отже, там вирішено ситуацію з аеропортом. Недоліком усіх міст, крім Києва, є брак прямих рейсів на Захід та Схід Європи, тому треба багато чартерів. Стадіон у Харкові готовий. Більша частина готельного фонду розташована в центрі, що добре для фанатів, а от п'ятизіркових готелів бракує. Місто також потребує розвитку інфраструктури.

Донецьк має чудовий стадіон, один із найкращих у Європі, з професійним колективом, який управляє ним на дуже високому рівні. Мінусом Донецька є аеропорт, це дуже ризикований проект. Реконструюють аеропорт за щільним графіком. Готелі – найслабше місце Донецька. Заявлені готелі мають збудувати, це дуже важливо. В районі Маріуполя вже готові гарні 3–4-зіркові готелі, але дістатися туди громадським транспортом нелегко. Тому треба налагодити систему транспортування фанатів автобусами-човниками.

Львів має найбільше проблем. Передусім із аеропортом. Тепер, коли уряд заявив, що го-

Фінансування підготовки й проведення Євро-2012

товий фінансувати його реконструкцію, відчутний поступ. Відповідальність за аеропорт узяв на себе губернатор, і він дає раду з цим. Стадіон довго був проблемним питанням. Велося багато полеміки, але тривалий час нічого не робилося. Тепер мер сформував команду іноземних фахівців, яка, ми сподіваємося, гарно попрацює разом із українськими компаніями. Іноземці приносять певний досвід, якого бракує в Україні. Ситуація з готелями у Львові ніколи не була проблемною, бо поруч Трускавець. Це туристичний центр, який нині оновлюють. Думаю, за кілька років він стане привабливим не лише для східних, але й для західних європейців. Стосовно громадського транспорту, у Львова є гарний план, але його треба втілити в життя.

Одна з найбільших проблем, не пов'язана зі Львовом, – кордон. Процедура переходу через кордон в Україні є принципово поганими. Вони нестандартні, забирають багато часу, а якщо ви перевозите товари, то можете простояти вічність. Це треба змі-

ФОТО: МАКС ЛЕВІН

нити, тому що така ситуація неприпустима.

У. Т.: Чи можуть забрати у Києва право провести фінальний поєдинок Євро-2012?

– Минулої п'ятниці виконком УЄФА віддав фінальний поєдинок Києву. В Україні жодне інше місто не здатне прийняти фінальний матч, це неможливо. Єдиний варіант – перенести його до Варшави. Проте якщо все буде нормально, поза сумнівом, фінал відбудеться в Києві.

У. Т.: Через яку причину можуть перенести місце проведення фіналу?

– Якщо не збудують стадіон, то в Києві матчі взагалі не відбудуться. Інший важливий чинник – термінал D в «Борисполі». Але зараз аеропорт має дуже добрий менеджмент, роботи йдуть за планом, тож я не турбуюся про це.

У. Т.: Як би ви оцінили рівень готовності України у відсотках?

– Попереду ще багато роботи. Останні 12, а особливо 6 місяців довели, що Євро-2012 в Україні

можливе. Проте багато речей існує тільки на папері, і їх тепер треба втілити в життя. Часу обмаль. Із огляду на інфраструктуру, це важке завдання для уряду, всіх міст. З іншого боку, створити інфраструктуру легше, ніж її експлуатувати. Наприклад, аеропорти не готові прийняти стільки літаків, скільки прибуде на Євро-2012. Будеться чимало готелів – для них потрібен кваліфікований персонал. Це виклик, і треба діяти дуже швидко, інакше буде створено інфраструктуру, але люди не знатимуть, що з нею робити.

У. Т.: А які проблеми в підготовці має Польща?

– Польща теж має домашні завдання. У неї є переваги, яких немає в Україні, – членство в ЄС, географічне розташування. Оскільки 70% людей приїдуть із Заходу, їм буде легше дістатися до Польщі автомобілем. Зараз поляки працюють над автострадами, більшість робіт фінансує ЄС. Але при цьому в Україні з чотирьох готові два стадіони, а в Польщі – жодного.

КРЕДИТ ДОВІРИ-2012. Повернути його Україна зможе лише побудувавши ще два стадіони, реконструювавши чотири аеропорти і суттєво збільшивши готельний фонд

У. Т.: Чи моніторить ваш комітет державне фінансування підготовки до Євро-2012 в Україні?

– Україну серйозно зачепила світова криза. Кабмін не може зараз виділити на Євро-2012 більше грошей, аніж заплановано, інакше зросте інфляція. Він пообіцяв робити інвестиції згідно з планом, і на сьогодні ці обіцянки виконує. Важливо, щоб уряд робив так і в майбутньому, адже це шанс для України стати відомішою у світі. Зараз я налаштований оптимістично.

У. Т.: Чи маєте ви резервний план на випадок виникнення певних форс-мажорних обставин (наприклад, формат 6 на 2 або 4 на 2)?

– Ми завжди тримаємо в голі резервні плани, але вони поки що не розроблені. Треба працювати з чотирма містами. Вже вкладено величезні інвестиції, й ми будемо підтримувати Україну зі свого боку.

У. Т.: У світовій історії були випадки зміни країни-організатора футбольного чемпіонату. Чи може таке статися з Україною?

– Я вірю в Україну, тож думаю, що цього не станеться.

У. Т.: Яка специфіка проведення чемпіонату двома країнами?

– Додатковими ускладненнями є мовний чинник, різне законодавство і, звісно ж, політика. Замість одного уряду треба працювати з двома. Також наявність кордонів.

У. Т.: Євро-2004 допомогло Португалії привести свою інфраструктуру до європейського рівня. Який кумулятивний ефект може отримати від Євро-2012 Україна?

– Чемпіонат у Португалії залишається моєю любов'ю, адже це було перше Євро, за яке я відповідав, і мені дуже сподобалися португальці. Португальці емоційні, й цим схожі на українців і поляків. У Португалії ми все робили в останню хвилину. В Україні така ж ситуація, але тут треба набагато більше зробити. Немає часу на шість тижнів свят, роботу маємо вести й контролювати щодня. Інакше можна просто не встигнути. ■

Хто на старенького

З відставкою Володимира Стельмаха у фінансовій системі мало що зміниться

Автор:
Ірина Ходорова

16 грудня завершилася п'ятирічна каденція голови Національного банку Володимира Стельмаха, який до кризи мав імідж патріарха вітчизняної економіки, рівновіддаленого від основних політичних сил. Під час кризи репутація Володимира Семеновича була підмочена. Він став фігурантом скандалу навколо рефінансування комерційних банків, із його політикою пов'язані заморожування депозитів українців та курсові стрибки на готівковому валютному ринку. Головна інтрига – хто очолить НБУ після відставки пана Стельмаха і, власне, коли ця відставка відбудеться. Згідно з Конституцією пропозицію про звільнення голови Нацбанку до парламенту вносить президент, він же пропонує нову кандидатуру на цю посаду. Проте Віктор Ющенко не поспішає втілювати в життя своє конституційне право. Найімовірніше, пан Стельмах залишатиметься в кріслі до завершення президентських виборів. І в БЮТ, і в Партії регіонів розраховують на перемогу своїх лідерів, відповідно кастинг претендентів на посаду голови НБУ вже розпочався.

БІОГРАФІЧНА НОТА

Володимир Стельмах

Народився 18 січня 1939 р. у селищі Олександрівка (Сумська обл.).

1967 р. – закінчив Київський інститут народного господарства

1962–1979 рр. – робота в Держбанку СРСР

1979–1981 рр. – заступник начальника управління Банку зовнішньої торгівлі СРСР

1981–1986 рр. – радник міністра – президента Нацбанку Куби

1986–1992 рр. – робота в Держбанку СРСР

1993–1999 рр. – перший заступник голови НБУ

1999–2003 рр. – очолює НБУ

2003–2004 рр. – голова спостережної ради АБ «БрокБізнесбанк»

З 16 грудня 2004 р. – голова НБУ

АКТИВИ І ПАСИВИ ВОЛОДИМИРА СТЕЛЬМАХА

• Запровадження жорстких нормативів резервування

• Рекапіталізація системних банків під час кризи

• Формування довіри українців до фінустанов

• Протидія неконтрольованій емісії гривні

• Непослідовна курсова політика

• Безконтрольне рефінансування банків

• Необмежене валютне кредитування

• Замороження банківських депозитів

ХТО НАСТУПНИЙ

Регіонали виокремлюють двох ключових претендентів на місце голови Нацбанку: Сергія Львовича (обіймає відповідну посаду поки що віртуально – в тіньовому уряді) та почесного президента Укргазбанку Василя Горбала. Головні кандидати від БЮТ – Юрій Полунєєв та колишній заступник голови НБУ Олександр Савченко, який восени 2008-го обійняв посаду заступника міністра фінансів в уряді Юлії Тимошенко. У банківських колах називають ще двох можливих наступників Стельмаха: кандидатів у президенти Сергія Тігіпка та Арсенія Яценюка. Обидва мають досвід управління Нацбанком і вельми примарні шанси на перемогу в президентських виборах, але можуть отримати посаду голови НБУ в обмін на підтримку Віктора Януковича чи Юлії Тимошенко в другому турі.

Якщо ж нинішній президент вирішить усе ж таки відправити Володимира Семеновича на заслужений відпочинок (що мало ймовірно), в крісло голови Нацбанку можуть сісти міністр закордонних справ Петро Порошенко (також очолює Раду НБУ) та перший заступник голови Секретаріату президента Олександр Шлапак (встиг попрацювати на керівних посадах у Мінекономіки, Держказначействі та НБУ).

На думку экс-заступника голови Нацбанку Сергія Яременка, всі кандидати є носіями старої ідеології і навряд чи спроможні вивести банківську систему з кризи (докладніше див. на стор. 20).

ГРОШОВИЙ ДОЩ

Чи не найцікавіше з повноважень голови НБУ в умовах кри-

зи – право вирішувати, кому з комерційних банків надавати фінансову підтримку. Нагадаємо, що восени 2008-го Нацбанк рефінансував 94 фінустанови на загальну суму 36,9 млрд грн, зокрема державні Ощадбанк та Укресімбанк, а також приватні ПриватБанк, Надра Банк, Промінвестбанк, «Фінанси та Кредит», Альфа-Банк, Укргазбанк, Укрпромбанк, Родовід Банк, банк «Південний» тощо. При цьому левову частку грошей, виділених НБУ, було спрямовано на валютні спекуляції та кредитування структур, пов'язаних із керівниками та/або власниками банків. Унаслідок цього виникли підозри, що рефінансування було зумовлене не тільки економічною доцільністю, а й якимись вигодами для керівництва Нацбанку. Зокрема, голова Ради НБУ Петро Порошенко заявляв, що регулятор так і не розробив чітких критеріїв відбору претендентів на державну підтримку. Згодом у деяких комерційних банках, що отримали рефінансування, було введено тимчасові адміністрації НБУ: Надра Банку (7,1 млрд грн), Родовід Банку (2,172 млрд грн), Укргазбанку (1,229 млрд грн) тощо. Укрсоцбанк – один із небагатьох, хто вчасно повернув позичені 420 млн грн, більшість фінустанов намагаються пролонгувати дер-

ФОТО: РНЛ

жвані кредити. І керівництво НБУ (знову ж таки вибірково і в ручному режимі) реагує на відповідні клопотання. Відомо, що вже отримали відстрочки Кредитпромбанк (539,3 млн грн), банки «Південний» (350 млн грн) та «Київська Русь» (313,9 млн грн).

КУРСОВЕ РАЛІ

На вагу золота доступ до інформації про валютні інтервенції НБУ. Після того як Нацбанк влітку 2008 року штучно ревальював гривню з 5,05 до 4,85 UAH/USD (в той час на світових ринках уже розгорталися кризові процеси і було зрозуміло, що українську валюту очікує девальвація), економісти не намагаються шукати в діях регулятора логіку. «НБУ стимулював попит на гривню влітку, надав можливість запастися дешевим доларом усім зацікавленим структурам, а потім відпустив курс», – прокоментував курсову політику Нацбанку керівник однієї з фінустанов першої десятки за розміром активів. Згодом за лічені тижні курс в обмінниках скотися до рівня 10 UAH/USD, а НБУ довгий час утримувався від валютних інтервенцій. Цього року склалася діаметральна ситуація: на готівковому ринку курс не перевищує 8,10 UAH/USD, хоча ще на початку вересня був

у межах 8,85 UAH/USD. Натомість регулятор активно викуповує гривню у фінустанов. Ураховуючи те, що дефіцит платіжного балансу в січні – жовтні 2009-го сягав \$12,8 млрд, економісти стверджують, що справедливий курс становить 9 UAH/USD і на цій позначці він би протримався протягом I півріччя 2010-го. Але Нацбанк, попри відносну стабільність гривні, робить жорсткішими умови для учасників валютного ринку, наприклад, нещодавно заборонив фінустановам змінювати курс протягом дня. Також він має намір обмежити маржу (різницю між ціною купівлі та продажу валюти). Така політика нагадує штучне утримання курсу гривні напередодні її чергового здешевлення.

ПАЛИЧКА-РЯТІВНИЦЯ

Чи не найбільше критики на адресу Володимира Стельмаха лунало під час пошуку компромісів із керівництвом уряду, які зрештою було знайдено. За інформацією Секретаріату президента, розрахунки за російський газ, своєчасна виплата пенсій, а також заробітних плат працівникам бюджетної сфери були б неможливими, якби НБУ цього року не надрукував більш ніж 31 млрд грн.

Зокрема, протягом лютого – квітня регулятор щомісяця емі-

тував понад 5 млрд грн, викуповуючи урядові облигації внутрішньої держпозики. Починаючи з травня, коли МВФ відновив кредитування України, внесок Нацбанку у виконання держбюджету зменшився, але залишився вагомим. У липні 2009 року уряд вирішив збільшити статутний фонд НАК «Нафтогаз України» на 18,6 млрд грн за рахунок коштів стабілізаційного фонду, отриманих від реалізації ОВДП. По суті, Нафтогаз запропонував уряду викупити його ж цінні папери (внесені до статутного капіталу компанії). Кабміну довелося зняти зі свого казначейського рахунку кошти, отримані від МВФ, перерахувати їх НАК, що придбала в Нацбанку валюту. Завдяки цьому українська сторона змогла вчасно розрахуватися з Газпромом за газ, спожитий у серпні та вересні. Утім, порозуміння керівництва НБУ з урядом не було тотальним. Зокрема, попри політичний тиск, Нацбанк відмовився перерахувати до бюджету 1 млрд на боротьбу з епідемією грипу і 9,8 млрд на підготовку до Євро-2012 як перевищення доходів регулятора над витратами. Володимир Стельмах зайняв принципову позицію в цьому питанні: в 2009-му прибуток Нацбанку має становити лише 800 млн грн. Утім, джерелом коштів на покриття витрат на підготовку до Євро-2012 знову стануть ОВДП, надходження від розміщення яких зарахують до стабілізаційного фонду держбюджету. В Нацбанку погодилися, що такий шлях не є

НОВОГО ГОЛОВУ НАЦБАНКУ ПРИЗНАЧАТЬ УЖЕ ПІСЛЯ ПРЕЗИДЕНТСЬКИХ ВИБОРІВ

примусом до незабезпеченої емісії гривні. До речі, лише в другій половині листопада НБУ викупив ОВДП на 2 млрд грн. Також Нацбанк погодився реструктурувати 1 млрд грн боргу Кабміну. Ці та інші поступки свідчать про вміння аполітичного Володимира Стельмаха домовлятися. На думку опитаних банкірів, ця якість притаманна більшості потенційних кандидатів на посаду голови НБУ. ■

Продовження на стор. 20

Кандидатська міфологія

Будь-хто з претендентів на місце Володимира Стельмаха потрапить в залежність від МВФ

Безпорадність керівництва НБУ обумовлена вимогами кредиту stand by

Термін повноважень голови НБУ Володимира Стельмаха спливає, однак президент спробує залишити його на місці до завершення своєї каденції. Можливо, Володимир Стельмах затримається до весни – спочатку через зрив терміну каденції, потім буде не до його відставки. Утім, навіть якщо пан Стельмах піде у відведений законом термін, нічого в політиці Нацбанку не зміниться – автоматично діятимуть умови кредиту stand buy від МВФ.

На запитання «Хто буде наступний і що він робитиме?» відповідь одна: особи, які розглядаються як кандидати, ніде не висловлювали засад майбутньої монетарної політики. Але ж вона потребує кардинальних змін з огляду на необхідність подолання кризових явищ. Претенденти на посаду голови Нацбанку – носії міфів докризової ідеології, вони вважають за потрібне боротися з інфляцією будь-якими засобами, їм властиві абстрактна монетарна політика, спрямована на знищення національної економіки, і помилкові твердження про доцільність плаваючого курсу, що в принципі несумісний із перехідною економікою. До речі, в Україні валютна політика взагалі шизофренічна – проголошується плаваючий курс, а потім вживаються всі заходи для утримання його стабільності. І таке роздвоєння мети спостерігається багато в чому. При цьому курс утримують найшкідливішим для економіки способом: грошовим голодом, який призводить до руйнування економіки, що, своєю чергою, розкитує той самий курс. І так по замкненому колу.

Загалом у НБУ не політика плаваючого валютного курсу, а плаваюча валютна політика. Він не оголошує меж, у яких рухатиметься гривня. Як наслідок – підприємства не можуть нічого прогнозувати у своїй діяльності. Така політика суперечить здоровому глузду, звісно, потрібні

інші підходи, але їх не знайдеш у заявах потенційних голів НБУ. Будь-хто на місці Стельмаха ще ретельніше застосовуватиме ті згубні принципи, що реалізуються зараз. Міст і далі будуватимуть уздовж річки, а не впоперек. Не можу сказати, що ніхто цього не розуміє, але ж ніхто не розкриває причин, що привели економіку до кризи. Головними визнаються відсутність реформ та інші абстрактні недоліки.

Зрозуміло, що безпорадність керівництва НБУ визначається умовами stand buy, які передбачають жорстку монетарну політику, високі відсоткові ставки і плаваючий курс. Безумовно, це невідворот но веде до знищення національної економіки, особливо в умовах світового економічного спаду. Ту інфляційну та курсову надбавку, яка могла б допомогти національним виробникам, чомусь віддають іноземним компаніям. Або, наприклад, ставка запозичення. Про яку конкурентоспроможність можна говорити, якщо гроші в країні продають не дешевше ніж 25% річних, а за кордоном ставка майже нульова, до того ж є фінансова урядова допомога у нечуваних для нас обсягах. Мені зрозуміла позиція банків, які за відсутності стратегії держави зі збереження фінансового сектору необачно залучають кошти під ті самі 25% річних. Але це безперспективно,

ПРЕТЕНДЕНТИ НА ПОСАДУ ГОЛОВИ НАЦБАНКУ – НОСІЇ МІФІВ ДОКРИЗОВОЇ ІДЕОЛОГІЇ

бо хвора економіка не має такої рентабельності. Дії банків зрозумілі з огляду на їхню короткострокову мету – виживання. При цьому закладається фундамент розбалансування секторів економіки та переростання кризи в системну. І Нацбанк неспроможний переломити цю тенденцію.

Не виходять рецепти кандидатів на посаду голови НБУ і за межі традиційних заклинань міжнародних організацій (насамперед МВФ та Світового банку) щодо оздоровлення банків. Немає чітких принципів виокремлення та вирішення

проблем хворих структур і всієї системи. Хвороба поширюється і, здається, консервується на майбутнє. Закріпилося певне протистояння – спочатку банки, а потім клієнти стали не виконувати зобов'язання. І така позиція влаштує обидві сторони. Але ця хитка рівновага колись порушиться. І це станеться за мовчазної згоди НБУ, який також дозволяє банкам не виконувати зобов'язань перед ним. Цікаво тільки, хто перший не витримає.

Набір таких стандартних рекомендацій, як відкритість, капіталізація, прозорість та інші традиційні заходи, не приводить до усунення базових причин руйнування фінансової системи і не формує нових принципів роботи. А це де-факто вже здійснюється. Вхідження держави – НБУ рефінансуванням, а уряду капіталізацією – потрібує відповіді на запитання про обсяги, статус, відповідальність цих фінансових установ, подальші принципи їхнього розвитку тощо. Не менш гостро постає проблема фактично припинення кредитування економіки, що невідворотно призводить до погіршення активів банківської системи, неповернення наданих кредитів і зрештою до її руйнування.

Банківський сектор бачить безперспективність такого розвитку, але сам без НБУ змінити обставини не може. Таким чином, потрібна миттєва реакція регулятора для виправлення цієї ситуації. Але він є заручником низької ліквідності та жорсткої монетарної політики для стримування курсу. Верхівка комерційних банків обурюється, але боїться висловитися вголос,

тому що НБУ має достатньо важелів, щоб знищити ту чи іншу установу. Така модель поведінки вкоренилася восени минулого року: наривши безліч помилок, керівництво Нацбанку не змінили і навіть не притягнули до відповідальності.

Найбільший прояв цинізму НБУ – заяви у вересні цього року про утримання курсу будь-яким чином. Нехай заради цього знищать економіку, НБУ це не стосується, бо він за неї не відповідає, а тільки за курс. А хто ж відповідає за економіку держави загалом? І це є виявом помилковості застосованої моделі МВФ щодо розподілу монетарної та економічної влади. Та ще й їхньої незалежності одна від одної. А в Україні це виливається не так у незалежність, як у цілковиту безвідповідальність перед країною.

Окреме питання – взаємодія з урядом. Загалом НБУ чинив правильно, відмовляючись вмикати друкарський верстат. Але ж з огляду на необхідність виходу з кризи постає питання: чим наш верстат гірший від верстата Обама? Це міф монетаристів, що країна не може друкувати гроші, бо це призводить до інфляції. Це відповідає відносинам метрополії з колоніями, які не мали права друкувати більше грошей, ніж вони отримали товарів від метрополії. Саме тому ми їх друкуємо тільки після чергового траншу від МВФ. Така позиція абсолютно не відповідає інтересам країни. Але потенційні претенденти на посаду голови НБУ навряд чи запропонують і зможуть реалізувати іншу модель. ■

АВТОР:
СЕРГІЙ
ЯРЕМЕНКО,
екс-заступник
голови НБУ

ФОТО: МИКОЛА ЛЕВІН

ШУКАЄМО

СПРАВЖНІХ СПЕЦІАЛІСТІВ З ПРОДАЖУ РЕКЛАМИ

Обов'язкова вимога – досвід роботи.

Чекаємо ваші пропозиції на електронну адресу:
hr@presscom.kiev.ua

ШУКАЄМО

ДИЗАЙНЕРА поліграфічної продукції

Чекаємо ваші пропозиції на електронну адресу:
hr@presscom.kiev.ua

ШУКАЄМО СПЕЦІАЛІСТІВ З ПРОДАЖУ ПОСЛУГ ПО ВСТАНОВЛЕННЮ АУДІО/ВІДЕО ОБЛАДНАННЯ

Чекаємо ваші пропозиції на електронну адресу:
hr@presscom.kiev.ua

ВАКАНСІЯ

Керівник з досвідом роботи по організації підписки на періодичні видання

Чекаємо ваші пропозиції на електронну адресу:
media@bestinvest.com.ua

СКЛАДНА геополітика

Чому контракт на постачання зброї до Іраку та ліквідація «Скадів» не є політичним обміном України зі США

Автор:
Валентин Бадрак,
директор
Центру
досліджень
армії,
конверсії та
роззброєння

На початку грудня державна компанія, яка займається експортом та імпортом продукції й послуг військового та спеціального призначення – Укрспецекспорт – уклала контракт на постачання української зброї для армії Іраку. Це найбільший за обсягами контракт Укрспецекспорту за останнє десятиріччя. Його вартість – \$2,5 млрд. Деякі експерти «сенсаційно» розглядали в угоді зв'язок із тим, що Україна дала остаточну згоду ліквідувати свої ракетні комплекси Р-300 «Скад» (здатні нести ядерний заряд), чого багато років домагався Вашингтон.

У зв'язку з цим ЗМІ заговорили про те, що контракти на нову бронетехніку (бронетранспортери й танки), військово-транспортні літаки Ан-32 і на ремонт та модернізацію авіатехніки з'явилися лише завдяки політичному обміну зі США. І якщо іракський проект дасть роботу майже сотні оборонних підприємств, то підводна частина домовленостей стане черговим хуком українському війську, яке й без того бідує.

Хто в дитинстві читав Жуля Верна, пам'ятає: брехня стає схожою на правду тоді, коли базується на правдоподібних подробицях. Ракетні комплекси Р-300, які найчастіше іменують «Скадами», – зброя не вчорашнього, а радше позавчорашнього дня. Розроблені ще в 1970-ті, колись високоточні ракети мають відхилення до 300 метрів. Звісно, можна було б говорити про бойовий вишкіл спеціалістів і про психологічний чинник, якби не стільки «але». Ракети потребують догляду та подовження терміну експлуатації, а, враховуючи їх російське походження, це, як мінімум, проблематично. По-друге, чи варто збільшувати ресурс уже морально застарілих систем? Тим паче, що Укроборонсервіс (дочірнє підприємство ДК Укрспецекспорту) зміг модернізувати сучасніші тактичні ракети «Точка-У», а ДКБ «Південне» вже створило початковий проект нового оперативно-тактичного ракетного комплексу «Сапсан».

Аргумент, що американці начебто бояться можливого поновлення ядерного статусу України, а тому змусили її ліквідувати «Скади», не витримує критики. Якщо в середині 1990-х Україна не змогла втримати ядерну зброю, то ідея створити її знову нічого, крім скептичної посмішки, не викликає. Так, Україна залишається буферною державою, але навіть суперечливим київським лідерам зрозуміла безглузда декларація про ядерний статус у той час, коли держава неспроможна модернізувати літаки

й оперативно створити неядерний ракетний щит стримування, який базувався б на «Сапсанах». «Скади» ж, якщо їх не ліквідувати сьогодні, завтра все одно стоятимуть в базах в очікуванні утилізації. Й при цьому споживатимуть ресурси та нестимуть загрозу мирному населенню.

Саме тому контракт на переозброєння іракської армії та допомогу США в ліквідації «Скадів» не варто розглядати як політичний обмін. Історія зі «Скадами» та іракським контрактом вочевидь вказує на бажання США створити можливості для майбутнього співробітництва з Україною в нових геополітичних умовах. Інша річ, чому? Тут своя логіка. Вашингтон уже давно змирився з провалом вступу України до НАТО. А з імовірним провалом Віктора Ющенка на президентських виборах, на думку США, новий виток зближення Києва та Москви майже неминучий. Ситуація погіршується ще й тим, що європейські члени Альянсу відмовляються боротися за Україну. До речі, й нинішня риторика американського президента явно не передбачає

відкритої боротьби за Україну. Всі втомилися від передбачуваності української влади й внутрішніх чвар. Тому у взаєминах із Києвом світові

США ВОЧЕВИДЬ ПРАГНЕ СТВОРИТИ МОЖЛИВОСТІ ДЛЯ МАЙБУТНЬОГО СПІВРОБІТНИЦТВА З УКРАЇНОЮ В НОВИХ ГЕОПОЛІТИЧНИХ УМОВАХ

гравці обирають дружбу здалеку. До кращих часів. Побічно це підтверджує й помігне збільшення фінансування української служби «Радіо Свобода» – чим не посилення рупора західних ідей. Про всяк випадок...

Отож, що маємо в підсумку? По-перше, армія, яка роками готувалася до «роботи» під парасолькою НАТО, з відповідною спеціалізацією, повинна формуватися вже під самостійну оборону. А це – перегляд пріоритетів, які реально впливають на обороноздатність. Модернізовані літаки й зенітно-ракетні комплекси. Нові ракети. Нові засоби зв'язку й автоматизовані системи управління. По-друге, Україна постійно з власної ініціативи підтверджує нерівність у вагових категоріях зі своїми партнерами. Якщо це справді так, то чому ж дивуватися, що Москва вимагає від нас припинити постачання зброї до Грузії, а Вашингтон – не поставити літаки до Венесуели (й це за відсутності міжнародних санкцій). Або ж – політичний лідер сусідньої країни фактично вимагає відмовитися від вступу до НАТО й пропонує вважати українців частиною російської нації. А Вашингтон радить не створювати ракети. Москва бажає, щоб Україна була молодшим братом, а Вашингтон бачить Київ меншим другом. ■

**Готуємось
до заселення!**

КРЕДИТУЄ

Банк Київська РСА

0 800 500 546

Давінки в межах України безкоштовні
Ліцензія НБУ №19 від 14.01.2002

ОЛЬЖИН ГРАД
ЖИТЛОВИЙ КОМПЛЕКС

Новий житловий комплекс

м. Вишгород, проспект Шевченка, 2

Центр продажу: м. Київ, Солом'янська площа, 2, тел.: (044) 227-77-60, 495-54-51, www.olgrad.kiev.ua

Плановий термін закінчення будівництва — кінець 2009 року

Забудовник — ЗАТ "Дніпрожилбуд". Дозвіл на будівельні роботи №74/07 від 24.04.2007.

Ліцензія на будівельні роботи АВ №192848 від 22.09.2006. Продаж здійснює ТОВ "Енерголізінг"

Україна: версія «ТИМОШЕНКО»

ПРЕЗИДЕНТСЬКІ
ПЕРЕГОВИ
2010

Тиждень завершує серію політичних портретів основних претендентів на президентське крісло. Наш дев'ятий персонаж (про Віктора Януковича див. №36/2009, про Сергія Тігіпка – №40/2009, про Володимира Литвина – №42/2009, про Петра Симоненка – №44/2009, про Арсенія Яценюка – №46/2009, про Анатолія Гриценка – №48/2009, про Віктора Ющенка – №49/2009, про Олега Тягнибока – №50/2009) – один із найімовірніших претендентів на перемогу, нинішній прем'єр-міністр України Юлія Тимошенко

Чого бракує Ю.В.Т., щоб стати повноцінним державним лідером

Автор:
Сергій Павлиш

Від самого початку своєї політичної кар'єри Тимошенко вирізнялася з-поміж традиційної когорти українських політиків намаганням не пристосовуватися до наявних правил гри, а змінювати їх.

ФОРМУВАННЯ МІСІЇ

У середині 1990-х Тимошенко була задіяна у великому бізнесі, усіх якого дехто з експертів пов'язував із тодішнім прем'єр-міністром Павлом Лазаренком, точніше, з його підтримкою. Проте вже за кілька років Тимошенко відмовилася від олігархічної кар'єри – амбіції штовхнули її у велику політику. Першим справді державним досвідом Тимошенко була спроба упорядкувати енергетичний ринок України в часи її віце-прем'єрства в уряді Ющенка. У 2000 році її дії врятували енергетичний ринок від колапсу, позбавивши оточення Кучми надприбутків. Таким чином Тимошенко поставила на собі певну мітку – людини, яка не готова рахуватися з установленими правилами гри, а прагне змінювати їх на свій розсуд. Тогочасний режим Леоніда Кучми почав вбачати в Тимошенко небезпечного ворога.

Важливим у формуванні Тимошенко як політика стало 12 лютого 2001 року. Генеральна прокуратура порушила проти ініціаторки опозиційного Форуму національного порятунку кримінальну справу одразу за кількома статтями. Звільнену з посади віце-прем'єр-міністра Юлію Володимирівну ув'язнили

в Лук'янівському СІЗО столиці. На той час її бізнес – корпорація «Єдині енергетичні системи України» – був фактично зруйнований, чоловік Олександр і бізнес-партнер та друг дитинства Валерій Фалькович перебували за ґратами, практично все керівництво ЄЕСУ було оголошено в розшук.

42 доби, проведені у слідчому ізоляторі, стали поворотним моментом у житті Тимошенко. Попри тотальну дискредитацію Тимошенко владою як злочинця й спільника Павла Лазаренка (який став уособленням корупції в українській владі), після ув'язнення в неї з'явився невеликий, але стабільний відсоток прихильників, які саме в ній вбачали лідера, здатного протистояти системі. Можливо, саме тоді Тимошенко повірила у свою нову місію – місію лідера, який може увійти в історію, здійснивши масштабні перетворення в країні.

У 2004 році Юлія Володимирівна зробила ставку на Ющенка як альтернативу висунутому Кучмо Януковичу. Тимошенко підтримала Ющенка, попри прикрукраду останнього під час її ув'язнення в 2001-му. Адже тоді Віктор Андрійович підписав так званий лист трьох (Леоніда Кучми, Віктора Ющенка, Івана Плюща), в якому представників Форуму національного порятунку (включно з Тимошенко) було названо фашистами.

Відомо, що Ющенко від початку своєї кар'єри був цілком органічною складовою кучмівської системи. Вочевидь, Тимошенко, як і інші представники оточення Віктора Андрійовича, мала б знати про вади претен-

дента та його вельми умовно опозиційність «злочинному режиму». Розрахунок Тимошенко полягав у тому, що за підтримки майбутнього президента вона, обійнявши посаду прем'єр-міністра, матиме карт-бланш для здійснення перетворень у країні. Щось на кшталт сербсько-югославського варіанта, коли дієвий опозиційний лідер Зоран Джинджич зміг в'їхати у владу Сербії за рахунок висування прохідного кандидата в президенти Югославії Воїслава Кущтуніци, вельми умовно опозиційного одіозному Мілошевичу. Пізніші події покажуть усю глибину наївності таких очікувань. Про наївність Тимошенко свідчить і її затятий спротив конституційним змінам, на яких наполягав Кучма як на передумові проведення третього туру президентських виборів.

ФОТО: ОЛЕКСАНДР ЧЕРКЕНЬОВ

Схоже, вона була впевнена в тому, що більші повноваження президента Ющенка забезпечать їй повнішу свободу дій на посаді прем'єр-міністра.

ДВІ СТРАТЕГІЇ ПІСЛЯ МАЙДАНУ

Суспільство зразка 2005 року очікувало радикальних змін, обіцяних під час Майдану. З огляду на це Тимошенко, ставши прем'єр-міністром, розраховувала пришвидшено здійснити певні трансформації. Першим пріоритетом було відмежування олігархів і великого бізнесу від влади, яка й була, власне, головним джерелом їхнього «бізнесу». Реприватизація низки стратегічних підприємств, привласнених за безцінь у попередні рік-два, була цілком логічним і необхідним кроком у ситуації, що склалася на початку 2005 року. Однак

Ющенко вже відверто грав на іншому боці. Відтак, до реприватизаційних успіхів прем'єра Тимошенко можна зарахувати лише продаж Криворіжсталі. У випадку з Нікопольським заводом феросплавів і Северодонецьким АЗОТом вона наштотувалася на шалений опір. Єдиним фронтом проти Тимошенко виступили олігархи, президент Ющенко, Росія та деякі західні експерти. Українські ЗМІ, російські телеканали вустах експертів на кшталт Інни Богословської палко закликали Ющенка відправити Тимошенко у відставку задля порятунку України. До створення негативного іміджу Юлії Володимирівни за кордоном долучилися деякі експерти з російсько-українських питань, зокрема відомий в Україні фахівець Андерс Ослунд. Тоді експерт називав уряд Тимошенко

вкрай популістським, звинувачував у посяганні на права власності, темній реприватизації, зниженні ВВП і сповільненні інвестицій. Цікаво, що 2 жовтня нинішнього року в інтерв'ю інтернет-виданню «Українська правда» старший співробітник вашингтонського Інституту міжнародної економіки імені Петерсена пан Ослунд високо оцінив застосовані прем'єр-міністром України Юлією Тимошенко методи боротьби з наслідками світової фінансової кризи.

Відставка з посади прем'єр-міністра у вересні 2005 року стала для Тимошенко новою точкою відліку. Неможливість діяти на основі революційних наказів Майдану змусила її змінити тактику й почати поновому торувати шлях у владу — цього разу до найвищої посади в державі. Наступні чотири роки

вона присвятила цій меті. Утримуючи протягом 2005–2007 років високий рейтинг поміж виборців, вона стала природним політичним дахом для тієї частини великого бізнесу, що знайшла в ній противагу гегемонії донецьких, виразником інтересів яких майже відкрито став президент Ющенко.

У 2007-му Тимошенко грала першу скрипку в реалізації сценарію розпуску президентом парламенту, ще раз демонструючи якості найдієвішого гравця українського політикуму, здатного блискавично діяти в критичних умовах.

На шляху до виборів-2010 Тимошенко здійснила низку карколомних кульбтів, зокрема налагодила робочі стосунки з колишніми опонентами-олігархами. Їй вдалося дивовижним чином подружитися з Путіним і встановити довірливі стосунки з багатьма європейськими лідерами.

Після другого сходження Тимошенко на прем'єрську посаду головною проблемою стало утримання високого рейтингу. Бойові дії проти Тимошенко з боку президента стали схожими на методичне розхитування ситуації в країні, й без того охопленій небувалою корупцією, колапсом влади та враженій світовою економічною кризою.

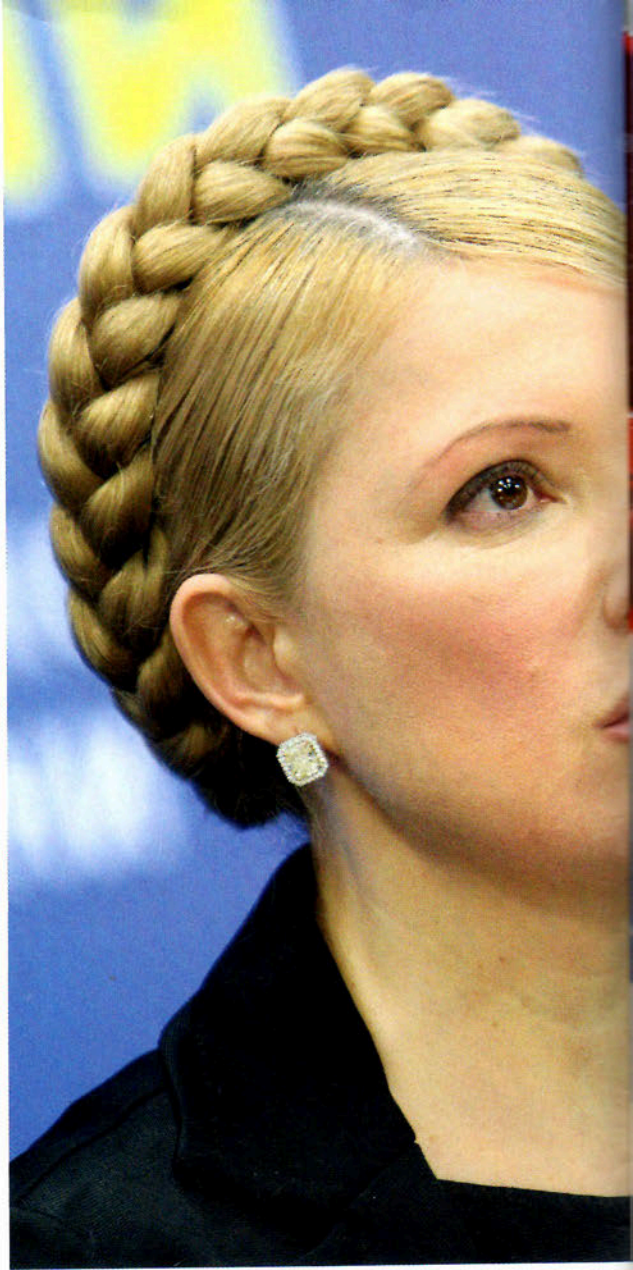
Поглиблення зневіри, розчарування у можливості збудувати нормальну країну, люмпенізація потенційно думаючої частини суспільства (на додачу до вже злюмпенізованої) – це і є головна стратегія опонентів Тимошенко. Власне, не суттєво, яке саме лайно викидають у телефір шустери, богословські, шуфричі та інші спікери політичних сил. Головне – суспільство має змиритися з тим, що, крім лайна, у цій країні не може бути нічого, розслабитися й спробувати отримувати задоволення від життя в лайні.

ВОНА – ЦЕ УКРАЇНА?

І все ж шанси перемоги Тимошенко високі. Що буде з країною у разі її президентства?

На відміну від більшості українських політиків, чії інтереси здебільшого вимірюються меркантильними міркуваннями, амбіції Тимошенко лежать в іншій площині. Вона прагне увійти в історію, отже, націлюється на певний масштаб діяльності. При цьому Юлія Володимирівна не мрійник, а жорсткий реаліст, вольова людина високої працездатності. Вона вміє домовлятися й переконувати, має харизму і характер.

Отже, Тимошенко є лідером, спроможним змінити країну. Водночас чи усвідомлює вона повною мірою, що і як потрібно міняти? Чи зможе вона стати державним лідером України, українським де Голлем? Відповідь на це запитання залежить від кількох чинників.

ЗЛЕТІ І ПАДІННЯ

Народилася **27 листопада 1960 року** в Дніпропетровську

1984 рік
Закінчила з відзнакою економічний факультет Дніпропетровського держуніверситету, почала працювати інженером-економістом на Дніпропетровському машинобудівному заводі імені Леніна

З 1989 по 1991 рік
Комерційний директор Дніпропетровського молодіжного центру «Термінал», серед ініціаторів створення якого був також Олександр Турчинов

З 1991 року
Генеральний директор заснованої нею разом із чоловіком Олександром Тимошенкою корпорації «Український бензин» (Куб)

1995 рік
Президент компанії «Єдині енергетичні системи України» (ЕЕСУ), на яку перетворився Куб. За версією кінця 1990-х, ЕЕСУ досягла фінансового розквіту завдяки проєкції Павла Лазаренка

Наприкінці 1996 року
Обирається до Верховної Ради України у мажоритарному Бобринецькому виборчому окрузі №229 Кировоградської області (92,3% голосів)

Вересень 1997 року
Стала першим заступником Лазаренка, який очолив Всеукраїнське об'єднання «Громада»

1998 рік
Знову стала народним депутатом і очолила Бюджетний комітет ВР

1999 рік
Очолює партію «Всеукраїнське об'єднання «Батьківщина»

30 грудня 1999 року
Обійняла посаду віце-прем'єр-міністра України з питань паливно-енергетичного комплексу в уряді Віктора Ющенка

19 січня 2001 року
Пішла у відставку

13 лютого 2001 року
За звинуваченням Генпрокуратури була заарештована, понад місяць перебувала в Лук'янівському СІЗО. У березні Печерський районний суд Києва скасував санкцію на арешт

9 лютого 2001 року
Стала ініціатором створення Форуму національного порятунку (ФНП) – громадського об'єднання, що мало на меті усунення від влади режиму Леоніда Кучми

Листопад 2001 року
Учасники об'єднання прийняли рішення перейменувати ФНП у Блок Юлії Тимошенко

Березень 2002 року
За результатами парламентських виборів БЮТ отримала у Верховній Раді понад 20 місць

Вересень 2002 року
Тимошенко разом з опозиційними лідерами очолила всеукраїнську акцію протесту «Україна без Кучми»

Перший – здатність Тимошенко усвідомити свої найбільші вади. На нашу думку, їх дві.

По-перше, Тимошенко має ідеальну команду для того, щоб прийти до влади. Утім, щоб презавантажити держапарат, змінити саму парадигму мислення чиновника, потрібна інша команда, яку неможливо створити за кілька місяців. Ця команда має формуватися з молодих професійних людей з європейською освітою і модерним світоглядом, яких треба знайти, об'єднати ідеєю, переконати в незворотності своїх намірів. Чи достатньо усвідомлює Ю.В.Т., що альтернативи цілковитого презавантаження чиновницького апарату немає? Чи готова вона робити ці кроки й вживати жорстких заходів щодо частини свого сьогодишнього оточення, йдучи на ризик залишитися на певний час в ізоляції?

По-друге, Тимошенко в силу історичних обставин не повною мірою розуміє вирішальну роль культурної політики у державному будівництві. В її оточенні немає жодної людини, здатної системно пояснити, чому існування держави неможливе без консолідації суспільства на основі своєї культурної матриці, відмінної від сусідської. І що в разі розмивання цієї матриці жодна газотранспортна система не забезпечить таку державу від поглинання іншою державою (див. статтю Самійла Ворса, стор. 36). Власне, не-

розуміння значення культурно-інформаційної сфери є загальною проблемою українських політиків, і Юлія Тимошенко тут не виняток. Особливо складний випадок у цьому аспекті – Віктор Ющенко. Його ставлення до цієї сфери характеризується цілковитою відсутністю будь-яких практичних дій у сенсі державної політики (а іноді й негласною протидією) і водночас безсистемними деклараціями, що з огляду на брак аргументації іноді сприймаються як провокації та викликають протилежний ефект.

Україна матиме українське обличчя – сказавши це, відповідальний державний лідер має пояснити, що це означає на практиці й навіщо це потрібно. Зокрема, це не означає, що хтось кращий, а хтось гірший чи що можуть бути обмеження на користування рідною мовою або на доступ до певного культурного продукту. Натомість це означає, що держчиновник поспілкуватиметься державною мовою і що інформаційний продукт цією мовою з часом буде переважним в Україні, а для наступних поколінь українська мова, природно, стане засобом міжетнічного спілкування в країні. Не сказати, що Україна матиме українське обличчя, означає будувати в нашій державі другу Росію, а вона, як відомо, одна.

Другий чинник є важливішим і вирішальним. Він стосу-

ється активності та спроможності українських інтелектуалів (інтелігенції). На відміну від інтелектуалів Литви, Польщі, Чехії, Естонії та інших країн, українські інтелектуали зразка 1991 року виявилися неспроможними запропонувати сучасну концепцію української державності. Понад те, вони взагалі ставили під сумнів право держави використовувати будь-які механізми примусу для забезпечення інтересів країни та суспільства. Хаос, беззаконня і «беспредел» стали подавати як прояви демократії. Не лише завдяки «червоним» директорам та комсомольським батажкам, а й із легкої руки батьків Народного руху України країна стала бездержавною територією, місцем безжалісного і безкарного дерібану. У той самий спосіб деякі «борці» за українську культуру, десятиліттями очолюючи комітети та комісії з духовності, не спромоглися виробити бодай якихось засад культурної політики, навіть не намагалися поставити діагноз ситуації, що склалася. Власне, після 18 пострадянських років українські інтелектуали так і не присутні як чинник у суспільно-політичному житті країни. Але ж саме рівень та активна позиція інтелектуальних середовищ формують програми політиків у розвинених країнах.

Якою буде Україна за Тимошенко? Значною мірою це залежить від кожного з нас. ■

ФОТО: АНДРІЙ ПОМАКАН

У 2004 році
БЮТ і блок Віктора Ющенка «Наша Україна» оголосили про створення коаліції «Сила народу» для підтримки кандидатури Ющенка на виборах президента

Листопад 2004-го
Юлія Тимошенко стала одним із лідерів Помаранчевої революції

4 лютого 2005 року
Верховна Рада 373 голосами призначила Тимошенко головою першого помаранчевого уряду України

У липні 2005 року
журнал Forbes назвав українського прем'єра Юлію Тимошенко третьою за впливовістю жінкою світу

Вересень 2005 року
Ющенко відправляє уряд Тимошенко у відставку

У березні 2006 року
на парламентських виборах БЮТ здобув перемогу в половині регіонів України та Києві, отримавши 129 депутатських мандатів. Коли переговори БЮТ із «Нашою Україною» та СПУ щодо створення демократичної більшості зайшли в глухий кут, Тимошенко активно підтримала ініціативу Ющенка стосовно дострокового розпуску парламенту

У вересні 2007 року на дочасних парламентських виборах БЮТ поліпшив свій результат, отримавши 156 мандатів

18 грудня 2007 року після створення фракціями БЮТ і НУ-НС у Раді другої демократичної коаліції Юлія Тимошенко вдруге очолила український уряд

24 жовтня 2009 року
На столичному майдані Незалежності відбувся з'їзд Всеукраїнського об'єднання «Батьківщина», на якому Юлію Тимошенко було висунуто кандидатом у президенти України

*Президентський рейтинг Юлії Тимошенко за даними Київського міжнародного інституту соціології

За даними опитувань Центру Разумкова, президентський рейтинг Юлії Тимошенко коливався від 28,2% у лютому 2008 року до 17,9% у грудні 2009-го

Не до прориву

Більшість обіцянок, з якими Юлія Тимошенко йшла на парламентські вибори, не виконуються

Автор:
Уляна
Тимчук

Стратегічна програма «Український прорив» була представлена 1 серпня 2007 року перед достроковими парламентськими виборами і позиціонувалася як план дій майбутнього уряду. **Тиждень** нарахував в «Українському прориві» 1001 обіцянку. Багато пунктів збігаються з програмою Віктора Ющенка, і це логічно, адже над вирішенням важливих суспільних проблем виконавча (та й законодавча) влада мала б співпрацювати злагоджено. Відповідно обидва лідери можуть зарахувати до своїх досягнень, наприклад, виплати при народженні дитини, обидва мають пояснювати народу, чому, приміром, не відокремлено бізнес від влади.

Перехід на контрактну армію з 2008 року*

За оцінками фахівців, лише реформа армії коштуватиме країні 20–30 млрд грн, тоді як у бюджеті 2008 року на всі потреби Міноборони було виділено 10 млрд грн, а 2009-го – 17,5 млрд грн.

Повернути гроші впродовж двох років вкладникам радянського Ощадбанку

На кінець 2009 року лише 6,5 млн з 12,9 млн вкладників радянського Ощадбанку отримали по 1 тис. грн.

Детінізація економіки

За даними Мінекономіки, рівень тінізації у квітні 2009-го сягнув максимальної позначки з 2001 року – 36% (на 9% більше, ніж на кінець 2008-го).

Для порівняння: в країнах ЄС рівень тінізації економіки, навіть в умовах кризи, становить 15%.

Відокремлення бізнесу від влади

У команді БЮТ працюють чимало відомих бізнесменів: Таріел Васадзе, Костянтин Жеваго, Олександр Буряк, Микола Баграєв, Олександр Фельдман (народні депутати), Сергій Буряк (голова Державної податкової служби України). Вистачає власників заводів та газет і в інших політичних силах.

Завершення процесу набуття членства у СОТ

Перехід до європейської моделі гарантування якості та безпеки сільськогосподарської продукції

Набрання чинності Законом «Про безпеку і якість харчових продуктів» відкладено з січня 2010-го на січень 2015-го.

Диверсифікація джерел постачання ядерного палива

Українські АЕС досі працюють на російському паливі, американське паливо використовується на Південно-Українській АЕС в експериментальному режимі.

Забезпечення довгострокового кредитування придбання житла з вартістю кредитів на європейському рівні

У країнах Європи в листопаді середня ставка за іпотечними кредитами становила 4,5% річних. В Україні середня іпотечна ставка на кінець листопада перевищувала 25% у гривні й 15,36% у доларах.

Проведення раціональної фармацевтичної політики

За останні два роки в Україні спалахнуло кілька фармацевтичних скандалів: заведення незареєстрованої в країні вакцини, від якої померла дитина; оприлюднення документів, що свідчать про переплату в 5–10 разів за ліки, придбані на тендерах; відсутність запасу ліків на випадок епідемії грипу тощо.

Підвищення протягом 2008 року мінімальної заробітної плати до 600 грн, середньої – до 2100 грн, установлення з 2009-го мінімальної заробітної плати на рівні, не нижчому від прожиткового мінімуму

Мінімальну заробітну плату було збільшено до 605 грн лише наприкінці 2008 року, ще в жовтні вона становила 545 грн. Прожитковий мінімум з жовтня 2008-го – 626 грн.

З 1 грудня 2009-го мінімальна заробітна плата становить 669 грн на місяць, прожитковий мінімум – 701 грн.

У 2008 році середня заробітна плата по Україні – 1800 грн на особу.

Підвищення розміру допомоги при народженні першої дитини до 12 240 грн; законодавче запровадження допомоги при народженні другої дитини – 25 000, третьої і наступних – 50 000 грн

Надання державної підтримки сім'ям, які всиновили дитину незалежно від її віку

З 1 січня 2009 року при всиновленні дитини родина отримує разову виплату в розмірі 12 240 грн.

Створення безперешкодного доступу інвалідів до об'єктів соціальної інфраструктури

Збільшення пенсії в середньому на 35%

За даними Держкомстату, середня пенсія з 2007 по 2009 рік зросла більш ніж на 35% – з 478,4 до 898,4 грн. Утім, підвищення пенсій для більшості категорій пенсіонерів було незначне.

Ліквідація пільгових пенсій народним депутатам України і членам уряду

Законопроект про скасування пільг народним депутатам, співавтором якого є Юлія Тимошенко, було зареєстровано ще 2006 року. Проте народні депутати його так і не підтримали. Лише в 2007-му ВР відмовилася від дрібних пільг, таких як безплатний проїзд у громадському транспорті. Питання про скасування пільгових пенсій народних депутатів останніми роками не порушувалося.

Ухвалення нової редакції Конституції, якою, зокрема, буде скасовано депутатську недоторканність

Законопроект про зміни до Конституції, що пропонує скасувати депутатську недоторканність, було внесено у жовтні 2009 року. Народні депутати його підтримали і передали на розгляд Конституційного Суду. Проте до завершення процесу внесення змін ще далеко.

Запровадження інституту суду присяжних та інституту виборних мирових суддів

У листопаді 2009-го Міністерство спільно з Центром комерційного права і низкою народних депутатів зареєстрували у Верховній Раді законопроект, що передбачає створення інституту присяжних виконавців.

Забезпечення інтеграції України до європейської та євроатлантичної систем колективної безпеки

Проти приєднання України до Плану дій щодо членства у НАТО виступають деякі члени цього блоку, зокрема Німеччина, Франція, Італія, Нідерланди, Бельгія та Люксембург. Фахівці пов'язують це передусім із політичною нестабільністю всередині нашої країни, а також із впливом Росії, що не бажає вступу України до НАТО, на Німеччину та Францію.

Чимало українців не хочуть вступу країни до НАТО. Згідно з опитуванням фонду «Демократичні ініціативи», проведеним навесні 2008

року, за вступ до НАТО висловилися 21,8% українців, проти – 59,6%.

Забезпечення підготовки та проведення в Україні на належному рівні фінальної частини Євро-2012

У грудні виконавчий комітет УЄФА прийняв рішення залишити право проведення чемпіонату за чотирма українськими містами, проте президент УЄФА Мішель Platini заявив, що в будь-який момент рішення може бути переглянуто, якщо будуть зірвані терміни підготовки об'єктів до Євро-2012.

Створення державної диспетчерської служби екстреної допомоги

Єдиний екстрений номер 112 мав запрацювати в 2010 році у містах, що прийматимуть Євро-2012 (це одна з вимог УЄФА), а з 2012-го – по всій Україні. Проте цього року з бюджету не виділили потрібні для реалізації проекту 153,7 млн грн.

Впровадження цифрового мовлення

До 2015 року Україна, відповідно до міжнародної угоди «Женева-2006», має цілковито перейти на цифрове мовлення. Аналоговий сигнал буде вимкнено. Проте чиновники від зв'язку зізнаються, що досі навіть не підраховано, скільки грошей знадобиться Україні для такого переходу і скільки малозабезпечених родин отримають сет-топ-бокси (потрібне для прийому цифри обладнання коштує близько \$70) державним коштом.

Адміністративно-територіальна реформа з новими одиницями: регіон, район, громада

Ліквідація монополії комунальних житлово-експлуатаційних організацій та сприяння залученню приватного бізнесу для надання послуг з обслуговування житла

Надання статусу ветеранів та учасників бойових дій учасникам ОУН і бійцям УПА

36%

рівень тінізації економіки у квітні 2009-го, що на 9% більше, ніж на квітень 2008-го

Наприкінці листопада 2009 року бютівець Андрій Шкіль вніс до парламенту відповідний законопроект. Він передбачає визнання діяльності ОУН і УПА національно-визвольною та спрямованою на створення єдиної Української держави.

Будівництво першої черги музейного комплексу «Мистецький Арсенал»

У 2005–2008 роках на будівництво витратили 300 млн грн з державного бюджету. Проте левову частку цих грошей держава виділила не за премоєства Юлії Тимошенко, а заплановані в бюджеті-2009 200 млн було спрямовано на потреби лікарні політичної еліти «Феофанія» (див. *Тижень*, №36/2009).

Створення незалежних центрів тестування для оцінювання знань школярів

Незалежне зовнішнє тестування впроваджено у 2008 році. Щоправда, Український центр оцінювання якості освіти оцінює знання не школярів, а абітурієнтів.

Перетворити провідні університети на сучасні наукові центри

Українські університети протягом останніх кількох років не потрапляють до міжнародних рейтингів найкращих вишів планети: ані до рейтингу 100 лідерів, який складає журнал The Times Higher Education Supplement, ані до рейтингу 500 найкращих за версією Інституту вищої освіти

Шанхайського університету. Головний критерій світових рейтингів – рівень наукових досліджень в університеті та наявність відомих у світі вчених у викладацькому складі.

Зниження рівня дитячої смертності

У 2008 році рівень дитячої смертності становив 24 випадки на 1 тис. новонароджених проти 12,9 випадків у 2005-му. Втім, зростання частково пов'язане зі змінами в 2007-му правил реєстрації випадків дитячої смертності, тож простежити об'єктивну динаміку за цей період неможливо. ■

*Аналізуються лише ключові пункти, стратегічні напрями і найрезонансніші обіцянки

ЯКУ УКРАЇНУ ОБІЦЯЄ ЮЛІЯ ТИМОШЕНКО*

СУДОЧИНСТВО

- Фінансова незалежність судів від виконавчої влади. Обрання та відкликання суддів громадянами.
- Безоплатні адвокатські послуги для малозабезпечених.
- Посилення кримінальної відповідальності за корупційну діяльність до довічного ув'язнення.
- Високоякісне суспільне телебачення та радіомовлення, доступ до інтернету для всіх без винятку

ПОЛІТИКА

- Опозиція призначатиме голову Рахункової палати та керівників контрольних парламентських комітетів, отримає право притягати до кримінальної відповідальності окремих посадових осіб через суд за матеріалами парламентської слідчої комісії.
- Обрання депутатів усіх рівнів за відкритими списками та закріплення їх за відповідними округами.
- Перетворення всеукраїнського та місцевих референдумів на дієвий механізм народо-владдя

ЕКОНОМІКА

- Пріоритетний розвиток наукоємних галузей: нанотехнологій, мікроелектроніки, ракетно-космічної, авіабудів-

ної, суднобудівної, машинобудівної, інформаційних технологій.

- Зменшення кредитних ставок до європейського рівня, довготермінове кредитування бізнесу (від п'яти до десяти років).
- Зменшення податкового навантаження, скасування окремих податків, зокрема й ринкового збору.
- Звільнення інвесторів у разі створення нових виробничих потужностей на десять років від податків при імпортуванні обладнання, технологій та комплектуючих, аналоги яких не виготовляються в Україні.
- Запровадження некорупційної аукціонної системи продажу та оренди несільськогосподарських земель для реалізації інвестпроектів.
- Спрощений порядок інвестування та десятирічні повні податкові канікули у соціально депресивних регіонах.
- Впровадження енергозберігаючих технологій, сприяння розвитку нетрадиційних та відновлюваних джерел енергії.
- Створення власного замкненого ядерно-паливного циклу. Збільшення видобутку нафти й газу, зокрема на шельфі Чорного й Азовського морів.
- Повернення Україні статусу провідного постачальника сільгосппродукції, наближення

якості умов життя у селах до міського рівня

ГУМАНІТАРНА СФЕРА

- Вільний доступ до високоякісної освіти, користування комп'ютером та інтернетом для кожної дитини незалежно від рівня заможності її родини.
- Завершення заміни шкільних випускних та вступних іспитів до вищих навчальних закладів зовнішнім незалежним тестуванням.
- Гарантована медична страховка коштом працедавця чи держави кожній людині, а також громадянам – власним коштом.
- Запровадження системи лікарняних кас, які зроблять медицину якісною і доступною для всіх громадян.
- Уведення спеціальних податків на розкіш.
- Цілковите завершення програми повернення вкладів Ощадбанку Радянського Союзу протягом трьох років.
- Відновлення одразу після завершення кризи довготермінового іпотечного кредитування купівлі житла під 2–4% річних на 10–30 років

ЗОВНІШНЯ ПОЛІТИКА ТА ОБОРОНА

- Набуття Україною членства у Євросоюзі (за умови досяг-

нення рівня європейських стандартів у питаннях демократії, прав людини, умов життя, політичної культури, тобто побудови «Європи в Україні»).

- Дружні відносини з Росією та іншими країнами СНД на основі потенціалу наявної кооперації та взаємовигідної економічної співпраці.
- Вирішення питання приєднання України до будь-яких систем колективної безпеки лише на референдумі.
- Професійна, сформована на контрактних засадах армія, скасування строкового призову до армії

*Припущення зроблено на підставі заяв, виступів та виборчої програми Юлії Тимошенко

ВЕРДИКТ ТИЖНЯ

У програмі лідерки БЮТ виписаний майже ідеальний суспільно-державний устрій. Утім, напевно чи для виборців матиме значення зміст її виборчих обіцянок: вони чули їх уже чимало, а голосуватимуть за неї, як і раніше, передусім як за яскраву особистість.

Прогноз *Тижня* – 20–30% і друге місце у першому турі

КИЇВСЬКИЙ ЮВЕЛІРНИЙ ЗАВОД

*Найнижчі ціни,
найякісніші прикраси!*

-10%*

СВЯТКОВІ ЗНИЖКИ!

* на весь асортимент та послуги обміну ювелірних виробів КЮЗ з 01.12.2009 по 17.01.2010 в усіх фірмових магазинах та салонах обміну

БЕЗКОШТОВНА ДОВІДКА ПРО ФІРМОВІ МАГАЗИНИ ТА САЛОНІ ОБМІНУ ЗА ТЕЛЕФОНОМ: 0 800 500 444

www.jewellery.kiev.ua

ТОВ «Українські ювеліри» - офіційний дилер в Україні ВАТ «Київський ювелірний завод», ТОВ «Українські ювеліри», ліцензія МФУ АВ № 344827 від 28.08.2007р. ВАТ «Київський ювелірний завод», ліцензія МФУ АВ № 187118 від 21.07.06р.

Латиноамериканський Новий Рік у ресторані авторської кухні «Jardin»

Здійсніть новорічну подорож
Латинською Америкою разом із
рестораном авторської кухні «Jardin»!

У цю ніч відбуватимуться дива!

Дід Мороз та Снігуронька вручать Вам
подарунки та виконують бажання!

Ми зробимо все, щоб Ваше свято стало незабутнім!

Jardin (044) 362-12-10
Restaurant and Bar www.jardin.com.ua

Клієнтам надається знижка на номери готелю «Експрес»

Орбіти Юлії Тимошенко

Хто допомагає Юлії Тимошенко в боротьбі за головний приз президентських перегонів

Костянтин Жеваго

народний депутат України (Сфера впливу: фінанси, ГЗК, машинобудування. Основні активи: ХК Ferrghro Plc, до якого входить найбільший в Україні виробник та експортер залізорудних окатишів ВАТ «Полтавський гірничозбагачувальний комбінат» (ПГЗК); банк «Фінанси та Кредит» керівник виборчого штабу

Тарас Березовець
політтехнолог

Володимир Пилипенко
народний депутат, керівник юридичного департаменту БЮТ

Андрій Кожемякін
заступник голови депутатської фракції БЮТ у Верховній Раді

Віталій Чепинога
народний депутат, экс-прес-секретар Тимошенко

Сергій Соболев
народний депутат, один зі спікерів БЮТ

Юрій Левенець
політтехнолог

Микола Баграсв
народний депутат (співзасновник музичних каналів «М1», «М2»; організатор та ініціатор туру «З Україною в серці»)

Олександр Сочка
народний депутат

Олександр Волков
колишній народний депутат (організатор руху місцевих громадських організацій «За Тимошенко»)

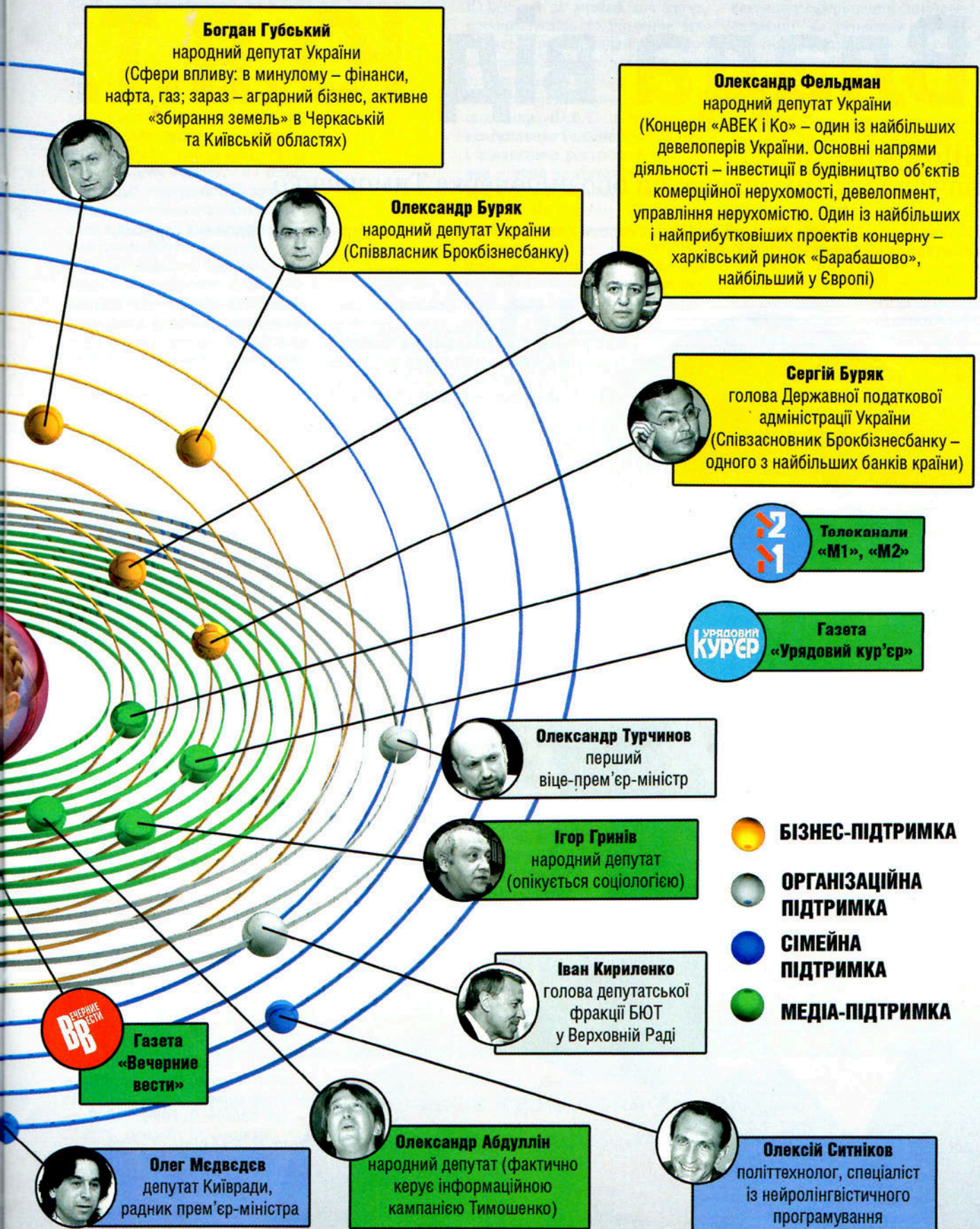

Таріел Васадзе

народний депутат України (Корпорація «УкрАВТО» – один із найбільших в Україні виробників та імпортерів автомобілів. Поміж найбільших активів – Запорізький автомобілебудівний завод і польський автозавод FSO. За повідомленнями ЗМІ, має також стосунки до столичної торговельної мережі «Квадрат» і мережі ресторанів швидкого харчування «Швидко»)

Влада від Ю.В.Т.

Що краще/гірше:
президент Тимошенко чи опозиціонерка Тимошенко

Автор: Тарас Чорновіл, перший заступник голови Комітету Верховної Ради України у закордонних справах, безпартійний та позафракційний

Юлія Тимошенко любить демонструвати своє вміння швидко, іноді спонтанно приймати важливі рішення. Усе – від засідань Кабміну до передвиборчих мітингів – має нагадувати блискавичний і, головне, засадничо правильний експромт, оскільки такий стиль видається щирішим та довірливішим. І лише вужче коло втаємничених знає, що кожен такий «експромт» прорахований, відпрацьований на фокус-групах, навіть прокалькульовані видатки на його популяризацію. Тож питання не в тому, що в тій чи іншій ситуації зробить пані прем'єр, а лише в тому, наскільки ми спроможні прорахувати чи спрогнозувати її дії. Єдине, в чому Юлія Володимирівна цілком передбачувана, то це у прагненні здобути всі найвищі владні повноваження. При цьому влада їй потрібна не для того, щоб дорватися до всіх матеріальних і фінансових ресурсів держави. Радше навпаки: ресурси, які вона й без цього вже контролює, потрібні, щоб дійти до

влади. На відміну від Віктора Януковича, не є вона й заручником корисних інтересів своїх численних спонсорів і лідерів внутрішніх груп впливу. Звичайно, на голодний пайок їх не посадить, але й надмірно жирувати теж не дасть.

Тому влада для Ю.В.Т. є певною амбітною категорією самореалізації та самоутвердження. І, попри певний страх, який нерідко викликає її демонічний запал («Вашу енергію та в мирних цілях»), присутність ідеалістичного мотиву трохи заспокоює. Адже «Вона» хоче, щоб її любили, цінували, згадували навіть через багато років лише в позитиві. Для Тимошенко надважливим є позитивне сприйняття у західному світі. І, що важливо, впродовж не тільки перших дев'яти місяців, як це сталося з Ющенком.

Ризикну припустити, що після двох президентських термінів в Україні (про менше вона й думати не хоче) у чітко розписаному графіку особистого політичного зростання значатся впливові ролі в об'єднаній Європі. Тому подолання такої суттєвої перешкоди – Україна не є членом ЄС, і ніхто її там бачити особливо не хоче – стане для Ю.В.Т. першочерговим завданням як реалізація чинника внутрішньої мотивації.

Оскільки очолити міфічний простір «від Чопа до Владивостока» менш перспективно й не так гонорово, цю ідею навіки буде списано для політиків на зразок Яценюка чи Януковича. З Росією Ю.В.Т. дружитиме, там вона вирішуватиме справи, торгуватиметься, навіть принижуватиметься, а особисті політичні ам-

ФОТО: ОЛЕКСАНДР ЧЕРМЕНЬОВ

біції реалізуватиме все ж у Європі.

Оскільки українські вибори – це знову лотерея на двох, а амбітний план у пані Тимошенко один, то, як мені здається, перемігши й отримавши всі без винятку владні важелі: президентство, Кабмін, парламент, слухання судової влади, а отже, достатньо можливостей, щоб запровадити абсолютну диктатуру, вона все ж буде менш небезпечною для майбутнього країни, ніж коли опиниться в опозиції. При владі, найімовірніше, Ю.В.Т. обмежиться певною планкою авторитаризму, постійно оцінюючи, де та межа, після якої її перестануть любити й почнуть засуджувати в Європі. Та й внутрішній електоральний запит на «сильну руку» має свої межі.

А ось програвши вибори, вона не дасть нормально жити не лише іншому президентові, а й цій країні. Те, як і якими методами вона боролася проти опонентів у 2006–2007 роках, – це лише квіточки. Тоді ставка гри була нижчою, перехідною й тимчасовою. Тому Віктор Янукович як президент (якщо таке станеться) дуже скоро матиме всі підстави пошкодувати про те, що йому судилася перемога. Прем'єр Тимошенко (а випроводити її з виконавчої влади буде нелегко) за рік-два спершу цілковито маргіналізує, а потім і політично знищить свого противника. Якщо ж Януковичу таки вдасться в перші два-три місяці (більше часу в нього на це не буде) перекупити коаліцію й відправити уряд у відставку, то з цього дня для нього почнеться істинне пекло за життя.

У той час як мотивацію й методи реалізації владних амбіцій

Ю.В.Т. усе ж можна хоч якось прораховувати, то щоденне використання нею надвисокої концентрації владних повноважень ставить чимало знаків питання. Для здобуття чергової владної сходинок Ю.В.Т. потребувала колосальних і адміністративних, і фінансових ресурсів. Як наслідок – вона не тільки не викоринувала, а й розвинула створену при Кучмі систему маніпулювання судами, правового хаосу, зловживання на бюджетному полі, космічних відкатів, що остаточно паралізували економіку й правову систему. Отри-

сягнень у сфері нашої самоідентифікації як українців на державному рівні є, а відчуття незворотності цих змін, їх загальнонаціонального визнання немає. Тому питання: Ю.В.Т. продовжить, утвердить, пригальмує чи взагалі розверне ці зміни в протилежному напрямку – залишається болісним та актуальним. Очевидно, що діаметрального розвороту бути не може, оскільки це не відповідало б власним поглядам та інтересам Ю.В.Т. і могло би буквально мати ефект ядерного вибуху в політичному та електоральному середовищі самої Юлії Володимирівни. Напевно, на ці теми Тимошенко як президент стала б менш активно висловлюватися й закріпила б за ними нового гуманітарного віцепрем'єра (відставка Івана Васюника за будь-яких результатів виборів є прогнозованою) та відповідних профільних міністрів. Тестом на незворотність тих нечисленних позитивних змін, що все ж відбулися в період президентства Ющенка, мала б стати подальша доля міністра науки та освіти Івана Вакарчука, оскільки єдиною епохальною новацією в гуманітарній сфері за останній час залишається введення системи зовнішнього незалежного опіювання знань. Навіть сьогодні, коли регіонали настирливо вимагають відставки Вакарчука, недоторканність міністрові гарантував не президент чи НУ–НС, а саме БЮТ, тому сподіваюся, що страхи щодо перегляду гуманітарного курсу можуть виявитися дещо перебільшеними. Зрештою, очікувати реального здійснення прогнозів залишилося недовго. ■

ПОПРИ ПЕВНИЙ ОСТРАХ, ЯКИЙ НЕРІДКО ВИКЛИКАЄ ЇЇ ДЕМОНІЧНИЙ ЗАПАЛ, ПРИСУТНІСТЬ ІДЕАЛІСТИЧНОГО МОТИВУ ТРОХИ ЗАСПОКОЮЄ

мавши владу і маючи нове завдання – здобути любов та імідж ефективного лідера й позитивну акцептацію на Заході, від цих руйнівних механізмів слід категорично відмовлятися. Але перед кожним лідером, схильним до авторитаризму, постають два шляхи: де Голля (чи в жорсткішому варіанті Августо Піночета) або ж Кім Ір Сена. Який із них вибере Юлія Володимирівна, для мене залишається загадкою. Хотілося б, щоб не другий...

Ми сповідували більшість тих гуманітарних ідей, які висловлював і брався реалізувати Віктор Ющенко, але не могли миритися з тим, наскільки невміло й часто провокаційно він їх утілював. І ось через п'ять років маємо картину, коли низка до-

Alumniportal
DEUTSCHLAND

Ви навчалися, стажувалися чи працювали у Німеччині?

Реєструйтеся на порталі: www.alumniportal-deutschland.org

Приєднуйтеся до групи APD-Ukraine

Не проґавити державу

Запобігти демонтажу «Проекту Україна» можна за допомогою випробуваних рецептів

Автор:
Самійло Ворс

Якщо стосовно економічної та соціальної політики потенційного президента на ім'я Юлія Тимошенко не бракує гіпотез або, принаймні, матеріалу для їх формування, напрямком гуманітарного розвитку країни від БЮТ залишається полем невизначеності. Між тим, найближчим часом саме небезпеки у сфері культури – в найширшому сенсі цього слова – набуватимуть характеру найбільшої загрози для цього (чи будь-якого іншого) керівника України. Не тому, що так склалися зорі – це розплата за тривалий період хитань, недоумства, легковажності, сибаритства та імітації бурхливої діяльності.

НЕВЖЕ ТАКИ FAILED STATE?

«Держава, що не відбулася» – цей слоган, запущений в обіг терористами-політехнологами, попри всю демагогію, не такий примарний, як могло б здатися яснооким оптимістам. Держави не є даністю, спущеною згори Господом Богом, вони виправдовують свою появу й подальше існування завдяки консолідації народу навколо певної культурної матриці, й вона має відрізнитися від матриць інших, передусім сусідніх країн. Назвімо це національною ідеєю, самоідентифікацією, системою цінностей, ментальністю тощо – насправді, про що йдеться, добре розуміють усі. Без такої спільної матриці держава, чи радше недодержава, приречена рано чи пізно злитися з більшим та могутнішим сусідом із подібним культурним кодом. Розбіжності економічних та політичних систем не стають цьому на заваді: Гонконг неминуче мав стати частиною Китаю (те саме чекає на Тайвань), поглинання Білорусі Росією – так само питання часу.

Хай би яку модернізацію економічної та політичної системи

вдалося запровадити майбутньому лідерові, без чіткої культурної диференціації від колишньої метрополії він отримає, в кращому разі, альтернативну Росію – себто її кращий, очищений від тоталітарно-олігархічно-чекістського вантажу варіант. Така «інша Росія» приречена на обслуговування своїх соціальних комунікацій російською матрицею – через тотальне домінування на її території, сказати б, «загальноросійського» культурного продукту. А це означає розмивання власної ідентичності й засвоєння російського погляду на свою та європейську історію, російського бачення цивілізаційного вибору. З невідворотною перспективою повернутися на старі рейки й остаточно втратити шанс приєднатися до Європи. Іншими словами, Україна як краща Росія – це все одно лише Росія.

Альтернативою порочному колу, яким країна оберталася впродовж останніх вісімнадцяти років, є консолідація суспільства (а також формування суспільства як такого). Найближчою метою мало б стати, як мінімум, перезавантаження держапарату, але не за принципом близькості до того чи іншого кола друзів, а за критерієм компетентності й здатності розв'язувати сучасні завдання – це так само безальтернативна вимога часу. Інакше країна перетравить саму себе в процесі псевдоконкуренції псевдоеліт за легкі корупційні гроші. Спротив очищенню має бути шалений, адже в хабарництво мимоволі включений увесь народ згори до низу: одні беруть, інші дають. За браком нормальних шляхів вирішення повсякденних проблем населення та бізнесу корупція стала кровоносною системою держави й, водночас, його раковою пухлиною.

Іноземний досвід доводить, що тотальне перезавантаження можливе, але тільки за умов певної консолідації суспільства. Її ознаками має бути підвищений

градус рішучості та ентузіазму, відчуття спільноти, високий рівень довіри до ініціаторів процесу й співвітчизників на базі здорового патріотизму. Інші способи забезпечити мотивацію (зокрема безжалюгідний терор), як показує історія, не лише аморальні, а й неефективні.

ПАТРІОТИЗМ ЯК ТЕХНОЛОГІЧНЕ ЗАВДАННЯ

Отже, справжнє й скільки-небудь тривале об'єднання України навколо спільного й актуального для всіх завдання може спира-

тися виключно на патріотизм, а той, своєю чергою, формуватися виключно на українському ґрунті, це навіть не питання чийсь сентиментів чи слабкостей, а сувора технологічна вимога. Брак патріотизму як геть не ефемерного, а подекуди, в критичні моменти історії, вирішального чинника, частково пояснює від'ємну результативність державної політики впродовж минулих без малого двох десятиріч. Не можна вимагати від посадовця, щоби він надривався заради країни, яка йому байдужа.

Насправді завдання не таке вже надскладне: в Україні за останні роки проведено колосальну внутрішню роботу з усвідомлення себе – своїх цінностей, своєї історії, своєї відмінності й свого призначення. Ця робота виконувалася не тільки культурною елітою, а й найширшими верствами, причому не завдяки, а часто-густо всупереч зусиллям відповідних державних організацій.

Залишилося змонтувати, склеїти ці елементи нової ментальності, забезпечити їй пріоритетність через прості й зрозумілі сигнали.

Таким сигналом з боку держави є передусім українськість. Громадянин України має відчувати, що він живе в Україні, є її частиною, а розмови про «цивілізаційний розлам» – це несумлінні спекуляції. Йдеться як мінімум про домінування в повсякденному, а, тим більше, офіційному обігу мови більшості населення, про забезпечення доступу до україномовного культурно-інформаційного продукту скрізь на території країни, про реальне, а не для звітності, поширення державної мови в середній та вищій освіті.

Чесна й відверта мовна політика здатна покласти край з відчуттям цієї більшості свого відчуження та дискримінації з боку «своєї-чужої» держави, прибрати спокусу піддаватися на провокації деструктивних радикалів, котрі розглядають як особистого ворога будь-якого співвітчизника, що в побуті послуговується російською. Це так само позбавить окремих представників Партії регіонів можливості лякати своїх виборців «звірствами українізації». Головне ж, іще раз надасть владі необхідний інструмент для згуртування суспільства з метою болісних трансформацій.

ЕСКИЗИ ТА КРЕСЛЕННЯ

1. Процес перезавантаження чиновництва має супроводжуватися запровадженням обов'язкового постійного режиму використання державної мови службовцями

всіх рівнів (за винятком окремих регіонів та ситуацій, чітко прописаних у законодавстві) з відповідними санкціями за порушення.

2. Шкільна освіта як першочерговий пріоритет держави має бути реформована з огляду на стратегічну мету: виховання сучасного ставлення до державної мови з використанням прогресивних методик. Це, звісно, не виключає існування шкіл із іншими мовами навчання (можливо, з урахуванням частки національних меншин у тому чи іншому регіоні), проте середня освіта має бути «заточена» під завдання виховати українських патріотів – модерних конкурентоспроможних молодих європейців.

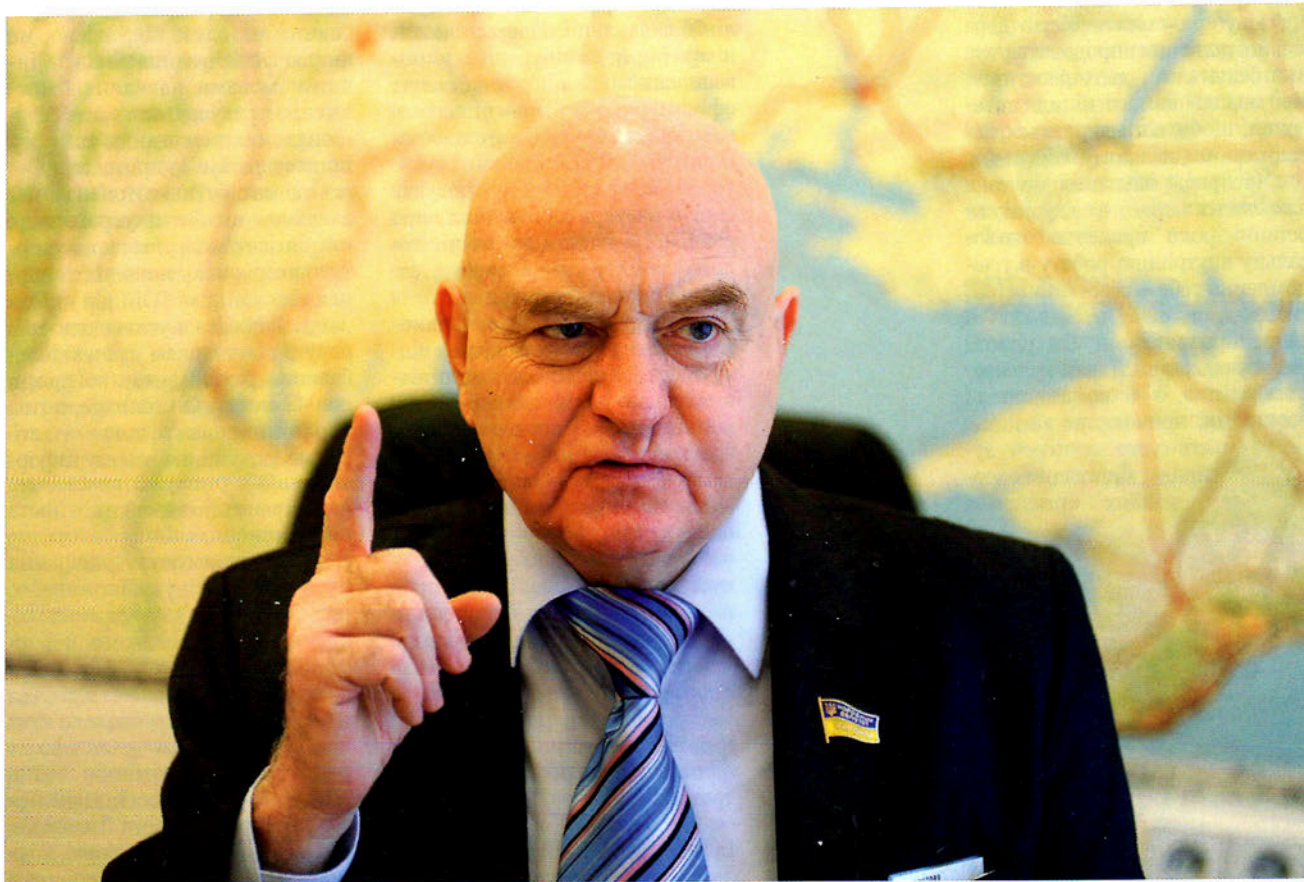
3. Держава мусить дати собі раду зі становищем у галузі телебачення, радіо, друкованої преси, шоу-бізнесу, книговидавництва та книгопродажу тощо – коротше кажучи, на всьому інформаційному ринку. В кожному з перелічених сегментів діють певні монопольні механізми, що штучно стримують утворення власне ринку україномовного продукту, прив'язують нашу територію до російського інформаційного поля. Жодними ринковими вимогами не вдається пояснити, чому чотири п'ятих населення – більше 37 мільйонів україномовних українців – позбавлені можливості дивитися серіали, читати газети й книжки, слухати радіо своєю мовою, хоча в маленькій Латвії, наприклад, 1,5 мільйонам латишів доступні всі міжнародні журнали латиською. Це функція держави – створити такі механізми регулювання, щоб україномовний продукт став бізнесово привабливим і почав розвиватися на умовах ринкової конкуренції. Слід позбутися «протезів» у вигляді прямої державної підтримки окремих наближених до тіла «професійних патріотів», які тільки тринькають гроші й своїм уявленням про якість компрометують український продукт як клас.

Це лише першочергові заходи, але події відбуваються швидко. Якщо знехтувати невідкладними викликами, часу ані на другу спробу, ані на другу чергу в чільників Української держави може забракнути. ■

Вигнанець із Регіонів

Колишній регіонал Василь Кисельов про невиправдані сподівання, обачність Кремля та «смотрящіх»

Спілкувалася
Мар'яна
Олійник

фото:
Макс Левін

Нині позапартійний та позафракційний народний депутат Василь Кисельов часто згадує фразу з радянського анекдоту про сантехніка: «Систему потрібно міняти!» На знак власної рішучості днями пан Кисельов зареєстрував у Верховній Раді проект постанови про висловлення недовіри генеральному прокуророві України Олександрові Медведьку через «бездіяльність та відсутність реагування на численні звернення» щодо ситуації із землею в Криму. Не менш активно екстреміст коментує і хід виборчої кампанії.

У. Т.: Ви і раніше звинувачували Віктора Януковича у веденні

гри з Віктором Ющенком. Чи допускаєте зараз можливість об'єднання Ющенка і Януковича проти Тимошенка?

– Про що ви говорите? Вони вже об'єдналися! Передумови для такого об'єднання я помітив ще на виборах 2007 року, коли Борис Колесников, він тоді був начальником штабу, вимагав від мене припинити критикувати Ющенка. Як людина пряма, я цих ігор не розумію. Якщо ти, президент України, бачиш, що прем'єр робить не те й не так, прийди у Верховну Раду і поділися з депутатами своїми сумнівами... Президент має чинити як батько нації, як старший у домі, як хазяїн, а не як сварлива сусідка.

У. Т.: Ви заявляли, що поки ПР очолює Віктор Янукович, вам у ній роботи нічого, бо «він сьогодні вбиває майбутнє партії». Цікаво, коли ви це усвідомили?

– Я сказав це після того, як переконався, що Янукович передав Крим криміналітету. І не знаю, чи був, коли я прийшов у Партію регіонів, у ній Янукович. Я прийшов у ПР в березні 2001 року при Миколі Азарові. Після нього головою партії був Володимир Семиноженко. Те, що партію очолив Янукович, було помилкою. Її поступово перетворили на закрите акціонерне товариство. Сьогодні всі партійці мають мовчки виконувати волю купки людей. Ось із чим я не могу змиритися.

У. Т.: Але у 2003 році ви ж теж голосували за його обрання? Мабуть, був загальний «одобрямс»?

– Звісно, був. Звичайно, голосував. Аякже, ми ж не знали людину...

У. Т.: Чому ж ви тоді голосували, якщо його не знали?

– Партійці в 2003 році видали Януковичу кредит довіри. Це вже потім, коли почав осмислювати, думав: що ж ми тоді зробили?... Тепер жнемо те, що посіяли: на виборах до Верховної Ради Криму та місцевих рад нам у списки силою впишають людей із кримінальним минулим, попри мої багаторазові попередження. Я бив на сполох, а від мене відмахувалися: розберемося, зараз не час, потім тощо. У результаті Сімферополь віддали «смотрящому» Мельникові, а Крим планують передати «смотрящому» Джарти. Даруйте за специфічну термінологію, але точніше не скажеш! У разі перемоги Януковича на виборах президента в кожній області України будуть «смотрящие» з Донецька. Україні потрібен такий президент?

Але останньою краплею для мене стала історія з Межигір'ям. На словах обіцяючи жорстко боротися з корупцією, на ділі привласнити – у розпал економічної кризи – маєток вартістю в мільярди гривень! Що ж ти робиш? Ти ж цим партію вбив! У мене, людини, яка ні на копійку ні в кого нічого не відібрала, це в голові не вкладається. Якщо все законно, навіщо забрали документи?

У. Т.: Ви ставите діагноз, а де ж рецепт?

– Виборці мають замислитися, чи можна не зважати на те, що робить лідер, і далі йому довіряти. Нагадаю вислів першого президента України Леоніда Кравчука: «Чому я не можу поміняти свою думку, коли бачу, що людина, якій я довіряв і допомагав, робить не те? Тільки мертві та дурні не міняють своєї думки, коли для цього є підстави. Мертві не можуть, а дурні – тому що дурні»... А головне – систему треба міняти! Передусім виборчу: потрібно повернутися до чистої мажоритарки. Ми ще років десять не доростемо до

системи виборів за партійними списками...

У. Т.: Тоді кандидати знову купуватимуть виборчі округи...

– Не згоден! Виборці знатимуть свого депутата і питатимуть з нього. Але треба ще ухвалити закон про відкликання депутатів виборцями... А зараз купують місця у списку! Дивіться, від Донецької області у фракції Партії регіонів 42 депутати. Від Криму, якщо судити за кількістю голосів, яку ми дали на виборах, має бути 13 осіб. А нас у Верховній Раді троє. А ви знаєте, що 16 обласних парторганізацій – Волинська, Закарпатська та інші – не представлені в Раді жодним народним депутатом? Партія регіонів називається!

У. Т.: І вони мовчать, не протестують...

– А кому скаржитися? Я протестував, чим це скінчилося?

У. Т.: Ви стверджували, що є люди, які можуть гідно замінити нинішнього лідера Партії регіонів.

– Я називав Рибак, Бойка. Це моя думка, я маю право її словлювати. Якщо член партії не має права слова сказати, то це партія?

У. Т.: Як, на вашу думку, Януковичу вдалося перекопати і партійців, і спонсорів ПР у своїй незамінності? У чому, так би мовити, феномен Януковича?

– Команда дібрана непогано. Його оточення достатньо професійне. До речі, у БЮТ навіпаки: є лідер – сильна особистість, проте немає потужної команди.

У. Т.: Хто, на ваш погляд, – Янукович чи Тимошенко – бажаніший зараз для Кремля?

– Думаю, Кремль зараз діятиме обачніше. Принаймні вони не квапитимуться вітати нікого, як це було п'ять років тому, дочекаються остаточних результатів. І підтримуватимуть: один їхній лідер – одного нашого, інший – іншого. Вони не програють ні так, ні так. Хоча... Для мене одним із найпоказовіших кроків наступного президента буде його тактика щодо української газотранспортної системи. Моє чітке бачення, яке я не раз

вкладав: наша ГТС, ціна якої зараз – \$60 млрд, через три роки перетвориться на купу брухту. Не почувти мене рік тому, а Путін за цей час почав будувати трубу в обхід України. Кому потрібна буде наша труба, якщо Росія все-таки побудує свою? Там Північний потік, там «Набукко»... Треба негайно, доки українська ГТС ще затребувана, створювати газотранспортний консорціум із Західною Європою. Росії поки що потрібна наша система – прогнати по ній газ. Ми ж маємо бути надійним транзитером для Європи.

У. Т.: Закон про підвищення соціальних стандартів, який ініціювала Партія регіонів, на вашу думку, є грою на публіку?

– Підвищувати соціальні стандарти, безумовно, потрібно, тільки не зараз. Для чого сьогодні вкинули ідею з цим законом? З тієї простої причини, що потрібно було, щоб Тимошенко не отримала траншу МВФ. Насправді нічого страшного в цих кредитах немає, ніхто не дасть кредиту без гарантій його повернення. За розрахунками провідних економістів, академіків, сьогодні на одного українця припадає близько \$4 тис. зовнішнього боргу, на одного американця – \$43 тис., на одного британця – \$174 тис. тощо. Весь світ живе в борг. В Україні сьогодні багато інвестиційно привабливих об'єктів та галузей, і Західна Європа спокійно дає кредити. Якби ми були неплатоспроможними, ніхто нічого не давав би. Тому в умовах дикої кризи ставити палиці в колеса отриманню зовнішніх кредитів – це злочин проти народу України. Інша справа – як проконтролювати, куди спрямовуються ці кошти...

У. Т.: Ваш прогноз майбутнього ПР, якщо Янукович виграє вибори, і якщо програє.

– Якщо виграє, партія згуртується докола нього як центра тяжіння, у нас сильних люблять. Буде приплив у партію. Хоча після того, що ПР наробила на місцях, думаю, може й програти. Тоді треба буде очистити її, скинути баласт і заново завойовувати довіру виборців. Якщо Янукович програє, лідером партії він однозначно не буде. ■

БІОГРАФІЧНА НОТА

З 1990 р. – депутат Верховної Ради Автономної Республіки Крим (чотири скликання поспіль).
1996–1997 рр. – голова Верховної Ради АРК.
1997–1999 рр. – постійний представник президента України Леоніда Кучми в АРК.
2000–2001 рр. – в. о. заступника голови Ради Міністрів АРК.
У 2006 і 2007 рр. обирався народним депутатом України за списком Партії регіонів, обіймає посаду заступника голови Комітету з питань регламенту, депутатської етики і забезпечення діяльності Верховної Ради України.
2001–2009 рр. – очолював Кримське регіональне відділення ПР.
У вересні 2009 р. президентією політради Партії регіонів виключений із партії

Румунський тунель у Європу

спецпроект

2 років свободи

У проекті «20 років свободи» Тижень розповідає про два десятиліття постсоціалістичної трансформації у Центральній та Східній Європі. Про Польщу див. №39/2009, Угорщину — №42/2009, Болгарію — №44/2009, колишню НДР — № 46/2009, Чехію та Словаччину — №47/2009, Латвію та інші країни Балтії — №50/2009. На відміну від України майже всі ці держави змогли подолати травматичний тоталітарний досвід і повернутися до Європи. При цьому жодна з них не була застрахована від помилок, їм довелося пережити і злет, і падіння. У цьому числі читайте про Румунію, перехідний період для якої розпочався з кривавої революції. У січні 2010 року Тижень завершить проект «20 років свободи» розповіддю про ситуацію на пост'югославському просторі.

ЯК ЗМІНЮВАЛАСЯ РУМУНІЯ

15–17 грудня 1989 року

Масові демонстрації в другому за величиною румунському місті Тімішоарі. Ніколає Чаушеску наказує відкрити вогонь по демонстрантах

22 грудня 1989 року

В країні запроваджено військовий стан. Подружжя Чаушеску вчиняє невдалу спробу втекти за кордон

25 грудня 1989 року

Ніколає Чаушеску та його дружину Елену розстріляно після кількогодінного судового процесу, на якому подружжя визнали винним у геноциді власного народу

26 грудня 1989 року

Президентом країни обрано Іона Ілієску, партійного функціонера, якого Чаушеску відсторонив від влади

31 грудня 1989 року

Фронт національного порятунку ухвалює декрет про реєстрацію та діяльність політичних партій у Румунії

Змiнивши 20 рокiв тому хiд своєї iсторiї, сьогоднi румуни вiдчувають втому вiд полiтики

Автор: **Жанна Безп'ятчук**

Рiзні довідники у статтях, присвячених iсторiї румунського мiста Тiмiшоари, подiї 15–17 грудня 1989 року чомусь або не згадують взагалi, або описують їх дуже кратно: вiдбулися масовi акцiї протесту, по демонстрантах стрiляли бiйцi Securitate (Служби безпеки часiв Чаушеску), загинули люди. Насправдi ж тогочаснi подiї перетворили мiсто на важливий пункт не лише румунської, а й загальноєвропейської iсторiї. Вихiдна й стрiмка лiнiя безкровних, мирних демократичних революцiй у Схiднiй Європi обiрвалася саме в Тiмiшоарi пiсля того, як президент Соцiалiстичної Республiки Румунiї Нiколае Чаушеску дав наказ стрiляти по людях.

Трагiчний врожай демократичної, але немiрної революцiї налiчував, за рiзними даними, вiд 1033 до 1104 загиблих. Помiж них дiти й жiнки. Близько 3,5 тис. осiб було поранено пiд час збройних зiткнень у Бухарестi й Тiмiшоарi. Весь свiт побачив страту останнього диктатора соцiалiстичної Європи Нiколае Чаушеску та його дружини Єлени, яка, маючи

тiльки чотири класи освiти, в останнi роки життя прибрала до рук фактичне управлiння країною. Румунiя мала починати все спочатку. Що принесли країні 20 рокiв, якi минули вiдтодi? Насамперед свободу й вiдкритiсть до свiту, стверджують молодi румуни.

ВТОМА ВIД ПОЛIТИКИ

Країна, яка, затамувавши подих, в єдиному поривi прикипіла до екранiв телевiзорiв, щоб переконатися у безславному кiнцi свого лiдера, має мало спiльного з нинiшньою Румунiєю. Бiльшiсть її громадян полiтика зараз не надто цiкавить. Панiвнi тенденцiї на румунському медiа-ринку чiтко вiдзеркалюють те, як поступово румунське суспiльство деполiтизується, з одного боку, досягнувши омріяного членства в Євросоюзi, а з iншого – елементарно втомившись вiд корумпованої полiтики, у якiй зберiгається вплив партiйної номенклатури й колишнiх працiвникiв Securitate. При цьому травми тоталiтарного минулого стають музейною пам'яттю.

Дедалi менше людей читають друкованi ЗМI. Три найма-

совiшi газети країни – це таблоїди, що або взагалi не придiляють уваги полiтицi, або витiсняють її на iнформацiйний маргiнес. Навiть найвiдомiша iнформацiйно-аналiтична газета Adevărul 2009 року практично вiдмовилася вiд висвітлення президентської виборчої кампанiї й розмiщення на своїх шпальтах полiтичної реклами. Вочевидь, частка байдужих до полiтики людей настiльки велика, що такi редакцiйнi кроки не лише не зменшують читачької аудиторiї, а, навпаки, розширюють її. Те саме вiдбувається й на телебаченнi: двом найбільшим iнформацiйним каналам належать лише незначнi частки аудиторiї на румунському телеринку. Решта – це царина розваг i шоу.

Проте полiтики за будь-яких умов намагаються пiдживлювати iнтерес потенцiйних виборцiв до себе i своїх дiянь. Нинiшнiй президент Траян Басеску знайшов таку проблемну нiшу, що не залишає румунiв байдужими: тему єднання румунiв, якi проживають на територiї iнших держав. Йдеться, зокрема, про населення Молдови, iдентичнiсть якого, на думку

1991 рік

Унаслідок масових протестів шахтарів, викликаних різким зростанням цін, уряд реформаторів іде у відставку. Країною прокочується хвиля нападів на ромів

1996 рік

Уперше після революції екс-комуністи поступилися владою правоцентристам. Президентом країни обрано правозахисника Еміля Константінеску

1997 рік

Проголошено нову програму економічних реформ. За даними ООН, 20% населення Румунії жило в абсолютній бідності й близько 30% – за межею бідності

2000 рік

Іон Ілієску знову стає президентом

Січень 2001 року

Парламент приймає закон про повернення націоналізованого за комуністичних часів майна його колишнім власникам

29 березня 2004 року

Румунія вступає до НАТО

румунських політиків та експертів, близька до румунської; про румунські меншини на Північній Буковині та в Південній Бессарабії (Одеська, Чернівецька, Вінницька області України), в інших східноєвропейських країнах. Останніми роками румунські паспорти отримали 90 тис. етнічних румунів, які проживають в Україні. Відродження ідей «Великої Румунії» і паспортизація етнічних румунів за кордоном підштовхують до паралелей між Румунією та Росією з її нестримним бажанням захищати права росіян за кордоном. Цікаво, що на президентських виборах, другий тур яких відбувся зовсім недавно – 6 грудня, саме центриста Траяна Басеску (а не його головного конкурента соціал-демократа Мірчу Джоане) підтримали румуни, які проживають за кордоном. Але порівнювати Румунію та Росію не випадає хоча б тому, що перша є членом НАТО і ЄС, а друга – ні.

ЄВРОМРІ ТА ЄВРОРЕАЛІЇ

Відповідаючи на запитання *Тижня* про те, що було найбільшим викликом 20 років свободи, румунські експерти, як і їхні колеги з інших країн, вказують не на конкретні реформи чи корупцію, а насамперед на травматичні зміни у психології людей, яким раптом треба було брати відповідальність за своє життя у власні руки й учитися виживати в нових умовах. Старші покоління так і не змогли до цього вповні пристосуватися. Найбільшим же успіхом 20 років без комунізму румуни називають свій вступ до ЄС, який їхнє суспільство підтримало одностайно.

Румунії вдалося доволі успішно реструктурувати свою економіку. Наприкінці 1980-х приватні підприємства формували лише 12,8% ВВП, у 2006-му їм належало вже 71,8%. Прогнозується, що 2010-го їхня частка зросте до 78,8%. Як і решта східноєвропейських країн, Румунія здійснила масштабну

ЩО ЗМІНИЛОСЯ ПІСЛЯ 1989 РОКУ

Євгеній Рибак,

юрист і викладач одного з кишинівських ВНЗ
У 1995 році я закінчив правничий факультет Університету Александру Іоанн Куза в румунському місті Ясси. На початку 90-х років минулого століття, попри бідність і корупцію, про які всі говорили відкрито, румуни були дуже оптимістичними людьми. Вони вірили, що завтрашній день буде кращим за сьогоднішній. Протягом чотирьох років, які я провів у Румунії, середня заробітна плата в країні зросла вчетверо, а моя початкова стипендія, що становила \$10, 1995 року сягнула \$44. У 1991–1995 роках я не боявся, що мене невинувато затримують або заарештують румунські поліцейські, навіть тоді, коли гуляв містом після 12-ї години ночі. Ніколи не відчував, що від мене чекають хабара за гарні оцінки. За час навчання в Румунії я мав змогу купити більше книжок, ніж упродовж наступних 15 років. Мене захоплюють зміни, що відбулися в Румунії за це двадцятиріччя. Поліцейський у Бухаресті витягує з портфеля закон, щоб показати правопорушникові статтю, відповідно до якої він його затримав. А потім складає протокол, у якому зазначає розмір штрафу, передбачений законом.

ПОГЛЯД У МАЙБУТНЄ. Румуни позбулися комуністичного герба на прапорі країни

приватизацію, що, однак, реалізувалася повільніше, ніж, наприклад, у Польщі чи Угорщині. Країна переорієнтувалася з важкої індустрії на сферу по-

ФОТО: AP

ЯК ЗМІНЮВАЛАСЯ РУМУНІЯ

Листопад – грудень 2004 року

На президентських виборах під гаслами євроінтеграції та боротьби з корупцією перемагає ліберал Траян Басеску

1 січня 2007 року

Румунія стає членом ЄС

2009 рік

Transparency International визнає Румунію найкорумпованішою країною ЄС

Листопад – грудень 2009 року

Перемогу на президентських виборах із перевагою в менш як 1% голосів здобуває Траян Басеску

слуг, що сьогодні дає роботу від 40 до 50% населення. Частка важкої промисловості в структурі ВВП за 2001–2007 роки зменшилася з 30 до 20%. Крім того, швидкими темпами стало розвиватися будівництво, яке в 2007-му формувало вже понад 10% ВВП Румунії.

За 20 останніх років країна пережила три серйозні спади економічного зростання: на початку 1990-х, у 1997–1998-му і нинішній. При цьому в 2001–2007 роках румунська економіка була однією з найдинамічніших на європейських теренах. Однак світова криза різко обірвала зростання. Як Угорщина та Латвія, Румунія була змушена звернутися по фінансову допомогу до Міжнародного валютного фонду. Їй виділили \$20 млрд, які частково витрачаються на поточні бюджетні виплати. За даними на жовтень 2009 року, в Румунії зберігалася найнижча з-поміж 27 країн – членів ЄС середня зарплата – €336.

На румунському ринку праці сьогодні найгірше ведеться найдосвідченішим працівникам. Експерти констатують, що за нинішньої кон'юнктури важко знайти роботу не тільки людям віком понад 50 років, а й навіть сорокарічним. Про пенсіонерів узагалі не йдеться. Водночас офіційне безробіття в країні на сьогодні становить лише 4,4%. Це один із найнижчих показників у Східній та Центральній Європі. Починаючи з 2003 року воно стабільно зменшувалося й напередодні кризи дорівнювало 4,1%. Вчасне вливання коштів МВФ зупинило його зростання. У 1990-х румунські уряди вживали різних заходів із підвищення зайнятості: надавали пільгові кредити малим і середнім підприємствам, що створювали нові робочі місця, а також пільги компаніям, які працевлаштовували випускників університетів (держава виплачувала 70% їхньої зарплати впродовж першого року роботи). Тоді багато хто нарікав на неефектив-

ЩО ЗМІНИЛОСЯ ПІСЛЯ 1989 РОКУ

Клаудія Сілагі, студентка Коледжу Європи (Варшава)

За 20 років демократичного розвитку ми виборили й зміцнили свободу слова. Кожен отримав значно більше шансів для особистої самореалізації, здобуття освіти. Моє покоління вже цілком переконане, що життєвий успіх залежить насамперед від твоїх здібностей, праці й прагнень, а не від зв'язків батьків. Таким чином, зросла соціальна мобільність усередині румунського суспільства. Мої батьки й родичі розповідають, що життя за режиму Чаушеску було сповнене страху. Багато дуже гарних людей, можливо, найкращих і найздібніших, ставали аутсайдерами через те, що для них не знаходилося місця в такій системі. Але прикро, що за ці 20 років Румунія так і не вирішила проблеми інтеграції ромів у суспільство. Нам потрібно заохочувати румунських ромів здобувати освіту, відправляти дітей до школи. Крім того, етнічні румуни, звісно, мають ставитися значно толерантніше до своїх земляків.

НАРОД І АРМІЯ. Війська, які в грудні 1989-го Чаушеску відправив придушувати революцію, перейшли на бік народу

ність державної політики зайнятості, але країна таки впоралася з безробіттям.

Вступ до Євросоюзу відкрив румунам усі шляхи для масової трудової міграції на Захід. Цією нагодою вже скористалися близько 2 млн осіб. Попри очевидний брак кваліфікованої робочої сили всередині країни, який компенсують заробітчани з Молдови, Китаю, Туреччини, у довгій часовій перспективі Румунія від такого розвитку подій таки виграє. Працевлаштовані в Західній Європі румуни надсилають гроші додому, і це стимулює попит на внутрішньому ринку. Крім того, вони здобувають нові знання, стають професіональнішими. Вчорашні чорнороби без прав і пієтету до своїх обов'язків проходять школу протестантської етики праці, а це дуже цінний досвід.

Румуни розповідають, що їхні земляки повертаються із заробітків додому іншими – налаштованими критичніше до держави й вимогливішими до себе. Однак євроінтеграція дуже болоче вдарила по румунському сільському господарству. Аграрний сектор, що пережив дуже важкі часи в 1990-х і ледве почав підводитися на ноги, формує лише 10% ВВП. Найближчим часом його частка може ще зменшитися. Місцеві сільгоспвиробники поки що не навчилися користатися з ЄСівських грантів, і конкуренти з інших європейських країн уже успішно заповнюють полиці румунських супермаркетів.

ФОТО: AP

НЕДОКЛАС

В англomовному соціологічному дискусії є такий термін, як *underclass* (недоклас), що дуже добре підходить для дефінування становища румунських ромів. За неофіційними даними, у 22-мільйонній Румунії проживають до 3 млн таких недокласових громадян. Згідно з офіційним переписом населення – лише 535 тис. Більшість румунських ромів мешкають у сільській місцевості, з них 43% не мають постійного заробітку. Багато людей, живучи в селі, не обробляють земель. У третині родин ромів діти не ходять до школи. Традиційно програмами соціальної інтеграції ромів у Румунії опікувалися ООН, ЄС, фінансовані закордонними фондами громадські організації, проте, на відміну від 1990-х, у 2000-х до цієї справи все більше долучаються самі румуни, розуміючи, що їхня роль у цьому процесі має бути ключовою. Дуже важливо, що за ці 20 років толерантність до ромів із боку румунської більшості зростає. Дослідження Roma Barometer

засвідчило: якщо 1993 року 72% румунів не хотіли бачити поміж своїх сусідів ромів, то в 2006-му таких було вже 37%.

Сирітство й діти вулиці – це найтрагічніші наслідки соціальної невлаштованості романських родин. На щастя, убогі сиротинці доби Чаушеску, в яких масово гинули діти внаслідок антисанітарії та поганого догляду, вже в минулому. Румунія за ці 20 років зробила чимало для вирішення проблеми. Сьогодні, за офіційними даними, на вулицях Бухареста живе близько 1 тис. безпритульних, але реальна кількість таких дітей може бути значно вищою. Багато з них не мають навіть свідоцтва про народження.

Процес переходу постсоціалістичних країн від тоталітаризму до демократії часом порівнюють із рухом тунелем. Він починається в темряві. Невідомо, як довго він триватиме, але в кінці неодмінно має з'явитися світло. Така метафора дуже добре підходить для румунського випадку. Все починалося з пострілів у Тімішарі. І рух тунелем триває. ■

Діалектика нації та меншин

Румунський конфліктолог Юліан Кіфу про румунську політику щодо нацменшин у своїй країні та за кордоном

Спілкувалася
Жанна Безп'ячук

Проблема захисту прав національних меншин та політичні спекуляції на історії в Східній Європі є двома взаємопов'язаними хронічними явищами. Історичні травми, соціальна нестабільність та бідність створюють плідне підґрунтя для їхнього розвитку. Про політику Румунії щодо національних меншин **Тиждень** розмовляв із директором Центру запобігання конфліктам та їх раннього попередження (Бухарест) Юліаном Кіфу.

У. Т.: Восени цього року представники румунських угорців проголосили створення «Секуйської автономії». Центральна влада цієї ініціативи не підтримала. Наскільки серйозними є сепаратистські тенденції середини угорської меншини?

– Після того як Демократичний союз угорців Румунії розпався, в нашій країні діють дві окремі організації угорських румунів. Перша – власне цей Союз. Друга – Національна рада секелів (*секели* – *субетнічна група угорського народу*. – *Ред.*). Союз безпосередньо представляє інтереси угорської меншини, він є політичною партією, яка постійно входила до урядових коаліцій у 1996–2008 роках.

Представники цієї партії очолювали парламентські комісії та урядові міністерства. Наразі йдуть переговори про те, що вони отримуватимуть портфелі в кожному наступному після президентських виборів уряді, незалежно від політичної кон'юнктури. Загалом із боку угорської меншини як такої немає вимог саме територіальної автономії. Регіоналізація, адміністративна автономія, децентралізація – природні вимоги всіх місцевих і регіональних адміністрацій повсюдно в Румунії. В цьому немає нічого екстраординарного. А от згадана вище Національна

ЩО ЗМІНИЛОСЯ ПІСЛЯ 1989 РОКУ

Адіна Байя,
політичний аналітик

Більшість людей нарікають на те, що життя в Румунії не краще. В апогей президентських виборів такі песимістичні настрої лише загострилися. Проте коли раціонально порівняти, яким було життя середньостатистичного румуна 20 років тому та яким воно є сьогодні, то зміни на краще будуть очевидними й беззаперечними. Я добре пам'ятаю порожні продовольчі крамниці 1980-х. Тоді моя бабуся мала прокидатися о 5 годині ранку, щоб зайняти місце в черзі по молоко, яке було потрібне нам, малим дітям. Такі звичні, навіть банальні з позиції сьогодення речі, як широкий вибір споживчих товарів, – надбання цих 20 років. Після нашого вступу до ЄС усе більше румунів подорожують, працюють і навчаються за кордоном. Рік за роком непомітно покращилася якість життя нашої родини. Ми можемо мати все, що потрібно для задоволення матеріальних потреб. А отже, починаємо думати про якісь зовсім нематеріальні речі – другу освіту, культурні запити, подорожі. Й ще одне моє важливе спостереження: румуни все менше цікавляться політикою. Корупція, бюрократія, некомпетентне державне управління – всі ці проблеми залишаються актуальними. Проте я переконана, що країна й далі утримує правильний курс на стабільну демократію.

СКЕПТИЦИЗМ.
Життя багатьох румунів нелегке. Однак дехто все ще вірить політикам

ФОТО: AP

рада висуває ідею автономії. Вона, проте, не є успішною і впливовою силою. Рада не спромоглася потрапити до національного парламенту. В цілому загрози сепаратизму з боку угорської меншості сьогодні немає. Варто також зауважити, що румунські угорці живуть у центральних районах країни, а не поблизу кордону з Угорщиною.

У. Т.: Президент Траян Басеску в своїх виступах апелює до історії та ідеї єднання румунів незалежно від того, в якій державі вони живуть. Багато хто інтерпретує це як нову національну ідею країни. А для Молдови й України подібне звучить загрозово. Як ви гадаєте?

– Насамперед, немає жодного румунського політика, який пропагував би політику «національного возз'єднання», «єднання»

чи «реінтеграції». І Траян Басеску не виняток. Навіть колишня парламентська партія «Велика Румунія» не обстоює такого погляду. Румунські політики не підтримують ідеї видачі паспортів представникам румунської меншини в Україні та румунської більшості в Молдові, після чого нібито ці румуни мають повернутися на історичну батьківщину. Це не так. Румунський підхід до проблеми насправді такий: усі румуни-громадяни різних країн повинні мати рівні права, добробут, гарантовану безпеку та право вільно пересуватися, щоб відвідувати своїх родичів. Ось чому Румунія виступає за синхронізацію розвитку всіх молодих незалежних держав, які постали на руїнах СРСР. Ми прямо зацікавлені у вступі Молдови й України до НАТО та ЄС, у підтримці реформ у цих країнах, у безвізовому ре-

жимі. Але, звісно, все залежить лише від їх громадян включно з етнічними румунами, які там проживають.

У. Т.: Однак саме під час президентства Траяна Басеску ожила ідея повернути кордони, які були до 1940 року.

– Траян Басеску – це політик, який дуже активно підтримує ті погляди, що я описав вище. Іноді він реагує на запитання журналістів, студентів, на якісь зауваження безпосередньо й емоційно. Як наслідок, деякі його висловлювання не узгоджуються з офіційною політикою Румунії. Потім наші дипломати вимушені роз'яснювати, уточнювати позицію. Але Траян Басеску ніколи не артикулював ідеї возз'єднання чи повернення назад території Бессарабії та Північної Буковини. Єдине, на чому наголошував Басеску: він ніколи

не підпише жодного документа, який підтримуватиме пакт Молотова – Ріббентропа. Румунія приєдналася до положень Паризького договору 1947 року, підписала добросусідські договори з СРСР, Гельсінгський заключний акт 1975 року, визнала незалежність Молдови та України, підписала Хартію для Нової Європи, вступила до ОБСЄ. Вся ця нормативно-правова база – визнання непорушності чинних кордонів. Румунія також є членом НАТО та ЄС. І це беззаперечна гарантія того, що наша країна не має й не матиме якихось територіальних претензій до будь-кого. Наша країна обстоює захист прав румунських меншин, ми вітаємо їх входження до владних структур країн, де вони проживають, адже це лише сприятиме розвитку відносин між Румунією та її сусідами. ■

Болюча точка «нацпитання»

Нові члени Євросоюзу продовжують боротьбу зі старими етнонаціональними викликами

Автор:
**Роман
Кабачій,**
Тиждень

«Гвіздочками», що тримають підкову європейського коня, назвав країни Східної Європи румунський історик Владімір Тисменяну. Ахіллесовою п'ятою цих країн донині є національні меншини, які залишилися у спадок від старої доброї «родинної Європи» XIX століття і певною мірою від тоталітарних режимів середини XX століття. Угорці й цигани у Словаччині та Румунії, турки в Болгарії, поляки в Литві, росіяни в Латвії й Естонії – усе це пазли-залишки старої Європи, що не дають спокою нинішнім правлячим колам у столицях нових демократій. Ба більше, є тестом на їхню демократичність, який вони мають проходити, будучи дійсними членами Євросоюзу.

З одного боку, уряди більшості названих країн мають показувати Брюсселю своє прагнення до вшанування прав меншин, прийняти гру в «Європу багатих вітчизн». З іншого, – і це стосується передусім народів, тривалий час пригноблених, – ці держави не можуть приховувати свого роздратування активністю нацменів та їхнім прагненням до щоразу більших прав. Приміром, литовська влада у вересні внесла вимогу поміняти польськомовні назви вулиць у районах компактного проживання поляків; досі цього наказу не виконано. Гучною стала справа етнічного поляка Міхала Ключковського, який вимагав від Литви автентичного написання його прізвища, а не «Міхалас Ключковскіс»; справу поляк програв.

Парадоксальним чином майже не присутні в асиміляційному процесі дві сильні історичні держави: Польща й Угорщина. Це пов'язано з тим, що обидві країни зазнали в минулому значних територіальних утрат і є на сьогодні практично моноетнічними (угорців в Угорщині 90%, поляків у Польщі 97%). Проте, як можна здогадатися, Варшава й Будапешт активно грають на зовнішньому фронті, нерідко псуючи нерви навіть партнерам по Вишеградській четвірці Словаччині та Чехії. Недарма досі пам'ятне ще з середньовічних часів та спільного кордону прислів'я Polak – Węgiel – dwa bratranki («Поляк та угорець – два кузени»). Влітку цього року

словацький уряд заборонив в'їзд на територію країни... президентові Угорщини Ласло Шоймоу, який збирався відкрити пам'ятник Св. Стефану, уособленню могутності Угорської держави. Чимало угорців донині називають Словаччину Верхньою Угорщиною, чим доводять братиславських правителів до шалу. У Варшаві, зі свого боку, не пропускають жодної нагоди порозмовляти на тему примусової асиміляції Заолжя – невеличкого терену в чеській частині Сілезії, де ще століття тому поляки становили більшість і де народився нинішній президент Європарламенту Єжи Бузек.

Окрім гри в «культурну», чи то пак «м'яку», дискримінацію з боку влади, національні меншини стикаються з побутовою ксенофобією звичайних громадян. Найвідомішим прикладом є циганська меншість у відразу кількох державах регіону: Румунії, Угорщині, Словаччині, Болгарії. Погроми

циганських поселень досі в цих країнах є звичним явищем. Самі роми подають чимало приводів для такої поведінки автохтонів, хоча, поза сумнівом, вирішення конфліктів таким чином не вкладається у європейські норми. Словацькі роми заробляють народжуванням дітей задля збільшення соціальної допомоги – з бюджету, звісно. Тому байдужість суспільства до їхніх проблем підкріплюється знанням «так їм і треба». Повідомленням словацького телебачення на кшталт «Ромському поселенню на Новий рік увімкнуть (!) світло на три дні» ніхто не дивується.

У 2003 році болгарська режисерка Аделя Пезва зняла документальний фільм «Чия то пісня?», задуманий як свідчення єдності Балканського регіону. В результаті стрічка унаочнила його розкол на етнічному ґрунті. Мелодія пісні, спільна для кількох народів, розділяє їх за смисловим навантаженням. «Коли хтось стверджуватиме, що ця пісня турецька, – погрожує болгарин на святі звільнення від турецького панування на прикордонні з Туреччиною, – одразу висітиме на он тому дубі!» Факту, що в Туреччині ця мелодія є військовим маршем, ніхто не знає і знати, вочевидь, не бажає... ■

**НАЦІОНАЛЬНІ
ПАЗЛИ-ЗАЛИШКИ СТАРОЇ
ЄВРОПИ НЕ ДАЮТЬ СПОКОЮ
НИНІШНІМ ПРАВЛЯЧИМ
КОЛАМ У СТОЛИЦЯХ НОВИХ
ДЕМОКРАТІЙ**

ПЕРШЕ АВТОМОБІЛЬНЕ РАДІО

Вінниця	100,3 FM	Миколаїв	103,3 FM
Дніпропетровськ	104,8 FM	Нікополь	101,2 FM
Донецьк	106,0 FM	Одеса	100,4 FM
Запоріжжя	99,3 FM	Павлоград	106,1 FM
Івано-Франківськ	106,4 FM	Полтава	100,0 FM
Керч	107,6 FM	Севастополь	102,8 FM
Київ	107,4 FM	Сімферополь	90,6 FM
Кіровоград	102,6 FM	Суми	107,9 FM
Кременчук	102,1 FM	Умань	102,1 FM
Кривий Ріг	91,1 FM	Харків	106,1 FM
Луганськ	101,8 FM	Херсон	105,6 FM
Львів	105,4 FM	Чернігів	100,6 FM
Шостка	102,5 FM	Южноукраїнськ	102,4 FM

Дебати про дебати

Французький уряд розпочав дискусію про те, що значить французька ідентичність

Автори: Анн-Клер Гра, Делфін Моніно, спеціально для Тижня з Парижа та Марселя

18 листопада на престижному паризькому проспекті Єлисейські поля було повно біло-зелених прапорів – і жодного французького синьо-біло-червоного триколіора. Білий та зелений – національні кольори Алжиру. Її хоча футбольна збірна Франції теж пробилася того дня до фіналу Чемпіонату світу 2010 року, натовп насправді святкував перемогу алжирської національної команди над Єгиптом. Більшість уболівальників були французькими громадянами північноафриканського походження.

Це один із прикладів культурного різноманіття Франції. Дослідження демографічного центру INED ще 10 років тому виявило в країні 13,5 млн громадян іноземного походження. Оскільки ж у Франції закон забороняє під час перепису населення ставити запитання про етнічне коріння людини, точного числа французів іноземного походження не знає ніхто.

У ПОШУКАХ ІДЕНТИЧНОСТІ

Кілька тижнів тому французький уряд розпочав дебати про «національну ідентичність». Що ж сьогодні означає бути французом? «Я думаю, сьогодні ми справді не знаємо, що це означає – бути французом. Ми маємо посилити нашу національну ідентичність, наші цінності та нашу гордість тим, що ми французи», – заявив міністр у справах імміграції, інте-

АЛЖИРСЬКИЙ ПАТРІОТИЗМ. Живучи у Франції, алжирці зберігають зв'язок з історичною батьківщиною

грації та національної ідентичності Ерік Бессон.

До кінця січня дебати мають пройти в усіх французьких департаментах. Дискусія також ведеться он-лайн – міністерство Бессона створило веб-сайт, на якому французи можуть висловити своє визначення французької ідентичності. Тільки за перші три тижні на ньому з'явилося 35 тис. постингів. Міністерство також підготувало довідник, який має допомогти префектам організувати дебати на місцевому рівні. Цей документ містить 200 запитань, зокрема й такі: «Які елементи нашої національної ідентичності: наші краєвиди? наше вино? наші церкви?» або «Які наші символи: синьо-біло-червоний прапор? Марсельеза?»

Окрему промову про національну ідентичність виголосив і президент країни Ніколя Саркозі: «Намагання знищити нації через страх націоналізму породжує суперечності ідентичностей... Тому ми маємо говорити про нашу національну ідентичність. Це не небезпечно, у цьому є потреба».

ПОЛІТИЧНА СТРАТЕГІЯ?

Ліва опозиція, особливо Соціалістична партія, вважає, що метою дебатів є охоплення президентом електорату з крайньоправого флангу перед місцевими виборами, які мають відбутися в березні 2010 року. Соцпартія попросила своїх представників не брати участі в дебатах на місцевому рівні, адже досі концепцію «національної ідентичності» ви-

користувався лише ультраправий Національний фронт. «Ці дебати можуть виявитися стратегією розвитку націоналізму з метою захопити правих виборців. Промова Ніколя Саркозі на цю тему була дуже складною. В ній зведені разом різні послання: як на Третю республіку (1871–1940), так і на уряд Віші (1940–1944). Звертаючись до концепції «вічної» та «справжньої Франції», президент явно орієнтується на крайньо-праву традицію», – каже історик та антрополог Режі Мейран, який нещодавно опублікував книжку «Міф національної ідентичності».

Депутатці місцевої ради в Марселі Міріам Салах-Еддін довелося відводити дебати з крайньо-правого флангу. Вона мусульманка марокканського походження, але народжена у Франції й належить до президентської партії «Союз за народний рух». «Це правда, що Національний фронт тривалий час монополізував цю тему, – каже вона. – Але є важливі причини брати участь у цих дебатах! Принаймні ми маємо можливість виразити себе, свою багатогранність. Для мене важлива моя подвійна – французька та арабська – культура. Я відчуваю себе французенкою, тому що я вільна тут бути такою, якою я є, без сорому та протиріч».

Наджат Валло-Белкасем, як і Саллах-Еддін, є місцевою депутаткою марокканського походження, але від Соцпартії. Її непокоїть політична природа дебатів: «Ми руйнуємо республіканський консенсус, який дотепер захищав наші основні принципи. Я народилася марокканкою, а французькою громадянкою стала згодом. Не можу ідентифікувати себе з зашореною країною, що вважає іноземців загрозою. Волюю бути причетною до французької традиції, яка захищає індивідуальні права та взагалі ідеали Французької революції або Декларації прав людини та громадянина».

ПОВІДОМЛЕННЯ НА ВЕБ-САЙТІ WWW.DEBATIDENTITENATIONALE.FR

Бути французом означає поважати закони та традиції нашої країни. Іммігранти та їхні діти повинні жити відповідно до наших звичаїв. І це все! Люби Францію або залиш її!

Бути французом означає бути європейцем, народитися в християнській культурі, розмовляти французькою та мати французьких батьків. Але сьогодні мусульманські, неєвропейські та небілі іммігранти вбили французьку націю.

Якою є Франція сьогодні? Країна з білими, чорними, північними африканцями... Бути французом – це поважати всі ці відмінності та жити разом.

Бути французом означає щодня практикувати французьке мотто. Свобода: дозволяти кожному себе проявляти. Рівність: судити про кожного, не зважаючи на багатство чи владу. Братерство: сприймай кожного французького громадянина як брата.

Бути французом означає жити у Франції відповідно до її способу мислення, її культури, поважачи інших та цінності республіки, не питаючи, звідки походить твій сусід. Це означає жити в космополітичному суспільстві й не судити по тому, хто звідки походить.

Мене звуть Мохамед. Я гордий бути французом. Я люблю свою країну. Але також люблю своє коріння. Я щодня намагаюся довести, що не злодій чи терорист. Я ходив до французької школи, плачу свої податки у Франції... Чи маю я їсти свинину, щоб бути французом? Чи маю я погоджуватися з поліцейськими перевіркою? Чи маю я себе весь час виправдовувати? Я француз, я мусульманин і пишаюся цим, ми тут, і ми нікуди не подінемося.

ІНТЕГРАЦІЯ ТА РІЗНОМАНІТНІСТЬ: ПОЛЕМІЧНЕ ПІДҐРУНТЯ

Дебати зачіпають одну делікатну тему – імміграцію, адже проводяться в час, коли уряд посилює заходи, спрямовані проти нелегальної імміграції. Наприклад, у жовтні вперше з країни були вислані три афганці. Загалом цього року уряд планував вислати 27 тис. нелегальних мігрантів, а минулого – 25 тис. У цьому контексті імміграція та ідентичність стикаються та породжують сум'яття. Його прикладом є сама назва Міністерства імміграції, яке водночас є й Міністерством ідентичності. Іммігранти, особливо мусульмани, можуть бути загрозою національній ідентичності. Наприклад, у своїй промові Саркозі зазначив: «У Франції нема місця бурці або приниженню жінок».

Різноманітні експерти, переважно університетські дослідники, підписали колонку в газеті Le Monde, в якій засудили «ксе-

нофобську промову» Саркозі. «Ще не почалися дебати, а вже підготовлені списки упереджень, які визначають національну ідентичність. Вони зачіпають чимало проблем, але насправді найважливішою є тема «іноземці»...», – ішлося в заяві.

Її автори ставлять під сумнів і методологію дискусії: «Написаний Еріком Бессоном довідник містить передбачувані висновки, а закінчується 15 пропозиціями, 11 із яких стосуються іноземців». Документ справді пропонує такі заходи, як поручительство за нових іммігрантів та підвищення вимог до знання французької мови як умови набуття громадянства. Як вважає Валло-Белкасем, «якщо ми приймемо концепцію полеміки, ми підтримаємо ідею, що імміграція є головним джерелом проблем та заважає нам жити з подвійною ідентичністю».

Четвертого лютого 2010 року Ніколя Саркозі підіб'є перші підсумки дебатів. Але як можна підсумувати тисячі думок про французьку ідентичність? «Немає жодної фіксованої ідентичності, жодного способу бути французом», – підкреслює Режі Мейран. Ерік Бессон, однак, уже заявив, що дискусія не закінчиться в лютому, а триватиме й після березневих виборів. ■

ВІДОМІ ФРАНЦУЗИ АРАБСЬКОГО ПОХОДЖЕННЯ (ЗЛІВА НАПРАВО)

Зінедін Зідан (Zinedine Zidane)
Футболіст, колишній гравець збірної Франції, чемпіон світу (1998), чемпіон Європи (2000)

Шейкха Рімітті (Cheikha Rimitti)
Співачка, виконавиця алжирського фольку. Її творчість була заборонена в Алжирі. Переїхавши до Франції, здобула велику популярність. Померла 2006 року

Семі Насері (Samy Naceri)
Актор, відомий за фільмом «Таксист» (1998), отримав приз як кращий актор на Каннському фестивалі 2006 року

Рашіда Дати (Rachida Dati)
Відомий політик, представляє партію «Союз за народний рух», член Європейського Парламенту, міністр юстиції у 2007–2009 роках.

Джамел Деббуз (Jamel Debbouze)
Популярний комедійний актор, продюсер
Фадела Амара (Fadela Amara)
Державний секретар з міської політики в чинному уряді Франсуа Фійона

Буква закону

На карб поборникам двомовності в Україні та їхнім супротивникам

Автор:
Любомир
Белей,
професор

– Ой, яка смачна булка з маслом!
– А ти її куштував?
– Ні, але тато бачив, як панські діти їли.
(Бувальщина)

Улюбленим, навіть заявленим аргументом поборників двомовності в Україні є твердження про недемократичність чинного українського законодавства у сфері мовного будівництва. Вони часто апелюють до європейського досвіду, що, мовляв, засуджує вияви «пещерного націоналізму», бо там, у Європі, надають рівні можливості для розвитку всіх мов, які є рідними для громадян. Конкретний зразок європейського законодавства у царині сучасного мовного будівництва, а саме Закон «Про державну мову в Словацькій Республіці», нова редакція якого набрала чинності 1 вересня 2009 року, сподіваємося, краще представить українцям методи забезпечення державного статусу мови в одній із країн Євросоюзу.

Словацький досвід у сфері мовного будівництва важливий для України ще й тому, що Словаччина здобула незалежність на рік пізніше від України, а до того, як відомо, понад тисячу років перебувала у складі Угорського Королівства, Габсбурзької імперії, Чехословаччини. Нині у Словаччині на особливий статус претендує угорська меншина, до якої належить майже кожен десятий громадянин Словаччини, та не всі представники якої у захваті від статусу угорців як національної меншини.

Уже перший параграф Закону «Про державну мову...» визначає, що «державною мовою на території Словацької Республіки є словацька мова. Державна мова має перевагу перед іншими мовами, які вживаються на території Словацької Республіки». У наступних 2–8-му параграфах словацький законодавець ретельно виписує такі важливі аспекти державної мови, як функціонування її в офіційних сферах, освіті, судочинстві, збройних силах, громадському житті тощо, всюди гарантуючи їй беззастрешний пріоритет перед іншими мовами, зокрема й мовами національних меншин.

Однак, на відміну від чинного українського Закону «Про мови...», словацький Закон «Про державну мову...» містить законодавчо регламентовані механізми контролю за його дотриманням і визна-

чає відповідальність за порушення. У Законі «Про державну мову Словацької Республіки» в редакції від 01.09.2009 р. ретельно виписано випадки, коли настає адміністративна, а коли кримінальна відповідальність за порушення його конкретних положень, визначено державний орган, що здійснює нагляд за дотриманням норм, а також його повноваження.

Так, параграф 9а Закону «Про державну мову Словацької Республіки» регламентує, що у разі виявлення уповноваженими державними органами фактів його недотримання порушники – юридичні або фізичні особи – отримують письмове попередження, в якому називаються порушення і термін його усунення. Якщо порушник не реагує на попередження, на нього накладають штраф у розмірі від €100 до €5000. Закон зобов'язує також в ухвалі про штраф вказувати термін, у який порушення мають бути усунуті. Якщо їх не було усунуто у встановлений термін, відповідні органи повторно штрафують порушника в подвійному розмірі.

Штраф за недотримання закону потрібно сплатити протягом 30 діб від дня його накладення. Стягнені штрафи перераховують до державного бюджету.

Пункт 3 параграфу 9а закріплює право за уповноваженими державними органами штрафувати порушників протягом року від дня, коли було виявлено порушення закону, але не пізніше ніж через три роки від дня, коли таке порушення було здійснено.

Парламент Словаччини, ухвалюючи Закон «Про державну мову...», не просто перекладає відповідальність за забезпечення державного статусу словацької мови на уряд,

а окремою нормою зобов'язує Міністерство культури Словаччини кожні два роки готувати звіт про функціонування державної мови на території Словацької Республіки. Перший звіт має бути підготовлено до 31.03.2012 р.

Неабиякий інтерес для українців становить параграф 11 «Загальні та перехідні положення», в яких, попри економічну кризу, безробіття та інші негаразди, «витрати на усі зміни вивісок, написів та інших текстів відповідно до закону відшкодовують зацікавлені юридичні та фізичні особи». Для реалізації таких змін закон надає термін один рік.

Коли ж бо й Україна дочекається справді європейського законодавства? ■

**ПОБОРНИКИ ДВОМОВНОСТІ
В УКРАЇНІ, ЯКІ ЧАСТО
АПЕЛЮЮТЬ ДО
ЄВРОПЕЙСЬКОГО
ЗАКОНОДАВСТВА,
МАЛИ Б САМІ ДЛЯ ПОЧАТКУ
З ТИМ ЗАКОНОДАВСТВОМ
ОЗНАЙОМИТИСЯ**

www.eratv.com.ua

з Оленою Вознесенською

з 6:00 - 9:00 ранку

Ліцензія Серія НРН: 2520 від 3 квітня 2006 року видана Національною радою України з питань телебачення і радіомовлення.

Felicit
ресторан

М. КИЇВ, ВУЛ. ГОРОДЕЦЬКОГО, 5
ТЕЛЕФОН: 279 54 62, 279 68 22
ЦІЛОДОВО

З Новим Роком та Різдвом Христовим!

Єжи Онух про вдалі польські реформи, необхідність промоції України, механізми розвитку культури та лазневі умови комунікації

Спілкувалася
Наталія
Петринська

Фото:
Макс Левін

Єжи Онух – ідеальний співрозмовник для бесіди про українську культуру. Він може фіксувати основні процеси незашореним оком – з позиції дипломата, незалежного спостерігача, позбавленого заангажованості та надмірної втягнутості у місцевий контекст. Водночас Онух чудово розуміється на наших ре-

ліях, адже мешкає в Україні понад десять років. Тут він очолював Центр сучасного мистецтва Джорджа Сороса, нині ж є директором Польського інституту, що презентує і популяризує в Україні культурне та наукове життя Польщі. Поміж ініціатив цієї фундації є проекти навчального та заохочувального характеру для україн-

ської молоді: стипендії, програми, премії. Протягом останніх років Польща приділяє культурі чимало уваги, розуміючи, що лише завдяки цій галузі можна сформувати позитивний імідж країни у світі. Такому підходу передували низка реформ і перегляд культурного менеджменту, досвід яких могла б використати й Україна.

Перезавантаження КУЛЬТУРИ

У. Т.: Передусім розкажіть про успішний досвід реформування культури в Польщі. Що саме змінила стратегія розвитку, яку розробив міністр культури Вальдемар Домбровський, і як йому вдалося здійснити суттєвий прорив у культурній сфері?

– Вальдемар Домбровський був міністром до 2005 року. Він працює в культурному полі давно, брав участь у студентському русі в 1970-х, перебував на різних щаблях і зрештою взявся за культурний напрям. Період, коли Домбровський очолював польське Міністерство культури, дуже важливий, бо за його каденції вдалося врегулювати кілька справ на законному рівні. Зокрема, він втілює у життя закон про кінематографію, який уже в перспективі чотирьох років оцінюють як надзвичайно важливий. Можна сказати, що цей закон зберіг польську кіноіндустрію.

У. Т.: Як відбувався порятунок польського кінематографа?

– На початку дев'яностих в кіно склалася критична ситуація, яку треба було якнайшвидше врегулювати. Постійно відбувалися переговори, виникали різні концепції та ідеї, і тут, як мені здається, Домбровському допомогло те, що він раніше був віце-міністром і відповідав за кінематограф. Він знав усі нюанси, мав дружні стосунки з кіношним середовищем, тобто йому вдалося все об'єднати і створити закон, який, щоправда, не можна назвати винаходом колеса, адже він був польською версією французького. Законодавці дійшли висновку, що ця схема найбільше відповідає, з одного боку, традиції, а з іншого – новаторському підходу. Тоді було створено Польський інститут кіномистецтва – незалежну структуру, директора якої обирають на п'ять років. Ця установа має свій бюджет, що повністю відсотками від комерційного телебачення, реклами тощо. Інститут є диспозитором цих коштів, він визначає, на що їх можна витратити: певна кількість спрямовується на ігрове і документальне кіно, частина йде на розвиток молодого кіно, дебюту, щось виділяється на копродукцію. І ці гроші розподіляють комісії експертів, до яких входять представники кіношного середовища, тобто процес є цілковито

прозорим. Звісно, коли розподіляються гроші, ідеальної схеми немає, але можна створити механізм, який забезпечує максимум відкритості та продуктивності. Цей фундаментальний закон про кіномистецтво у Польщі реально працює, динаміка очевидна: збільшилася кількість стрічок, особливо дебютів, торік було створено близько сорока фільмів.

У. Т.: Наскільки вдалі реформи в інших культурних напрямках?

– Вальдемар Домбровський також запровадив програму Gaude Polonia – стипендіальну програму міністра культури для митців із країн східного кордону Польщі: України, Білорусі, Молдови. Але бенефіціантами цієї премії є передусім українці, їх найбільше. Ще одна цікава ініціатива – система підтримки регіональних колекцій сучасного мистецтва. Ідея така: в регіонах організуються товариства любителів сучасного мистецтва, що набирають юридичного статусу, туди запрошують представників мистецького середовища, бізнесменів, яких переконують, що варто створювати локальну колекцію сучасного мистецтва. На місці збираються кошти, й пізніше товариство вирішує придбати роботи тих чи інших художників. Ці регіональні осередки задля заохочення мають віддати 50% коштів, потрібних на закупівлю картин чи інсталяцій. І коли вони вже їх мають, Міністерство культури Польщі додає ще 50%. Такий підхід одразу ініціює ринок, адже з'являється попит на мистецтво. До того ж це створює нові регіональні ситуації, формуються феноменальні колекції. Словом, Домбровський був людиною, яка знайшла у потрібному часі й відповідному місці. Стратегія міністра як така постала не з того, що він був генієм і йому щоразу спадали на думку блискавичні та блискучі ідеї. Ні, він умів дослухатися до мистецького середовища і дистилувати їх. Тобто якщо групуватися довкола ідей, їх зрештою можна втілити в життя.

СПІЛЬНА СИСТЕМА КООРДИНАТ

У. Т.: Ви сказали, що поляки взяли за основу французький закон про кінематографію. Україні теж не потрібно вигадувати

вати колесо – значно простіше скористатися вже напрацьованими механізмами інших країн. Що ми могли б узяти з досвіду Польщі?

– Насправді директор Польського інституту кіномистецтва Агнешка Одоровіч була в Україні з презентацією цього закону в Міністерстві культури за каденції Ігоря Ліхового. Я чую, що в Укра-

СКАЗАТИ, ЩО В УКРАЇНІ НЕМАЄ КОШТІВ НА КІНО, – ЦЕ НЕ ЗОВСІМ ПРАВДА, ЇХ ПРОСТО НЕДОСТАТНЬО. А ТЕ, ЩО Є – РОЗПОДІЛЯЄТЬСЯ НЕДОСТАТНЬО ПРОЗОРО

ЄЖИ ОНУХ

є ініціатором та головою журі літературної премії Конрада, заснованої 2007 року задля підтримки молодого покоління літераторів. Премія вручається Польським інститутом українському письменнику «за послідовність у реалізації творчого шляху, інноваційність форми, ламання стереотипів та універсальність послання». У 2009-му лауреатом премії Конрада став Сергій Жадан

їні багато говорять про те, що потрібно реформувати кіномистецтво, і всі це усвідомлюють, однак зрештою «маємо те, що маємо». Частково ця ситуація пов'язана з тим, що коли хтось має право ділити гроші, то не хоче його втрачати. Сказати, що в Україні немає коштів на кінематографію, – це не зовсім правда, їх просто недостатньо. А те, що є – розподіляється недостатньо прозоро.

У. Т.: Проекти, ініційовані Польським інститутом в Україні, переважно фінансуються Польщею. Який зиск ви маєте з цієї, по суті, односторонньої діяльності?

– Така політика Польщі щодо сусідів можлива завдяки успішному процесу перебудови та реформ. Це дало можливість творити програми розвитку, бо, врешті-решт, поляки пережили моменти, дуже подібні до ситуації в Україні чи інших країнах Східної Європи. Тепер ми маємо більший економічний потенціал, тому з'явилася, по-перше, свідомість, по-друге, гроші, які дають змогу займатися промоцією Польщі як країни, котрій вдалося провести вдалі реформи. Ми пам'ятаємо, як було важко у 1970–1980-х роках і як тоді нам допомагали інші європейські країни (багато поляків виїжджали туди на стипендії, освітні програми, а потім поверталися, відбувалася імплементація їхнього досвіду).

У. Т.: Чи є у Польщі особлива увага до України?

– Очевидно, що є, оскільки Україна – найближчий наш партнер. Також не можна відки-

дати історичного контексту відносин, зв'язків, великих шматків спільної історії. Звісно, були різні часи, але зараз триває один із найкращих періодів відносин між Польщею та Україною. Для нас дуже важливо, щоб нашим сусідом була демократична країна, яка прагне модернізації, житиме у спільній системі координат і європейських цінностей.

У. Т.: Польща має загальне уявлення про культуру України чи це радше поодинокі, уривчаста цікавість до діяльності окремих постатей? Кого з наших митців знають поляки?

– У Польщі є автентичне, натуральне зацікавлення Україною. Його пік припав на час Помаранчевої революції. Для наймолодшого покоління події 2004-го відкрили Україну, вони побачили її по-іншому. Це люди, позбавлені певних стереотипів, для них Україна явилася як романтичне здійснення мрій покоління, яке не мало причин робити революцію в Польщі. Їм потрібно йти на дев'яту на роботу, працювати і заробляти, а тут сусіди влаштовують дуже романтичну революцію! Це підштовхнуло до того, щоб зацікавитися й українською культурою. Є художники, письменники, музиканти, які мають у нас серйозні позиції. Пам'ятаю, кілька років тому в «Газеті виборчій» була велика стаття про Юрія Андруховича із заголовком «Письменник, якого ми маємо». Є кілька прізвищ-локомотивів, які знають у Європі, це також Оксана Забужко, Андрій Курков. Загалом вони цікаві письменники, до того ж вдало займаються піаром. Ці літератори вміють себе продавати, але в позитивному сенсі. Вони знають мови, і це допомагає, адже в ситуації, коли відсутні агенти і механізми промоції, кожен має власноруч витягати себе як Мюнхгаузен. Однак очевидно, що має бути системність: Україна може бути краще розпізнана в різних напрямках, але для цього потрібен інструментарій.

ЗМІНИТИ НЕГАТИВНИЙ ІМІДЖ

У. Т.: Тобто зараз слід зосередитися на експорті української культури? Чи краще спочатку розібратися у внутрішніх проблемах культурного простору?

– По-перше, потрібно мати що експортувати. По-друге, слід створити культурні інституції. Промоція – недешева справа, але без неї не обійтися. Як ви самі себе презентуватимете, так вас і сприйматимуть. Україні треба займатися власною промоцією, бо вона все ж таки має проблеми з іміджем. І це відбувається не лише тому, що його ніхто не будує, є й такі, що пеують. Тож слід вкласти багато енергії, щоб картина була хоча б нейтральною. Кілька років тому румуни створили культурний інститут і зараз неймовірно динамічно розвиваються у цьому напрямку. Вони вкладають туди більше грошей, ніж поляки, бо за будь-яку ціну хочуть змінити імідж румуна як рома, який сидить на розі й жебракує. Тобто до них причепився негативний імідж, і вони намагаються його позбутися й показати багатство своєї культури, бо це найкращий інструмент промоції країни. Україна має це усвідомити, бо в чому ще вона може конкурувати – у виробництві «мерседесів»? Ні, вона може конкурувати хіба що в купівлі «мерседесів». Тому дехто в Україні, отримавши раніше зоборонене, нерідко втрачає почуття міри.

У. Т.: Якщо йдеться про промоцію культури, неодмінно постає проблема мови. У нас звикли жонглювати так званним мовним питанням у маніпуляційних цілях, оминаючи цілком логічний підхід, – тільки українськомовний культурний продукт може бути українським, інакше він, втративши ідентичність, розчиниться в іншій культурі. Чому ніхто не говорить про цей незаідеалізований, а суто приземлений підхід до мови?

– Розумієте, це складно пояснити людям, яким протягом багатьох років втовкмачували в голову, що ти маєш говорити російською, якщо хочеш добре поводитися і прагнеш, щоб хоча б твої діти користалися з величезної імперської культури. Тепер багато хто каже: я розмовляю російською, бо це така прагматика, нічого більше. Якби так справді було, то не виникали б проблеми, як зараз. Багато людей не хочуть вивчати української мови або не знають її так, як треба. І суспільство тут має займатися не ідеологічними речами, а робити сис-

ПОСЕРЕДНИК МІЖ КУЛЬТУРАМИ. «Зараз триває один із найкращих періодів відносин між Польщею та Україною»

темні кроки, які змінили б ситуацію. Закон про мову ніби є, але варто вийти на вулицю – і бачиш іншу ситуацію. Насправді все відбувається, як у тому анекдоті: глухий, приїхавши в Україну, подумав, що всі українськомовні, а сліпий – що всі російськомовні. Тому постає питання: «якщо існує закон, якого можна не дотримуватися, то чи можна говорити про повагу до закону?»

БЕЗ СТРАТЕГІЇ

У. Т.: Якщо заплющити очі на державу і взагалі ні на що не сподіватися, чи зможе українська культура розвиватися за рахунок приватних ініціатив?

– Історично було так, що в Україні культурою займалася не так звана держава (цей термін взагалі дуже розмитий), а меценати. Звісно, можна розвиватися за рахунок приватних ініціатив, але це дуже довгий процес бага-

твоях випадковостей. Потрібно мати феноменальну кількість багатих людей, щоб іти цим шляхом. До того ж публічна сфера не може бути приватизованою, має бути консенсус, суспільне погодження. Для цього повинні бути механізми. А якщо цим займатиметься навіть найосвіченіша і найпросунутіша людина, вона ні з ким не погоджуватиметься. Я в Європі не знаю країн, де суспільство віддавало б право формувати культурне обличчя країни кільком особам.

У. Т.: Чи потрібне Міністерство культури в Україні у тому дещо атавістичному вигляді, який воно має зараз?

— Я не бачу, щоб воно мало важливий вплив на зміну парадигми існування культури в Україні. На жаль, зараз це лише рудимент совєцької системи, який «керує» культурою. Воно

не має керувати, а має створити платформу, механізми дії, сприяти розвитку, творити конкурентне поле і не шкодити, не ділити грошей. Є багато країн, які не мають Міністерства культури. У Польщі Мінкульт модернізується, зазнає постійних змін, зараз воно є зовсім іншою інституцією, ніж 20 років тому.

У. Т.: Щодо механізмів дії і платформних речей, то мета Центру сучасного мистецтва, який ви очолювали, була передусім освітньою?

— Так, ми привозили найкращі зразки світового мистецтва. Звісно, в межах, у яких могли, давали змогу поспілкуватися, подискутувати. Це був імпортований ноу-хау, неагресивна модель мистецького життя в Європі. Центр Сороса спочатку було легко і важко критикувати. З одного боку, він був найкра-

щий, з іншого — не мав конкуренції. Ми її намагалися самі створювати, підтримуючи багато ініціатив. З часом мистецьке середовище почало використовувати наш інструментарій — від банальних, технологічних навичок, приміром, як зробити портфоліо, до того, як створити проект. Мене непокоїть, що після закриття ЦСМ торік на митецькій сцені домінує «ПінчукАртЦентр», а його проекти досить специфічні. Це приватна ініціатива, тому вони роблять так, як хочуть. Можна цього не сприймати, можна захоплюватися, але це не є альфа та омега. Проблема в тому, що немає публічних мистецьких ініціатив. Усе вирішується між кількома комерційними галереями, які можуть змовитися і сказати, що оці десять художників — справжні генії, провести кілька маніпулятивних аукціонів, і всі в це мають вірити.

У. Т.: А де ж нам навчитися культурного менеджменту, щоб переломити загальну ситуацію?

— А що з того, що людина навчиться менеджменту, але не зможе його використовувати? Я брав участь у певних програмах, спрямованих на піднесення знань середнього працівника бюрократичного апарату на рівні управлінської культури. Туди приходять симпатичні пані середнього віку, які мають відносно спокійну роботу, а тут їх вчать розробляти стратегії — так, як має бути у світі. І вони слухають уважно, але пізніше приходить та панянка на свою роботу, а начальник їй каже: «Какая стратегія?!» Тобто, знову повторюся, щоб працювала будь-яка система, має бути розуміння і консенсус щодо її сприйняття. Колишній Оксана Забужко сказала: «Юрко, тобі дуже важко, бо тут, щоб щось вирішити, треба ходити в «баню». Припустімо, вишлемо ми молодих перспективних людей на навчання у західні інституції, їх же не вчитимуть там, як поводитися в лазні. Якщо ми зводитимемо все до «бані», я це метафорично говорю, то ніколи не зможемо спілкуватися однією мовою із зовнішнім світом. Але не варто складати руки і чекати, доки все з'явиться. Треба працювати, попри те що немає жодних гарантій, що це вдасться. ■

Свистопляски на «языку»

Як приватні інтереси кількох осіб можуть привернути увагу іноземних дипломатів до непримітного провінційного містечка

Автор:
Віталій Тараненко,
журналіст
(м. Хмельницький)

Ця історія була б звичайним нудним анекдотом, якби дехто їй не надав політичного забарвлення. Уявіть: у надуманий мовний конфлікт, що виник в українській Полонській школі № 3 (Хмельницька область), втягнулися російські ЗМІ, районне та обласне управління освіти. Не обійшлося без важкої артилерії: міністра закордонних справ Росії Сергея Лаврова, генерального консула РФ Євгенія Гузєєва, старшого радника посольства Росії в Україні Сергея Кузнєцова та керівника представництва «Россотрудничества» при Міністерстві закордонних справ РФ Віктора Богача.

Так ось, двоє полонських педагогів – подружжя пара Анісімових: Володимир, який обіймає посаду директора школи № 3, та його дружина Вікторія, завуч і викладач російської мови, – затіяли «мовну революцію». Звісно, вони не стали вигадувати велосипед, а пішли знайомим, стоптаним ще більшовицьким вождем Леніним шляхом. Спершу запросили до райцентру російський канал «ОРТ», який показав, що з вивчення російської мови в Полонному великі труднощі. Приміром, «на картинках» «ОРТ» ідеться про те, що тривалий час Міністерство України не давало дозволу на вивчення російської мови у школах Полонного. Або про те, що в місцевому бібліотечному фонді припадають пилюкою радянські підручники з російської мови, а сучасні не завозяться. Чи те, що до місцевої школи № 3 звозять учнів із сусідніх районів, у яких російську мову не викладають десять років.

Наступного «удару» освітяни завдали учениці 5-го класу (дівчинка з родини циганів) – змусили її написати листа... до Міністерства закордонних справ Росії. Суть рукопису дівчинки зводилася до того, щоб попросити у північних сусідів гуманітарної допомоги.

Тепер увага! Буквально кілька цифр, які розбивають вщент «турботу» Анісімових. По-перше, у Полонській школі №3 вивчення російської мови здійснюється за рахунок варіативної складової навчального плану в 25 класах й охоплює 580 із 688 учнів. По-друге, у Полонському районі

налічується 66 учителів російської мови. Потретьє, у районі працюють 32 школи, у 27 з яких вивчається російська мова. Загалом її вивчає 3691 учень із 5621.

Реакція на лист дівчинки-циганки не забарилася. Урядова комісія РФ зі справ співвітчизників за кордоном 12 жовтня прийняла рішення про надання цільової гуманітарної допомоги Полонській школі № 3. Цей дар минулої п'ятниці до української глибинки привезла поважна свита чиновників РФ: згадані вище Гузєєв, Кузнєцов та Богач.

Усе дійство відбувалося в нашвидкуруч переобладнаній спортивній залі. Повсюди стояли книжки російських класиків. Щоб догодити поважним сусідам, школярі привіталися з ними словами: «Русский язык не имеет границ». Генконсул РФ Гузєєв і собі зробив реверанс у бік українців: «Керівництво Росії та її народ ставляться з великою пошаною до українського народу і його держави. Вони визнають територіальну цілісність, демократичність і незалежність України». Що стосується власне мети приїзду, то

ЩОБ ДОГОДИТИ РОСІЙСЬКИМ СУСІДАМ, ШКОЛЯРІ ПРИВІТАЛИСЯ СЛОВАМИ: «РУССКИЙ ЯЗЫК НЕ ИМЕЕТ ГРАНИЦ»

консул був небагатослівним. Зокрема, зазначив, що міністр закордонних справ РФ Сергій Лавров дав йому вказівку відвідати цей навчальний заклад, оскільки учні зацікавлені у вивченні російської мови та культури. «Ми привезли бібліотечку навчально-методичної літератури, що налічує понад 200 книжок та аудіодисків. Наша мета – поліпшити знання дітей», – сказав Гузєєв.

Після виступів школярі показали глядачам театралізований урок російської літератури. Збоку цікаво було спостерігати за мімікою російської делегації: коли звучали україномовні уривки з творів, вони непорушно слухали, коли ж демонструвалися сценки російською, наївно раділи, мов діти.

Наостанок хочу лишень додати: шкода, що приватні інтереси змішалися з державними й вийшла така собі вибухова суміш, що спалахнула у непримітному Полонному. На щастя, скандалу державного масштабу не вийшло, щоправда, деякі політичні сили до нього готувалися. ■

КУРСИ ВАЛЮТ ⊙
ЕКОНОМІКА ⊙

⊙ ФУТБОЛ

⊙ СПОРТ

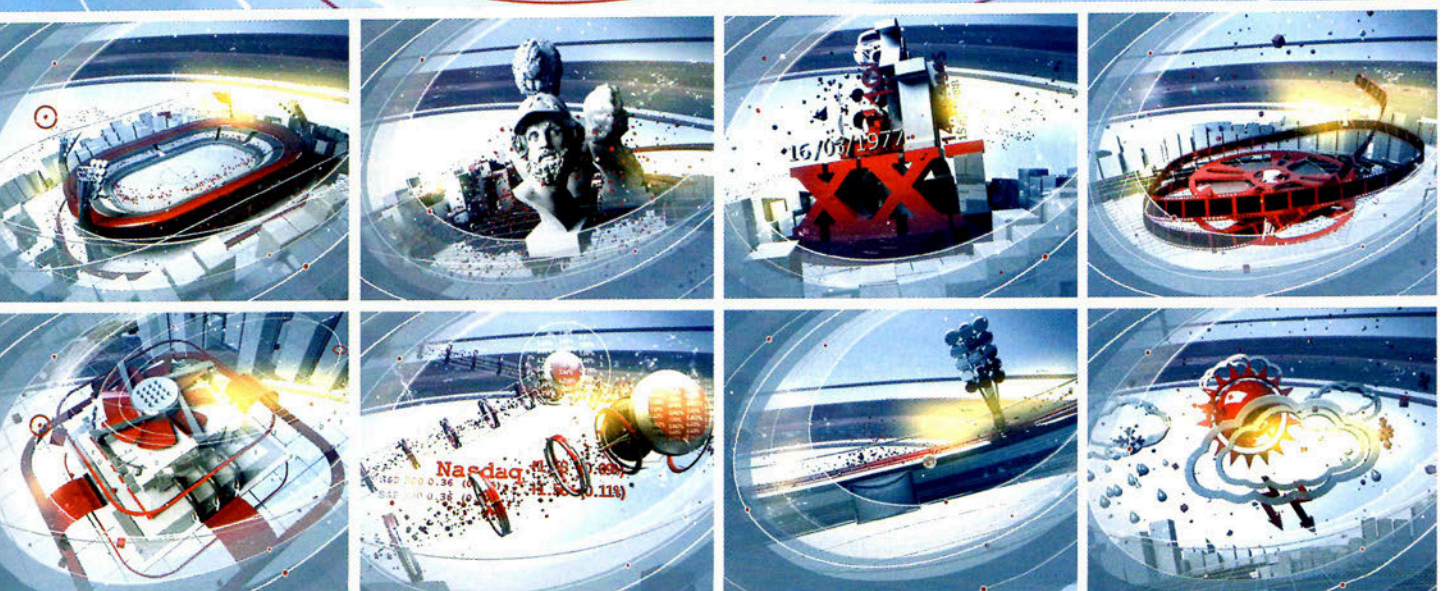
ОГЛЯД ПРЕСИ ⊙
ПОГОДА ⊙

24

телеканал новин

ВСЕ ВКЛЮЧЕНО

НОВИНИ ⊙

В ІТ-світі хмарно

Інформаційні технології демократизуються: хмарні обчислення дозволяють будь-кому, хто має доступ в інтернет, працювати з великими масивами даних

Автор:
Жанна
Безп'ячук

Мicrosoft, Apple, Google – усі ці комп'ютерні гіганти широким зацікавлені в постійному підвищеному попиті на свою продукцію. Як наслідок – на голови користувачів ллється нескінченний потік цікавинок і новинок. Але з-поміж нього виокремлюється феномен, що за своїм значенням є не просто черговим модним трендом, а, вочевидь, вектором подальшого технологічного прогресу, – cloud computing. Українською це можна перекласти як «хмарні обчислення».

МЕТЕОРОЛОГІЯ ЗМІН

Цей термін з'явився лише близько двох років тому, щоб зафіксувати вже унаочнені масштабні зміни в царині інформаційних технологій. Фактично йдеться про фундаментальну зміну схеми, за якою індивідуальні користувачі й бізнес працюватимуть з операційними системами та програмним забезпеченням (ПЗ). На зміну ері програм, установлених на персональних комп'ютерах, приходить ера програмного обслуговування в режимі он-лайн, коли користувачі отримують до-

ступ до потрібних їм баз даних, операційних систем і програм через інтернет. При цьому характеристики приладу, що забезпечує вихід в інтернет, загалом не мають значення. Гігантські центри даних із сотнями тисяч серверів швидко, дешево і якісно виконують роботу, що раніше покладалася на ПЗ, інстальоване на персональному комп'ютері з усіма його обмеженнями.

Переваги такого інтернету по-суті переконливі. Фірма, що наважиться користуватися корпоративним ПЗ із «хмари», заощадить

ФОТО: EPA

альні мережі. Дві найвідоміші у світі «мегахмари» – найбільші роздрібна торговельна он-лайн-мережа Amazon та соціальна мережа Facebook. Для приватних юзерів питання безплатності користування такими послугами є вкрай важливим. Треба віддати належне компанії Google, яка від початку зрозуміла, що задля успіху справи хмарні обчислення мають бути безплатними, а ставку потрібно робити на прибутки від реклами.

Основні прибутки на ринку хмарного комп'ютерного технологічного компаній мають отримувати від корпоративних клієнтів. Поки що ці цифри є доволі скромними. За прогнозом Bernstein, до 2012 року 20 найвідоміших хмарних послуг в інтернеті, надаваних різними компаніями (приміром, такі як Simple Queue Service, Amazon Flexible Payments Service, Amazon DevPay), принесуть разом не більш як \$50 млн доходів на рік. Для порівняння: одна компанія Amazon 2008-го заробила близько \$19 млрд. Тому на сьогодні розвиток хмарного комп'ютерного технологічного компаній світу – це здебільшого питання престижу й підтримання своєї інноваційної кондиції, а не чистого бізнесу.

КОНКУРЕНЦІЯ ГІГАНТІВ

Завдяки активному розвитку хмарних обчислень позиція Microsoft як глобального software-монополіста серйозно похитнулася, навіть попри те що 90% ПЗ на сучасних персональних комп'ютерах усе ще належить йому.

Так, найбільша інтернет-компанія світу Google робить своїм користувачам усе нові пропозиції в дусі cloud computing. Вона оголосила про створення власної операційної системи Chrome OS, що буде доступна в режимі он-лайн безплатно і вільно.

Нині ринкова капіталізація компанії Microsoft становить близько \$225 млрд, тоді як Google – близько \$175 млрд. Порівняно з 2005 роком розрив між монополістом і його головним конкурентом на ринку «хмар» значно зменшився. Від цих двох компаній прагне не відставати й світовий лідер із виробництва комп'ютерного обладнання американська корпорація Apple.

на багатолюдному комп'ютерному департаменті. Для малого й середнього бізнесу (особливо в країнах, що розвиваються) це унікальний шанс зменшити свої витрати. Щоправда, зберігати конфіденційну корпоративну інформацію на неконтрольованих компанією-користувачем серверах – це завжди ризик, на який поки що в бізнес-світі мало хто наважується. Так, за прогнозом американської дослідницької фірми Bernstein, до 2012 року інтернет-сервіси Google на кшталт Google Apps зможуть замінити собою щонайбільше 10% традиційного ПЗ Microsoft. І приваблюватимуть вони переважно приватних користувачів та малі фірми, але аж ніяк не великі корпорації.

«ХМАРИ» ДЛЯ ІМІДЖУ

Фактично сьогодні більшість користувачів інтернету так чи інакше «літають у хмарах». Щоправда, найчастіше йдеться про найпримітивніші «хмарні послуги», як-от електронна пошта, адресні книги, календарі, соці-

КЛЮЧОВІ ХАРАКТЕРИСТИКИ CLOUD COMPUTING

висока швидкість обчислення

незалежність від «заліза» та локації

енергоефективність

масштабованість

Саме вона може стати володаркою найбільшого у світі центру обробки даних, зокрема й хмарних обчислень, якщо успішно завершить його будівництво у штаті Північна Кароліна.

При цьому Microsoft старанно намагається пристосуватися до нових умов. Наприклад, операційна система Windows 7 містить менше функцій і послуг, ніж її попередниця, саме з огляду на те, що чимало з них можна отримати в режимі он-лайн чи завантажити з інтернету. Далі компанія досягла домовленості з Yahoo! про об'єднання їхніх пошукових сервісів та часткове об'єднання рекламних послуг. У підсумку до 10% пошуків в інтернеті здійснює сервіс Bing, що належить Microsoft, хоча Google зі своєю часткою ринку 83% і далі залишається фактичним монополістом.

Таким чином, хмарний комп'ютеринг дедалі більше визначає координати технологічного розвитку компаній – лідерів глобального інформаційного ринку. Середньостатистичному користувачеві він гарантує вищу доступність найрізноманітнішого ПЗ й операційних систем. Але не варто переоцінювати його значення хоча б із тих міркувань, що чимало людей та компаній і далі працюють постійно або ж час від часу офф-лайн. Невирішеною залишається й проблема конвертації файлів між різними системами й програмами в такому захищеному технологічному середовищі. ■

ПРОВАЙДЕРИ CLOUD COMPUTING

Amazon – сервіси S3 (зберігання даних), EC2 (обробка даних); SimpleDB & SQS (база даних).

AT&T – мережеві утиліти; Он-лайн-обробка, зберігання даних; AT&T Web Meeting (програма відеоконференцій).

Google – Google Apps Engine (сервіс хостингу сайтів і веб-програм); Android (операційна система для мобільних телефонів); Open Social (інтерфейс для створення соціальних мереж); Google Apps Gmail, Google Calendar, Google Talk, Google Docs та Google Sites.

IBM – мережеві утиліти; Blue Cloud (зберігання, обробка даних).

Microsoft – зберігання, обробка даних; Azure (платформа для створення інтернет-сервісів); Office Online (веб-вузол з підтримки та перевірки оновлень Microsoft Office); Office Online Hotmail.

SAP – SAP Web Application Library (он-лайн-зберігання документації, обробка даних).

Sun Microsystems – мережеві утиліти; Metro Web Services (веб-сервіс з он-лайн-зберігання та обробки даних); Sun SOA Java DevPack (environment developer); Open Office (офісний пакет із відкритими вихідними кодами).

Yahoo! – Pipes (веб-програма, що надає графічний користувацький інтерфейс для створення програм, які об'єднують стрічки новин, веб-сторінки тощо); Yahoo! Mail

Бойові СТО грамів

Олександр Глусь про те, як найвідоміше у світі горілчане підприємство України за один день втратило російський ринок, не зламалося і завоювало його знову

Спілкувалася
Олеся Ісаюк

Фото:
Олександр
Чекменьов

1872 –
рік народження
Nemiroff

Голова ради директорів, президент компанії Nemiroff Олександр Глусь уже чотири роки керує одним із найбільших горілчаних підприємств у світі, вирішуючи стратегічні й тактичні питання водночас. В інтерв'ю **Тижню** він розповів про те, як звичайна торговельна марка стала брендом-лідером.

У. Т.: У 1872 році граф Григорій Строганов відкрив у Немирові гуральню, а в 1992-му на базі заводу, що пережив радянську владу, створили приватне підприємство з виробництва горілки. Яку дату вважати днем народження сучасної компанії Nemiroff?

– 1872 рік. У світовій практиці під час опису історії бренда точкою відліку вважають відкриття виробництва в певній місцевості. У 1872-му в Немирові відкрили гуральню, і надалі життя підприємства крутилося довкола місця заснування. Компанія зростала, було налагоджено постачання продукції до імператорського двору. Революція 1917-го і націоналізація стали стресом, але глобально на підприємстві нічого не змінили.

Змінилася форма, а не суть. За часів СРСР компанія також розвивалася, наприклад, було втілено в життя ідею мого батька Степана Карловича Глуса – створено кальвадосний цех. У всьому Союзі споживачі, вибираючи горілку, шукали на пляшці напис «Вироблено на Немирівському заводі». У часи, коли поняття ринку, маркетингу, бренда не існувало в принципі, такий напис був гарантією якості. А в 1992-му було створено перше приватне підприємство з виробництва горілки, почалася нова епоха.

У. Т.: А як підприємство стало приватним?

– На початку 1990-х років Україна приваблювала іноземців як виробник недорогого, але якісного спирту. Якось у київському офісі асоціації «Укрспирт» мій батько випадково перетнувся з делегацією німецьких бізнесменів. Познайомилися, розговорилися. Батько розповів їм про Немирівський завод, а вони так зацікавилися, що, попри смутні часи, не побоялися з'їздити в українську глибинку. У Немирові батько повів німців на завод, показав, розповів, описав своє бачення перспектив підприємства.

Він водив їх територією і казав: «Ось тут можна збудувати новий цех, а там – складські приміщення». У результаті він знайшов ділових партнерів. Так було створено спільне підприємство. Тоді ніхто не знав, як краще будувати бізнес в умовах руйнування планової економіки, не було готових рішень. Успіх підприємця залежав від його інтуїції та працездатності. Ці якості у мого батька в надлишку. Німецькі партнери це бачили і не обмежували його ініціатив.

У. Т.: За 17 років бізнес компанії кардинально змінився. На які основні етапи можна поділити життя Nemiroff після 1992 року?

– Можна говорити про три періоди розвитку. Перший – 1992–1996 роки – становлення приватного бізнесу. Купівля перших виробничих ліній, налагодження технологічного процесу, перші успіхи. Українську економіку лихоманила гіперінфляція, купони знецінювалися. Конвертувавши їх у валюту навіть з найменшим зволіканням, можна було втратити місячну виручку. Другий період – 1997–2005 роки – експансія на внутрішньому та зовнішніх ринках, побудова

бренда. То був складний час, коли не було можливості сісти й подумати, – бізнес розвивався дуже швидко, рішення приймалися на ходу, інтуїтивно. У цей період більш-менш усталилися правила гри, потрібно було багато працювати і випереджати конкурентів. А з 2006 року почалася епоха реструктуризації та зрілості компанії. Ми почали будувати ефективний бізнес, створювати організаційну структуру відповідно до міжнародних стандартів.

У. Т.: 1996 року завод у Немирові мало не зупинився. Що допомогло вистояти?

– На початку 1990-х усі горілчани підприємства України, зокрема й наше, випускали горілку під радянськими торговельними марками «Столична», «Посольська», «Московська». Уже в 1995–1996 роках ми мали велику частку експорту в країни СНД. Завод працював у три зміни, лише в Росію відвантажували десятки вагонів на місяць. Про якість просування в ті роки не йшлося, з дієвих маркетингових інструментів – лише «сарафанне радіо». У нашому випадку воно працювало. Батько зміг побудувати виробництво, що відповідало його власним принципам. А він завжди вважав, що горілка має бути не лише якісною, а й смачною і вироблятися тільки з натуральних інгредієнтів. Тому люди й шукали «Столичну» від Немирівського ЛГЗ. Але на початку 1996-го РФ закрила свій ринок для імпорту горілки з країн СНД під популярними радянськими торговельними марками, залишивши за собою право на їх виробництво. Одного дня зупинилися заводи, вагони і машини сотень виробників. Другого удару завдав Укрспирт, який почав брати роялті за використання радянських ТМ при продажу на території України. Після таких змін зовні могло здатися, що це крах бізнесу і завод у Немирові не має майбутнього.

У спорті є таке поняття, як друге дихання. Коли здається, що немає сил, потрібно триматися лише на силі волі. Й тоді відкриваються нові резерви. У бізнесі точно так само. Криза 1996 року допомогла нам усвідомити потребу кардинальної зміни стратегічних планів. Ми знайшли нових

надійних партнерів, з якими домовилися, що весь прибуток протягом трьох років реінвестувати в розвиток. З'явилося розуміння, що потрібно розвивати брендовий бізнес, вибудовувати канали дистрибуції, просувати бренд на міжнародних ринках, професійно займатися маркетингом і створювати власні рецептури. Уже в 1997-му розпочали виробництво горілки за оригінальними рецептами. Приблизно тоді ж бренд Nemirov еволюціонував у Nemiroff.

У. Т.: Прийнято вважати, що горілка – це просто водний розчин спирту. Про які оригінальні рецепти може йтися?

– Не можна вважати горілку просто вдалою сумішшю спирту і води. Мабуть, усвідомлення цього і стало запорукою успішного розвитку компанії. Ми з перших днів дотримуємося принципу 100-відсоткової натуральності продукту. Якоюсь навіть довелось зупинити виробництво під час візиту іноземної делегації, щоб показати, що горілку настоюємо на справжніх сухарях, а не додаємо в неї барвники, ароматизатори та інші концентрати. Цей факт нерідко викликає подив у спеціалістів, адже сьогодні вибір харчових ароматизаторів і добавок для виробництва алкогольних напоїв величезний, а їхня вартість в десятки разів нижча від натуральних інгредієнтів. Величезна заслуга мого батька в тому, що він вкладає у роботу душу, зумів упровадити свої принципи у промислове виробництво.

У. Т.: Як з'явився рецепт «Української медової з перцем»?

– Моєму батькові спала на думку ідея об'єднати ці два смаки в одному напої. Тоді ніхто не міг зрозуміти, навіщо придумувати якісь нові рецептури, якщо можна заробляти й на звичайній, головне, якісній горілці. Проте Степан Карлович Глусь наполягав на своєму і продовжував розробку унікальної рецептури. Це ціла історія. Одного дня, сидючи на березі Південного Буту, батько відчув дивовижний медовий аромат. Почав шукати джерело. Виявилось, що це пахне буркун лікарський, або медоносна трава. Степан Карлович вирішив зробити настоянку горілки на буркуні, перці та меді, виконавши для цього величезну

роботу. Йому довелося довго всіх переконувати, що з цього вийде щось особливе, а потім у лабораторії готувати сотні настоянок із різною концентрацією інгредієнтів, шукаючи ідеальне поєднання.

«Українську медову з перцем» запустили у виробництво, 1998 року вона потрапила на полиці магазинів, де простояла три місяці непоміченою. Потім її почали розкупувати, оскільки після першої проби споживачі не лише поверталися за продуктом, а й радили його іншим. Наступний крок, що супроводжував появу успішного новаторського продукту, – безліч копій, які намагаються повторити властивості новинки. На полицях почали масово з'являтися аналоги «Медової з перцем». І з невеликої ніші виник цілий сегмент смакових горілок.

В 2003—
2004 рр. —
Nemiroff
горілчаний
бренд

№1
у світі
за темпами
розвитку

В 2005 р. —
№3
за обсягами
продажу

ПРО ЯКЕСЬ ПРОСУВАННЯ В 1990-Х НЕ ЙШЛОСЯ, З ДІЄВИХ МАРКЕТИНГОВИХ ІНСТРУМЕНТІВ – ЛИШЕ «САРАФАННЕ РАДІО»

У. Т.: Чому вирішили перетворити Nemiroff на холдинг із матричною структурою?

– У 2000-х роках компанія Nemiroff зростала надто швидко. У якийсь момент ми стали завеликими для моделі управління, створеної ще в 1990-х. Наприкінці 2005-го компанія Nemiroff складалася з набору юрсіб, якими було складно керувати. Був завод, що виробляв продукцію, був «Nemiroff Медіа», що займався маркетингом і просуванням бренда, були торговельні домів та філіали. Одне слово, громіздка структура. Ми навіть не могли пройти аудит і підготувати консолідовану звітність, оскільки підрозділи використовували різні бухгалтерські програми. На складах і в дорозі перебувала ледве не чверть продукції, що вироблялася, вилучені з обігу. Найважливіша модель управління вже не давала змоги бути ефективними.

Уже в березні 2006 року у нас було чітке бачення того, що всі дочірні компанії потрібно зібрати в холдинг із єдиною системою управління, обліку та контролю. Альтернатив не було. »

Лише така структура давала хороший наробіток для подальшого розвитку. Ми поставили перед собою грандіозне завдання, взялися перекроювати всі бізнес-процеси й при цьому планували утримати лідерські позиції. Досвід унікальний. Адже тоді основним бажанням і найпопулярнішою PR-платформою більшості компаній був вихід на IPO. Вони наймали юристів,

ІНШИМ ШЛЯХОМ.
«В 2004–2006 роках найпопулярнішою PR-платформою був вихід на IPO. Ми вирішили знайти гроші в середині компанії»

«причісували» організаційну структуру і шукали кошти. А ми пішли іншим шляхом: вирішили знайти гроші всередині компанії, змінити її структуру не на папері, а реально. Мета була дуже амбітною. Коли великий бізнес стоїть на порозі глобальної вимушеної перебудови, багато консультантів рекомендують його продати. Адже можна так змінити структуру компанії, що вона не зможе працювати.

У. Т.: Скільки часу знадобилося для реструктуризації, які її результати?

– Тільки тепер, коли минуло майже чотири роки, можу сказати, що етап глобальної реструктуризації пройдено. Ми можемо створювати звітність відповідно до міжнародних стандартів, про-

ходити аудит, приміром, у Price-WaterhouseCoopers. Це дуже серйозна база для корпоративного розвитку.

Реструктуризація окупилася ще 2006 року. Ми переломили негативні процеси, що тягнули компанію на дно. Наприклад, проаналізували ліквідність брендів і за місяць позбулися малоперспективних. Тоді ж ми придбали дистриб'ютора у Польщі, після зміни бізнес-моделі за перше півріччя продаж на цьому ринку зріс учетверо. У 2007-му ми суттєво поліпшили систему дистрибуції. Зменшивши внутрішні витрати, компанії вдалося вивільнити близько 30% коштів загального річного обороту компанії. У 2008-му запустили виробництво в РФ на базі потужностей Ярославського ЛГЗ, створили новий структурний підрозділ для професійного просування бренду на зовнішніх ринках – Nemiroff International. Готуємося до запуску виробництва в Білорусі.

У. Т.: Nemiroff хоче стати горілчаним брендом №1 у світі. Коли з'явилася ця мета? Як змінювалися цілі на різних етапах розвитку?

– Цілі змінюються у міру зростання, що пов'язано з органічним розвитком. Коли в 1992 році створювали підприємство, було розуміння, що воно може працювати на зовнішніх ринках. Проте спершу хотіли стати №1 в Україні. Хтось скаже, що це надто амбітно, але я впевнений: без таких амбіцій немає прогресу. Підкреслю, що бажання перетворюються на цілеспрямованість лише тоді, коли з'являється розуміння того, як досягнути тієї чи іншої мети, коли можеш розбити шлях до неї на конкретні завдання. Тому мета стати імпортером №1 у Росії з'явилася в 2003-му. В 2004–2005 роках після відкриття торговельного дому та побудови системи дистрибуції наш річний продаж у РФ збільшився на 400–500%. Завдяки цьому ми стали горілчаним брендом №1 у світі за темпами розвитку, а в 2006-му – брендом №3 у світі за обсягами продажу. Тоді й усвідомили, що можемо стати №1 – це досяжна мета.

У. Т.: Успіху досягають компанії, що йдуть на крок попереду ринку. Чи правильне це твер-

дження? Що ви робили на ринку першими?

– Ми першими створили в Україні приватний ЛГЗ у 1992-му. Першими почали виробляти горілку за авторськими рецептами в 1997-му, а в 1998–1999 роках сформувавши сегмент смакових горілок. Першими зробили ставку на експорт продукції й створили міжнародний бренд. Ми багато чого робили першими. Навіть першими цілком усвідомлено поступилися своїм першим місцем за обсягами продажу в Україні. Навіщо зменшувати прибутковість компанії через нездорові амбіції? Усе це добре вписується в теорію лідерства. Лідер у бізнесі не той, хто продає більше пляшок, а той, хто робить те, що вважає за потрібне, нікого не копіюючи й реалізуючи власну стратегію. Саме лідери мають великі шанси вийти на рівень бренду, визнаного у всьому світі.

У. Т.: Коли Nemiroff із ТМ перетворився на бренд?

– На ринку FMCG, якщо торгова марка присутня на полиці менш як сім років, – це тільки ТМ, а проживши понад сім років, – це вже бренд. Проживши випробування часом і зберігши лідерські позиції, торговельна марка перетворюється на бренд. Своєю чергою, придуманий імідж стає перевіреною часом репутацією.

У. Т.: Nemiroff рідко робив те, що решта учасників ринку. Ви не будували своєї дистрибуції, не прагнули вийти на IPO, не купували активів в Україні (вино, коньяк). Ви виграли у підсумку?

– А ще ми забезпечували ліквідність бізнесу без позикових коштів. У результаті виграли. Криза все розставила на свої місця. Вона показала небезпеку тотального кредитування і збитковості власної дистрибуції з портфелем недорогих вин. Від початку комплексної реструктуризації ми виконали гігантську роботу, цілковито змінивши структуру управління бізнесом. Акціонерний капітал було систематизовано, побудовано корпоративні відносини і чітко відокремлено стратегічний та операційний рівні управління. Усе це дало змогу вивести компанію на зовсім новий рівень розвитку, забезпечити зростання бізнесу. ■

З 18 по 28 грудня чекаємо Вас на таких заходах у Книгарнях «Є»

К Н И Г А Р Н Я

У Києві (вул. Лисенка, 3):

19 грудня об 11.00 – день Святого Миколая: читанки та співанки з Росавою.

21 грудня о 18.00 – круглий стіл від інтернет-видання «Літакцент»: «Василь Портяк і його гуцули».

22 грудня о 18.00 – Книгарні «Є» два роки: святковий «Руданський-слем» за участю найкращих слемерів країни.

26 грудня о 16.00 – презентація нового роману Оксани Забужко «Музей покинутих секретів».

У Львові (просп. Свободи, 7):

20 грудня о 13.00 – день Святого Миколая: дитяче свято «Зимова казка у країні ангелат».

22 грудня о 18.00 – «Коронація Левів»: зустріч із Олексою Росичем та Олександром Гаврошем.

23 грудня о 18.00 – майстер-клас із виготовлення керамічної біжутерії від художниці Зоряни Климко.

27 грудня о 18.00 – новорічний літературний слем у Львові. Учасники: Маруся Весна, Влад Шубєнков, Ярина Черняк, Ростик Флюд та інші.

28 грудня о 18.00 – презентація поетичної книжки Люби Якимчук «Як мода».

У Харкові (вул. Сумська, 3):

25 грудня о 18.00 – презентація книжки Галини Вдовиченко «Пів'яблука».

В Івано-Франківську (вул. Незалежності, 31):

18 грудня о 18.00 – презентація збірки поезій Івана Бойчука «Сплінські стани».

22 грудня о 18.00 – презентація книжки Христини Лукашук «Рожевий ще раз рожевий».

23 грудня о 18.00 – відкриття фотовиставки Тетяни Щєглової.

З повним переліком заходів Ви можете ознайомитися в Книгарні «Є» у Вашому місті.

Наддніпрянський ЯСТРУБ

Дмитро Карпенко-«Яструб» – символ долі українця на віражах «кривавого століття». Колишній капітан Радянської армії став героєм національного руху опору

Автор:
Олеся Ісаюк

65 років тому, в грудні 1944-го, загинув курінний Української повстанської армії Дмитро Карпенко-«Яструб», командир повстанських відділів у бою під Уневом, перший кавалер Золотого Хреста заслуги I класу. Якби не випадкова куля, «Яструб» виграв би ще не один бій. Адже воював із Червоною армією, чію тактику, організацію, сильні та слабкі боки знав як «Отче наш». І здобув він ті знання у її рядах, бо війна застала Дмитра Карпенка в однострої капітана ЧА.

ШЛЯХ У ПІДПІЛЛЯ

Війна «допомогла» «червоному» офіцерові зустрітися з українським національним підпіллям. Влітку 1941 року він, як і багато інших, потрапив у німецький полон. За деякий час утік із якогось провізоричного табору військовополонених на Одещині. Тікаючи, волею випадку натрапив на націоналістичних підпільників.

Цей випадок вирішив усю його подальшу долю. Він приєднався до підпілля, вступив до ОУН і навесні 1943 року вирушив у Карпати воювати знову. Тепер уже до загибуні в буквальному сенсі.

Капітан Карпенко був не єдиним радянським офіцером, хто брав участь у національному підпіллі. Але він був поміж тих одиниць, які залишилися в УПА після 1944 року. Спочатку вирі-

шальним чинником була можливість пережити німецьку окупацію, що є особливо важливою для втікачів із полону. Підпілля потребувало військових спеціалістів у своїй боротьбі з німцями, тож колишніх «червоних» приймало охоче. Проблеми почалися, коли Червона армія знову з'явилася в Україні, давши «блудним дітям» можливість повернутися. Багато хто скористався нею. А дехто проходив у підпіллі своєрідне духовне переродження, усвідомлюючи суть сталінського режиму, і вже ніколи не повертався назад. До останніх належав і «Яструб».

У підпіллі він жодного разу не одягнув звичного радянського однострою, хоча в УПА такий одяг був цілком звичним явищем. Ніколи не згадував про свою службу в ЧА, хіба в розмовах з близьким другом «Вороном». Єдине, що почули від нього про «тамті» роки, – коротку обіцянку: «Я тим шміракам ніколи не забуду Полтави». Єдиним, що нагадувало про немісцеве походження «Яструба», була характерна східноукраїнська вимова.

Проте він не був неофітом націоналізму з раптовим і крайнім неприйняттям усього лівого. Не був «Яструб» і романтиком-ідеалістом. Він знав, мусив знати, на що йде. Розумів, що УПА ніколи не виграє війни з могутнім Радянським Союзом. Але ще краще знав і розумів репресивні реалії радянщини. Адже народився на Полтавщині близько 1906 року. Просте накладення дат показує, що ще підлітком він побачив на власні очі визвольні змагання, потім разом із рештою

східних українців пережив розкуркулення, Голодомор, масові арешти і вивезення. Можливі й особисті порухунки з режимом.

«СЛАВНИХ «СІРОМАНЦІВ» ВЕДЕ «ЯСТРУБ» СМІЛИЙ...»

Навесні 1943 року провід ОУН на Одещині направив на Долинщину групу підпільників родом зі Східної України. Поміж них був і Дмитро Карпенко. Тут, у військовій школі «Тигри», він викладав основи тактики і політичну підго-

ЛІСОВІ БРАТИ. УПА була змушена постійно маневрувати

ПОЛТАВЕЦЬ.
«Яструб» був
не єдиним
«східняком»
в УПА

НАЙВИЩА
НАГОРОДА.
Золотий Хрест
заслуги
І класу

товку. «...Десь під сороківку, вищий середнього зросту, з легко заокругленим орлиним носом, енергійний, скромний, товариський, меткий, швидкоговорливий гарним полтавським діалектом...»

Попри приємний вигляд, викладачем «Яструб» був суворим і вмів домогтися виконання наказу. Якось на вишколі він віддав команду: «Бігом, долів!», тобто швидко пересування по-пластунськи. Але в напрямку руху лежало величезне болото, яке повстанці обминали. Тоді сотенний скомандував сам собі: «Бігом, напрям калабана, долів і встати!», після чого на очах цілої сотні ползав через бажору. Хлопцям не лишилося нічого іншого, як наслідувати командира.

Крім «стройової», у школі новобранців ознайомлювали з основами тактики, системами озброєння, навчали користуватися всіма типами стрілецької зброї, надавати першу медичну допомогу, відпрацьовували прийоми партизанської війни. Одне слово, із сільських хлопців за два-три місяці робили справжніх вояків, які стали кістяком сотні «Сіроманці». Командиром сотні став наш герой.

Сотня встигла повоювати ще до настання зими: у жовтні 1943-го в короткому бою біля Болохова розгромила каральний загін гітлерівців. Справжня повнокровна війна розпочалася навесні 1944 року – з боями сотня пройшла рейдом до Рави-Руської. У червні 1944-го «Сіроманці» прийняли на себе удар німецьких військ біля села Карів неподалік Рави-Руської (нині – Львівська обл.).

Після того «Яструб» повів своїх повстанців ще далі на Захід – на Любачівщину (нині – територія Польщі). Там саме здійнялася чергова хвиля взаємного нищення українців та поляків, і командування УПА поспіхом виряджало сотні на захист українських сіл. Впродовж липня точилися бої між «Сіроманцями» та місцевими відділами Армії Крайової.

Остаточним підсумком стало здобуття містечка Великі Очі наприкінці липня 1944 року. Крім того що містечко сто-

яло на вузлі доріг, в ньому був чималий склад. Обидві сторони конфлікту були не від того, щоб «попросити» німців поділитися майном, якого бракувало обом арміям. Великі Очі «Сіроманці» відбивали не так у німців, як у поляків. У підсумку цілонічного бою «Сіроманці», за словами свого командира, «З Великих Очей зробили малі», після чого повернули назад, на Львівщину.

ПРОТИ НОВОГО ВОРОГА

А там уже наступала ЧА – 27 липня її частини увійшли до Львова і покотилися далі на Захід. У серпні 1944-го під селами Пирятин і Зіболки «Яструб» уперше командував боєм проти своєї колишньої армії. Восени 1944 року він став курінним, командувачем куреня «Верховинці». Під його командуванням опинилося щонайменше 600 осіб разом із обозами та розвідкою. Надання вищого звання вимагало зміни псевдоніма – «Яструб» став «Лютим».

Щоб не виснажити передчасно сил у зіткненні з набагато сильнішою ЧА, курінь постійно маневрував, для постів вибирав відлюдні місця і безупинно стежив за противником. Проте ховатися в перенасиченому ворогами терені цілим куренем складно, тому сутички і бої тривали безперервно. 30 вересня війська НКВС розпочали наступ на курінь, розтабований біля Унівського монастиря. За чотирнадцять годин гарячого бою повстанці відбили 22 ворожі атаки за участю танків та авіації. В одній з атак убило гранатометника. «Яструб», не вагаючись, зайняв його місце. Попри стійкість оборонців, вночі командир наказав відступати, доки не замкнулося кільце оточення.

Відступати належало в абсолютній тиші. Найбільшою проблемою були обози з майном та пораненими, найменш рухлива і найуразливіша частина каравану. Щоб відвернути увагу противника, «Яструб» приготував несподіванку. Поки курінь пробирався бездоріжжям, проінструктована командиром група повстанців погнала на ворожі позиції молодих бичків. Перелякані тварини «завдання виконали»: здійняли паніку і дезорієнтували ворожі війська. За той час, що «червоні» воювали з великою ро-

гатою худобою, обоз – найтяжча на підйом частина куреня – спокійно вийшов з оточення.

Це ще був не кінець. Командир підганяв повстанців – до ранку треба було відірватися від переслідування. «Яструб» дав бійцям відпочити аж у селі Пнятин, куди курінь дістався наступного дня.

Відпочинок був недовгий – в обід на околиці села з'явилися червонопогонники. Під вечір курінь удруте виходив з оточення, причому цього разу відступу добровільно допомогли самі вороги: в сутінках відділи «червоних» відкрили стрільбу по своїх. Коли ситуація з'ясувалася, повстанці були вже далеко. Великих боїв більше не було, хоча полгнення це не принесло.

Решта осені минула в безкінечних рейдах і маршах. «Яструб» ділив зі своїми вояками всі невигоди партизанського життя. На постях харчувався тим самим, чим і стрільці, траплялося, переїряв, чи воякам подали не гіршу страву. Ночував також разом із ними по стодолах, а то й просто неба. На маршах долав відстані поруч із простими повстанцями, в бою був, як і належить, теж разом із ними, «не вимагав від стрільців робити те, чого сам не робив». При цьому точно пам'ятав в обличчя і на ім'я всіх своїх вояків, а чисельність повстанського куреня зразка 1944 року сягала тисячі осіб.

У грудні 1944-го «Яструб» атакував райцентр Нові Стриліща. Атака була надзвичайно вдалою для повстанців: здобуто саме містечко, зруйновано приміщення райвідділу НКВС, партком, в'язницю, у бою вбито начальника райвідділу НКВС. Але «Яструб» уже не потішився успіхом – куля влучила йому в серце на самому початку бою.

Поховали «Яструба» на хуторі Кам'янка наступного дня після загибелі. Вже у наші дні, 2007 року, на місці поховання командира спорудили пам'ятник на честь полеглого курінного і його вояків. Заслуги Дмитра Карпенка «Яструба» гідно оцінило вище командування: навесні 1945 року він був посмертно удостоєний найвищої відзнаки в УПА – Золотого Хреста бойової заслуги І класу. А ще через 63 роки, 2008-го, ім'я «Яструба» назвали зірку із сузір'я Скорпіона. ■

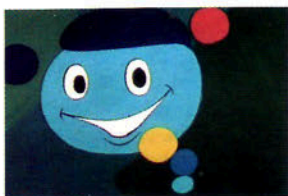
Людина з камерою

Оператор Анатолій Гаврилов про українську мультиплікацію і науково-популярне кіно

Записала
Наталія
Петринська

фото:
Макс Левін

НАЙВІДОМІШІ
ОПЕРАТОРСЬКІ
РОБОТИ
АНАТОЛІЯ
ГАВРИЛОВА

«Капітошка»,
1980

«Як Петрик
П'яточкін
слоників
рахував», 1984

«Горщик-
сміхотун»,
1990

Київська школа анімації завжди мала впізнаване обличчя. Створені на українських студіях фільми вирізнялися поміж радянських мультиплікаційних стрічок самобутністю, іронічністю та легкістю. Вони й досі не втратили свого глядача, про що свідчать перманентні перевидання старих збірок вітчизняної анімації. Особливо це стосується серії мультиків «Усе про козаків», розпочатої фільмом «Як козаки куліш варили» у 1960-х, – популярність цієї гумористичної епопеї випробувана роками й кількома поколіннями. Вже майже не залишилося тих, хто створив колоритні образи довганя, коротуна й силача, які постійно потрапляли в неймовірні ситуації. Оператор Анатолій Гаврилов – один з творців відомого анімаційного серіалу. Окрім «Козаків» його камера зафіксувала чимало мультфільмів, які здобули численні міжнародні нагороди й стали класикою жанру. Гаврилов упевнений, що київська школа анімації наразі не знищена, – вона й далі живе в людях, які передають свої знання наступникам. Однак їм доводиться використовувати цей досвід лише уривками, оскільки українська кіноіндустрія залишається поза увагою держави.

Колись «Київнаукфільм» була найбільшою науково-популярною студією в Європі. Вона славилася на весь світ. Студію організували перед війною, в 1941 році на базі Київської кінофабрики. «Київнаукфільм» займалася неігровим кіно, здебільшого навчального

спрямування. Звісно, в той час робили й пропагандистські фільми. Також знімали стрічки про тварин, техніку, фізику. Пам'ятаю, ми створювали навчальні мультиплікаційні картини про електричний струм для школярів. Загалом, на студії знімали близько 400 фільмів на рік. Я потрапив туди зовсім молодим, після закінчення школи. Якимось відставним офіцер – військовий кореспондент сказав мені, що на київську студію навчальних фільмів набирають помічників оператора. Ми прийшли туди, нас моментально оформили, й наступного дня я вже вирушив у відрядження.

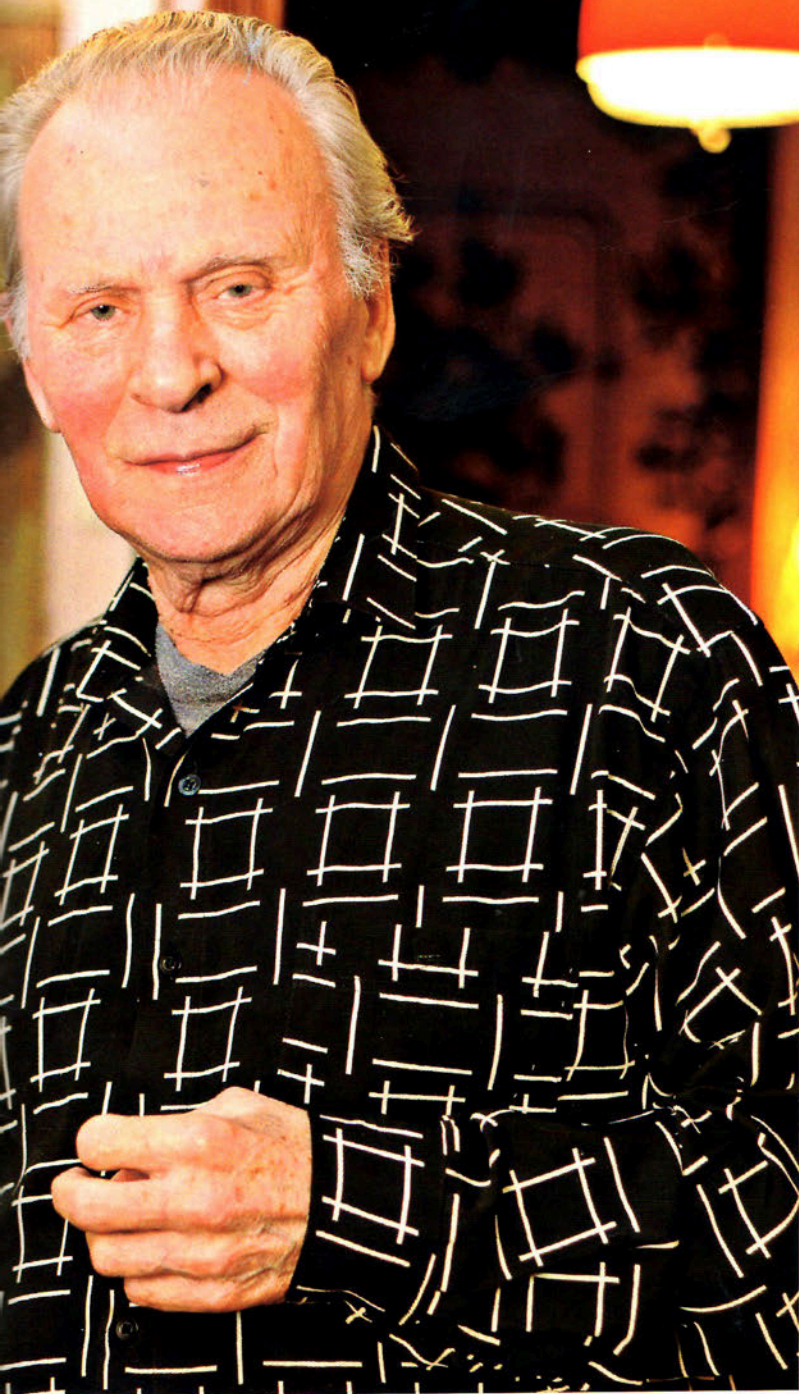
Робота помічника оператора здебільшого полягала в тому, щоб тягати важку апаратуру. Камера важила близько десяти кіло, плюс штатив, акумулятор, об'єктив. Після відрядження я вже влився в колектив, мені на студії сподобалося. Попрацював там до 1952 року, доки не мобілізували в армію, а коли повернувся, мене офіційно оформили асистентом оператора.

У ті часи було дуже складно стати оператором. Треба було пуд солі з'їсти, щоб дорости до цієї посади. Найпершим складним випробуванням стала зимова зйомка на металургійному комбінаті на Донбасі. Ми тоді мали зняти цілий фільм, я відповідав за установку експозиційного режиму, мав вчасно навести фокус, зробити проби, а параметри були серйозні. Після таких двох фільмів отримав другу категорію асистента оператора. На той час ор-

ганізувався мультиплікаційний відділ, де зібрали художників, молодих випускників інститутів. Мене туди перевели, і я почав займатися мультиплікаційною зйомкою. Анімація була незвіданим полем, новим і цікавим.

Старе мультиплікаційне кіно дуже відрізнялося від звичайного. Якщо там натиснув на кнопку – дві-три секунди, й кадр уже є, то в мультиплікації специфіка інша – одну секунду екранного часу треба було

знімати від однієї до трьох-чотирьох годин – залежно від складності сцени. Це дуже копітка, ювелірна робота. Тоді було дві провідні масштабні студії анімації – Московська та Disney. У них усі вчилися. Перекладали фахову літературу, статті, брошурки. Я знімав дуже багато матеріалу – постанови, міміку людей – усе, що могло знадобитися в анімації. В Disney завжди було реалістичне зображення руху, й ми намагалися їм

у цьому уподібнюватись. А потім уже почав вимальовуватись власний стиль. Коли ми зробили перший фільм, він був трохи наївний, але досить симпатичний за рухом. І вже в 1963 році наша стрічка «Ведмежа і Той, що в річці живе» режисерки Алли Грачової здобула гран-прі на фестивалі в Чехословаччині.

На студії «Київнаукфільм» створювали якісні фільми. Тоді не було картин

нижче другої категорії. До того ж, у радянські часи ми усвідомлювали, що анімаційні стрічки можуть впливати на суспільну мораль. «Впливати» не обов'язково в негативному сенсі, адже мультики несли добро, любов до ближнього, повагу до старших. У кожному фільмі були свої зерна, що проростали в свідомості людей.

Мультики про козаків і досі популярні, оскільки вони добрі. Коли нам принесли сценарій, режисер Володимир Дахно з аніматорами створили три головних персонажі – й вони одразу всім сподобалися. Перший мультик козацької серії зробили в 1967 році, останній – у 1990-х. Потім ще були спроби відродити цей анімаційний серіал. Тоді ще жив Дахно, й ми відзняли 25% чорногового матеріалу «Як козаки криницю копали». Але не було державної підтримки, й усе це вщухло.

Київська школа анімації була дуже потужна. Вона ніколи не стояла на місці, режисери, аніматори постійно розвивалися, стежили за тенденціями, експериментували, досягали чогось. Ми весь час шукали щось нове. Був певний вплив празької, югославської шкіл. Володимир Дахно, Давид Черкаський, Євген Сивокінь прийшли в студію мультиплікаторами. Це люди, котрі шоплювали все на льоту – будь-які нові форми. Вони почали створювати роботи, цілковито різні як за малюнком, так і за змістом, які завжди мали авторське обличчя. Попри те що зараз усе заглухло через брак фінансування, не можна сказати, що київська школа анімації повністю знищена – вона залишилася в людях, котрі передають свій досвід молодим. Ці знання не можуть зникнути, розчинитися, тому залишається надія, що все колись таки відродиться.

Раніше анімація була складним мистецтвом. Треба було відзняти багато матеріалу, ідеально відшліфувати всі рухи, перевірити кілька разів чорновий матеріал, виправити недоліки, а вже потім промалювати й перенести контур на целулоїд, розфарбувати, знову перевірити й віддати на зйомку. Наступний крок – монтаж, звести докупи

НАЙВІДОМІШІ
ОПЕРАТОРСЬКІ
РОБОТИ
АНАТОЛІЯ
ГАВРИЛОВА

«Все про козаків»,
1967–1995

«Пригоди
малюка
Гіпопо», 1974

«Клініка», 1993

«Енеїда», 1991

«Лісова пісня»,
1976

БІОГРАФІЧНА НОТА

Анатолій Гаврилов

1932 р. – народився в місті Києві
1950 р. – став помічником оператора на студії «Київнаук-фільм» (**1955 р.** – асистент оператора, **1967 р.** – оператор)
1967 р. – вступив до Всеросійського державного інституту кінематографії імені С. Герасімова
1969 р. – перевівся до Київського державного інституту театрального мистецтва імені І. К. Карпенко-Карого
1972 р. – член Спільки кінематографістів
1988 р. – лауреат Шевченківської премії
1996 р. – викладач Київського національного університету театру, кіно і телебачення імені І. К. Карпенко-Карого.
 Як оператор працював над **165** стрічками.

**НАЙВІДОМІШІ
 ОПЕРАТОРСЬКІ
 РОБОТИ
 АНАТОЛІЯ
 ГАВРИЛОВА**

малюнки, музику, репліки та віддати в друк до лабораторії.

Зараз студія «Київнаук-фільм» називається «Національна кінематоска України». Був один режисер, який її так назвав, чому, певно, й сам не знає, а ми тим більше. Цю установу складно назвати наступницею «Київнаукфільму». Це й не приміщення для збереження архівів, адже їх практично немає. Після розпаду СРСР частину українського архіву повернули з Москви (ми, коли здавали готову роботу, виділи матеріали обов'язково передавали туди на збереження). Деяку продукцію – кіно- та фотозйомки – залишали в нас на студії, але ж її якось потрібно було зберігати, а тоді виникали проблеми то з електропостачанням, то з опаленням. У нас лежало багато унікальних матеріалів наукового спрямування, підводних, повітряних зйомок – і все це зникло. Зараз студії практично немає, коли нас скоротили, ми почали працювати над проектами за договорами, в штаті майже ніхто не працює.

Нам не потрібно нікого мавпувати. Краще створювати свою анімацію на вже напрацьованій базі. Проблеми в талантах немає – зараз є багато енергійних людей, здатних створювати чудові роботи. Молодь щось намагається робити: Сахалтуєв-молодший організував студію, Степан Коваль час від часу тішить новими мультиками. Однак здебільшого молоді українські аніматори змушені працювати за кордоном або тут виконувати замовлення з інших країн, оскільки вони гарні фахівці й не вимагають за свою ро-

боту великих грошей (у нас усе дешевше – і павільйони в студіях, які здають під зйомки реклами та серіалів, і послуги людей, котрі працюють у кінематографічній галузі). Ніхто не бажає сидіти й чекати з моря погоди – доки профінансують вітчизняний проект.

Торік ми створили з Євгеном Сивоконем чудовий фільм «Врятуї і збережи». Хоча доля стрічок, що їх у нас виробляють, сумна – зробили й поклали на полицю. Єдине, що рятує – фестивалі. Але ж треба зробити кіно для масового глядача, щоб це був цілісний твір, який давав би результати.

Ми ще не доросли до потужних приватних анімаційних студій. Тому цим має опікуватися держава. Наразі наші аніматори змушені виживати, хто як може – хтось робить мультиплікаційні вставки в рекламах, хтось малює комп'ютерні ігри. Студія «Борисфен» жевріє. Після того як її очолив Тома Дигар, там створювали переважно анімацію для французьких проектів. А зараз немає навіть цього. Якби

в нас була державна мережа прокату, все було б по-іншому, це могло б навіть відродити українське кіно. Раніше ж кінематограф приносив колосальні доходи, більше давали хіба що горілка й цигарки. Існували кінотеатри, які крутили виключно мультфільми.

Наша влада не усвідомлює важливості анімації. 3D по суті зробило революцію у мистецтві оживлення, з ним більше можливостей і менше часових затрат. Тож технічні можливості дозволяють доволі швидко створювати якісні стрічки. Можна було б робити анімацію для шкільних програм, якби її замовляли. Й хоч усі прекрасно розуміють необхідність подібних проектів, але далі розмов нічого не рухається. Зараз якщо ми робимо хоч один фільм на рік – це вже результат. Ось Мінкульт обіцяв гроші на виробництво повнометражного фільму, але якщо вони дадуть їх у кінці року, що з цього? Іх же не реалізуєш. Дивно, але навіть у 1990-ті було легше працювати – тоді хоч якось фінансували анімаційні стрічки. ■

«Таємниця країни суніці», 1973

«Парасолька на полюванні», 1973

«Вересовий мед», 1974

Засновник оркестру

КОНЦЕРТ КАМЕРНОГО ОРКЕСТРУ

За підтримки
Мистецького проєкту

www.babilon.kiev.ua

New Era ORCHESTRA

www.NewEraOrchestra.com

Art-колекція
«ВАВІЛОН»

Генеральний авіаперевізник
Авіакомпанія «Аеросвіт»

АероСвіт AeroSvit

За підтримки:
Фонду сприяння розвитку мистецтва
Посольства Естонії в Києві

Художній керівник і диригент *Тетяна* КАЛІНІЧЕНКО

20 грудня 2009, 19:00

146 концертний сезон
Національна Філармонія України

Володимирський узвіз, 2
Колонний зал ім. М. Лисенка

Партнери оркестру:

Юридичний партнер:

ПРОГРАМА КОНЦЕРТУ:

Арво Пярт. «Tabula Rasa» для скрипки, альту, препарованого роялю і струнного оркестру.
Солісти: Ольга Аколішнова (скрипка) і Андрій Малахов (альт).

Джон Тавенер. «Depart in Peace» для сопрано, скрипки і камерного оркестру. *Прем'єра.*
Солісти: Роман Мінц (скрипка, Росія) і Соломія Приймак (сопрано).

Джон Тавенер. «Dhyana». *Прем'єра.*
Соліст: Роман Мінц (скрипка, Росія).

Джон Тавенер. «Song of the Angel». *Прем'єра.*
Солісти: Роман Мінц (скрипка, Росія) і Соломія Приймак (сопрано).

Вікторія Польова. «Теплий вітер» для віброфону і струнного оркестру.

Вікторія Польова. «Lullaby» для віброфону і струнного оркестру.

Вікторія Польова. «Metta» для віброфону і струнного оркестру. *Прем'єра.*
Соліст: Андрій Пушкарьов, віброфон, соліст камерного оркестру «Kremerata Baltica» під керівництвом Гідона Кремера.

Олександр Раскатов. «The Seasons' Digest» для струнних, ударних і препарованого роялю.
Ударні інструменти: Дмитро Марченко і Дмитро Ільїн.

Квитки за телефоном:
278 16 97

ЖИВИЙ ЗВУК

Ексклюзивний
медіа-партнер

Головний аналітичний
партнер

Генеральний новостій медіа-партнер

Кращий публіцист по
розважальному життю
міста Києва

Інформаційний
медіа-партнер

Офіційний
медіа-партнер

Спеціальний
медіа-партнер

www.flyuia.com

Через Абу-Дабі

Бангкок Делі Мумбаї Йоганнесбург

від
339 \$*

Безкоштовно:

- Багаж (до 40 кг)
- Харчування на борту
- Онлайн бронювання
- Онлайн реєстрація на рейс
- Можливість вибору місць у салоні
- Участь у програмі Панорама Клуб

* Кількість місць обмежена.
Збори та податки аеропортів не враховані. Діють інші правила та обмеження.
Авіакомпанія Etihad, Абу-Дабі Аеропортс Компані.

0 44 581 50 50 566 МТС, КИЇВСТАР, LIFE, BEELINE

МТС - згідно з тарифним пакетом як дзвінок на мобільний телефон / Київстар та Life - 1 грн за хвилину / Beeline - 0,95 грн за хвилину. Ліцензія НАУ ДКА № 368673 серія АВ від 20.02.2009 р.

MAU

Крок до щастя

Психологічна драма, що дає змогу відчутти свою перевагу над голлівудськими мільйонерами

Лос-Анджелес. Розкішний пентхаус із величезним басейном на терасі, з якої відкривається чудовий краєвид на голлівудські пагорби. Біля води на шезлонгу сидить Генрі Картер, знаменитий «зірковий» психотерапевт. Він відпочиває після роботи, тримаючи в руці цигарку з «медичною марихуаною» елітних сортів і пляшку дорогого спиртного напою. В очах у нього печаль. Приблизно так міг би виглядати перший абзац сценарію до фільму «Психоаналітик» (Shrink). Так звана незалежна драма від режисера телесеріалів Джонаса Пейта та маловідомого сценариста Томаса Мофета одразу розкриває пишний букет зворушливих історій про глибоко нещасних мешканців омріяного багатства Голлівуда. Перед очима глядачів постають характери-діагнози: невротичний продюсер-геній із набором фобій; наркотично залежний актор екшн-фільмів, за яскравою зовнішністю якого ніхто не хоче помічати справжнього драматичного таланту; моло-

«Психоаналітик». дий сценарист, який мріє прославитись, але переживає тривалу творчу кризу. Всіх їх об'єднують депресія і втрата орієнтирів, а також зрозуміле кожному бажання простого людського щастя і віра в геніального психоаналітика доктора Картера (Кевін Спейсі). Представники голлівудського бомонду є не лише пацієнтами елітного лікаря, а ще й уважними читачами його книжки із серії «Як зробити перший крок до щасливого життя». Титулований «лікар душ» Картер, здавалося б, єдиний, кому всі ці страждання на руку, адже депресії для нього – головне джерело прибутку. Завдяки психічним розладам його книжка належить до числа бестселерів, а ціни на послуги

Анонси 3 17 грудня — «Імпресіонізм і Україна»

Національний художній музей України (Київ, вул. Грушевського, 6)

Самобутній прояв загальноєвропейської течії імпресіонізму в українському живописі представлений 150 творами кінця XIX – початку XX століття з колекцій музеїв Києва, Одеси, Харкова, Львова, Херсона, Сум, Вінниці, а також приватних зібрань. За словами куратора проекту Ольги Жбанкової, в Україні імпресіонізм не набув форм самостійної школи, тож можна розглядати лише його стилістичні особливості у творчості деяких майстрів. Це, зокрема, Кириак Костанді, Петро Левченко, Михайло Беркос, Олександр Мурашко, Іван Труш.

18–23 грудня Фестиваль естонського кіно

Кінотеатр «Київ» (Київ, вул. Велика Васильківська, 19)

Сучасне естонське кіно буде представлено повнометражними та короткометражними фільмами. Соціальна драма «Клас» демонструє, як далеко можуть зайти підліткова жорстокість і прагнення принижени повернути повагу до себе. А 22-хвилинна «Чужак – історія в 11 розділах» – розповідь про удар лопатою, що змусив Валдіса забути про алкоголь, круті тачки і зробив його вигнанцем серед приятелів. За словами організаторів фестивалю, Естонія може бути зразком розвитку кінематографу, який має потужну державну підтримку.

19 грудня – 20 січня Restart

Морський арт-термінал (Одеса, вул. Приморська, 6)

Проект зібрав роботи найвідоміших представників українського актуального мистецтва, що демонструються в експозиціях музеїв та галерей Києва, Москви, Нью-Йорка і мають попит на міжнародних арт-майданчиках. Зокрема, свої картини представили художники Юрій Соломко, Сергій Братков, Павло Маков, Влада Ралко, Арсен Савадов, Віктор Покиданець, Максим Мамсіков, Олександр Ройтбурд. У програмі проекту – виступ етнохаус-гурту «Даха Браха», творчі зустрічі, дискусії та майстер-класи.

CD

Медовик із перцем

Музична спільнота офіційно визнала талант Нори Джонс одразу після виходу її дебютного альбому «Come Away With Me» у лютому 2002 року. Тоді 22-річній виконавиці вдалося за лічені дні перевернути з ніг на голову всю музичну індустрію Сполучених Штатів – її перша студійна робота здобула безліч нагород. Після такого піднесення музичні критики досить стримано висловлювалися щодо наступних двох альбомів співачки, зауважуючи їх млявість і однотипність. Однак її останній доробок продемонстрував роботу Нори над помилками, щоправда, не самотужки. Продюсував «The Fall» Джаквайр Кінг, який раніше співпрацював із такими метрами, як Kings of Leon, Tom Waits і Modest Mouse. Він зібрав потужну команду музикантів, і завдяки їх роботі композиції платівки заграли свіжішими барвами. Чутки про «новий імідж Нори» ширилися ще задовго до появи релізу, проте шукачі сенсацій лишилися дещо розчарованими. Й хоча зміна у стильовому векторі важко не помітити, але так само складно не вловити за непритаманними Джонс гітарними партіями її індивідуальної манери виконання. Нора Джонс – сама собі жанр і напрям. Тут знайдеться місце для джазу, м'якого соулу, фольку, кантрі, традиційної поп-музики з інди-роковими гітарними партіями, обрамленими меланхолійним вокалом. Чіткий і ритмічний, із щирими текстами та густими мелодіями, «The Fall» дарує надію, що Нора й надалі шукатиме новий звук, виштовпши за межі свого звичного солодкавого образу.

Norah Jones,
The Fall, 2009

Олександра Киричук

Олена Синицька

зростають у геометричній прогресії. Проте ключовий момент у цій незалежній драмі полягає в тому, що психоаналітик є ще нещаснішим за всіх своїх пацієнтів разом узятих.

Тужлива музика, душевні травми, діалоги про втрачений сенс життя. Глядача переповнює співчуття, він із розумінням киває головою: як їм усе-таки важко у їхніх величезних голлівудських пентхаусах. І це усвідомлення зрештою народжує відчуття, якого з часів латиноамериканського серіалу «Багаті теж плачуть» всім нам так бракувало.

19 грудня, 11.00

Дитячі читання

Книгарня «Є»

(Київ, вул. Лисенка, 3)

Традицію зимових дитячих читань для наймолодших книголюбів було започатковано торік саме на день Святого Миколая, адже для малечі це час зустрічей, подарунків та здійснення мрій, а для дорослих – чудова нагода повірити в диво. Цього року читання проведе молода співачка Росава, у творчому доробку якої – платівка українських колісанок та благодійні проекти для дітей. Улюблені зимові вірші, забави й пісні потішать дітлахів та їхніх батьків і створять гарний настрій та казкову атмосферу у святковий вечір.

19–20 грудня

Videologia

Львівський палац мистецтв (Львів, вул. Коперника, 17)

Програма фестивалю пропонує найцікавіші зразки музичного відео: ексклюзивну добірку «100 фільмів за один сеанс», у якій кожна стрічка триває 1 хв, а також відеокліпи визнаних майстрів і дебютантів з усього світу. Мотиви Рамаєни та американського блюзу поєднані в анімаційному мюзиклі Ніни Пейлі «Сіта співає блюз», а «Вікенд, який ніколи не вмирає» кліпмейкера Саама Фарахманда розповідає про електронний гурт Soulwax. Також у межах фестивалю: перформенс, конкурси та відеовечірка.

23 грудня, 19.00

«Циганський барон»

Черкаський обласний музично-драматичний театр ім. Т. Г. Шевченка (Черкаси, б-р Шевченка, 234)

Міжнародна прем'єра опери Йоганна Штрауса «Циганський барон» за участю зірок із Нідерландів, Німеччини, Австрії, Бельгії та України. Вперше цей твір виконуватиметься в нашій країні мовою оригіналу. Творчу групу очолили режисер Марк Крон та диригенти Пітер Кокс й Олена Белкіна, продюсерами проекту виступили Здіслав Супеж та Сергій Проскурня. А сценічне вбрання розробила Маррі ван дер Бюргт, відома своїми костюмами до фільмів Пітера Грінюва.

№5

ЧЕРКАСЬКИЙ ТИЖЕНЬ | 71

Імітатор декадансу

Болгарський режисер театру і кіно Явор Гирдев про силу антиутопій, сучасний театр та евтаназію в мистецтві

Спілкувалася Марися Нікітюк

Фото: Каліна Ніколова

Молодий Явор Гирдев уже досяг вершини міжнародного визнання, спростувавши таким чином поширену тезу, що вік відомого режисера має сягати передпенсійної позначки. Сьогодні його вважають одним із найкращих театральних режисерів не лише у рідній Болгарії, а й у Європі. Гирдев ставить п'єси класиків і сучасних драматургів, вдаючись до експериментів та філософського переосмислення звичних речей. Торік він дебютував із повнометражним фільмом – чорно-білим нуаром «Дзіфт», що одразу привернув увагу до болгарського кіно і показав потужний потенціал Гирдева-кінорежисера. Нещодавно відбулася прем'єра його вистави «Калігула» за Альбером Камю на московському театральному фестивалі NET (Новий європейський театр), присвяченому 20-річчю падіння Берлінського муру. «Калігула» Гирдева – вистава яскра-

вих барв, радикальних рішень і зібганих сенсів. У трактуванні режисера авторитарний режим у країні вводить ще до появи Калігули, який вирішив, вишкірившись на світ і його нестерпний порядок речей, скористатися своєю владою сповна і витиснути людський конформізм за межі свого Риму. Гирдев, як майстер красивої картинки, ідеального кадру, взявши очевидно дражливі кольори для ілюстрування високопоетичного і глибокого тексту Камю, розгорнув надмірно страшну стилізацію без чіткого смислового акценту. Відтак Камю і Гирдев ніби застигли на вагах, створивши ситуацію невизначеності, й ні за ким не залишилося вирішального слова.

У. Т.: Чому ви вирішили ставити «Калігулу» Альбера Камю?

— Це одна з моїх найулюбленіших п'єс. Можна сказати, що Калігула як персонаж і об'єкт для пізнання завжди був присутній у моєму житті. У дитинстві я прочитав книжку Роберта Грейвза «Я Клавдій», одним із персонажів якої був Гай Германік Калігула. Згодом, коли вивчав історію Риму, латинську і давньогрецьку мови у класичній школі, й далі цікавився цим персонажем. Під час вступу до театральної академії нам дали завдання написати про череп коня, що лежав перед абітурієнтами в аудиторії. І я написав про коня Калігули. Це був довгий твір, і він сподобався професору Іванові Добчеву з театру «Сфумато». Наприкінці 1980-х я побачив цю п'єсу в Болгарії, її поставили у моїй театральної академії. Вона майже 15 років сиділа у мене в голові, й коли з'явилася можливість, — французький театр La Rose des Vents у місті Ліль запропонував копродукцію, — я її нарешті поставив.

У. Т.: Калігула – надзвичайно виразний персонаж, як людина радикальних утопічних ідей. Ви себе з ним співвідносите?

— Я себе радше співвідношу з Альбером Камю, ніж із Калігулою, оскільки він сам співвідносив себе з Калігулою, але вже засобами художнього переосмислення. Це певною мірою образ самого Камю, фігура, яка дає можливість рефлектувати над усіма його проблемами, не будучи ним. Калігула – постать екстравагантна, міфологічна, з нею насправді важко ідентифікуватися, але це можливо у сценічній інтерпретації, бо ти не можеш знати, яким він був, зате яскраво уявляєш. Про нього дуже мало відомо, міф про Калігулу-звіра склався вже після його правління, це такі собі ідеологічні інтерпретації. Прикметно, що Камю робить його людиною, яку ти можеш і хочеш зрозуміти, трагічним персонажем. Письменник створив найкрасивіший міф з усіх про цього імператора з позиції екзистенціалізму. Думаю, це найважливіший витвір мистецтва, пов'язаний із Калігулою.

У. Т.: Наскільки вам близька сама ідея утопії? Чи вважаєте ви, що можна змінити світ, і чи потрібно взагалі цим займатися?

— Мене хвилюють утопії, бо я займаюсь антиутопіями. Зрештою, мої стрічки (окрім «Дзіффа», Гирдев зняв кілька короткометражок. — Авт.) і багато вистав ретроантиутопічні. Думаю, що бажання, зухвалі прагнення зробити світ кращим, перекроївши його на свій розсуд, як це відбувається в «Калігулі», й приводять до антиутопій — саме так я позначаю жанр моєї вистави і цієї п'єси. Простір постановки вигаданий — певна конструкція темного і складного, але умовного світу. Це не Рим, а загальна ситуація людини і влади, що є валідною для всіх суспільств.

У. Т.: Ваш світогляд трагічний? Який контекст для постановки вас більше цікавить — людина на зламі просвітлення чи самознищення?

— Швидше за все, другий. Щоправда, це залежить від проекту, але загальна тенденція

моєї творчості тяжіє до декадансних світів. Я прихильник тези, що легким, красивим і світлим має бути життя, а не мистецтво. Хоча мої роботи і виглядають похмурими, я не суїцидальний тип, не песиміст, а оптиміст. Думаю, щасливі люди більше схильні до створення темних і деструктивних речей, це якась несвідома компенсація. Світ сам по собі дуалістичний, він споконвік є світлим і темним водночас — це як подивитися, а мистецтво завжди його виправдує.

ТВОРЧА ЖАДІБНІСТЬ

У. Т.: Ви ставили не тільки класику, а й багато сучасної жорсткої драматургії. Сучасні тексти часто називають поверховими, нездатними сягнути глибини класичних творів. А ви як вважаєте?

— Є дуже чудові, глибокі сучасні п'єси. Нам може здаватися, що класики були кращими, що у їхній творчості закладений особливий сенс, але це не зовсім коректно. Просто час зробив свою справу, відфільтрувавши дріб'язок. Хоча в давнину теж було багато таких текстів, які зараз нам не сподобалися б, але ми про них і не знаємо, бо нецінне забувається.

У. Т.: Як ви знаходите для себе текст?

— По-різному. Я, звісно, не надто наполегливий, не читаю по чотири п'єси на день, щоб відібрати для себе потрібний матеріал. Іноді п'єси самі мене знаходять, іноді я їх, часом друзі підказують. Але коли текст тебе хвилює, це одразу стає зрозуміло, перші десять хвилин у прочитанні є вирішальними. Звісно, я дочитую все, але на десятій хвилині вже знаю, буду я працювати з текстом чи ні.

У. Т.: Чи стикалися ви з ситуацією, коли п'єса чудова, однак її не вдається поставити або навпаки?

— До того як взятися за п'єсу сучасного британського драматурга Мартіна МакДонаха «Людина-подушка» в 2004 році, я намагався поставити «Одруження» Миколи Гоголя. У роботі над Гоголем у мене було відчуття, ніби він такий сильний, що це мене певною мірою обмежувало. Я навіть не знаю, вдалася мені »

Найвідоміші вистави Явора Гирдева

«Служниці»
Жана Жене
(1995)

«Таня-Таня»
Ольги Мухіної
(1996)

«Квартет»
Хайнера Мюллера
(1999)

«Російська народна пошта»
Олега Богаєва
(1999)

«Марат/Сад»
Петера Вайса
(2003)

«Людина-подушка»
Мартіна МакДонаха
(2004)

«Буря»
Вільяма Шекспіра
(2004)

«Король Лір»
Вільяма Шекспіра
(2006)

«Стара з Калькутти»
Ханоха Левіна
(2007)

«Валентинів день»
Івана Вирипаєва
(2008)

«Калігула»
Альбера Камю
(2009)

вистава чи ні. Було нецікаво працювати, бо я весь час відчував, що мені нічого там більше сказати як режисерові. Я припинив роботу над «Одруженням» і став займатися тільки п'єсою МакДонаха.

Гоголя я дуже люблю, але він надто майстерно працює з уявою, а сцена його дуже конкретизує, обмежуючи фантазію.

У. Т.: Ви казали, що зняли «Дзіфт» тому, що вам одного театру замало...

— Але й кіно не вистачає, тому працюю в обох напрямках. Я назвав би це жадібністю. А взагалі зараз час такий: недостатньо робити тільки театр або тільки кіно. Якщо є можливість, потрібно працювати на два фронти, звісно, не паралельно, бо тоді розірвешся.

У. Т.: «Дзіфт» отримав приз за режисуру на Московському міжнародному кінофестивалі, його високо оцінили в Європі, у Болгарії були непогані касові збори і широка аудиторія. Після цього ви поставили в театрі «Калігулу». А чи є в планах ще кінопроекти?

— Поки що ми шукаємо фінансування, беремо участь у національному болгарському гранті й міжнародних копродукційних форумах. Але вже є сценарій майбутньої стрічки «Цинкограф», написаний Владиславом Тодоровим — письменником, який адаптував свою книжку до мого першого фільму «Дзіфт». Дія майбутньої стрічки відбувається в Болгарії наприкінці 1980-х — початку 1990-х. Головний герой — агент таємних служб, якому дуже подобається писати доноси, у нього конспірологічна манія, він живе в конспіративному світі й думає, що так і треба. Коли його звільняють наприкінці 1980-х, «стукач» божеволіє і вирішує продовжувати рекрутувати інших, які вже пишуть доноси не для держави, а для нього особисто, оскільки він і далі прикривається таємними державними структурами. Зрештою цій людині вдається створити справжню шпигунську організацію. Це буде чорна комедія з елементами трилера. На відміну від монохромного «Дзіфта», стрічка буде контрастною, у психоделічних кольорах. Це гротескна й абсурдна історія, в ній немає романтизації персонажів і того, чим вони займаються.

БІОГРАФІЧНА НОТА

Явор Гирдєв

1972 рік — народився у Софії (Болгарія).

1997 рік — закінчив Софійський університет за спеціальністю «філософія».

1998 рік — отримав диплом магістра Болгарської національної академії театрального та кінематографічного мистецтва імені Крісто Сарафова.

З 1994 року поставив понад 20 вистав у Болгарії та інших країнах, а також реалізував кілька відео- та радіопроектів.

2008 рік — отримав нагороду на Московському міжнародному кінофестивалі за найкращу режисерську роботу («Дзіфт»)

ТЕАТР У МАРГІНЕСІ

У. Т.: Розкажіть про болгарський театр. У яких умовах він працює?

— У нас здебільшого репертуарний театр, але на нього не виділяється достатньо коштів. Немає такої ситуації, як у Росії, коли театр настільки потрібен державі. На початку 1990-х у Болгарії намагалися змінити систему репертуарних театрів, які підтримує держава, оскільки здавалося, що вся проблема в цій застарілій, прогнилій системі. Ми вводили ринковий механізм, щоб актори працювали на гонорарах: хто краще, активніше працює, той більше отримує. Однак ця новація не виправдала себе, оскільки в Болгарії немає ринку, який міг би витримати такий підхід, адже театр — маргінальна історія і театралів мало. Та навіть якщо ринок і великий, як у Штатах, все одно це важко, театр не здатний відбити масового глядача у телебачення і розважального кіно, до того ж для якості художнього висловлювання це було б убивчо і шкідливо. Якби всі як навіжені ходили до театру, він був би економічно вигідним. Виявилось, що в Болгарії такого бути не може, як, на мою думку, і в Україні, бо наші театральні ситуації схожі. Тому, спробувавши в 1990-х зробити театральну ре-

форму, ми все одно повернулися до попереднього варіанта старих добрих репертуарних театрів.

У. Т.: Українські театри теж сидять на ший в держави, а вона в них не зацікавлена, тому за інерцією якийсь дріб'язок виділяє...

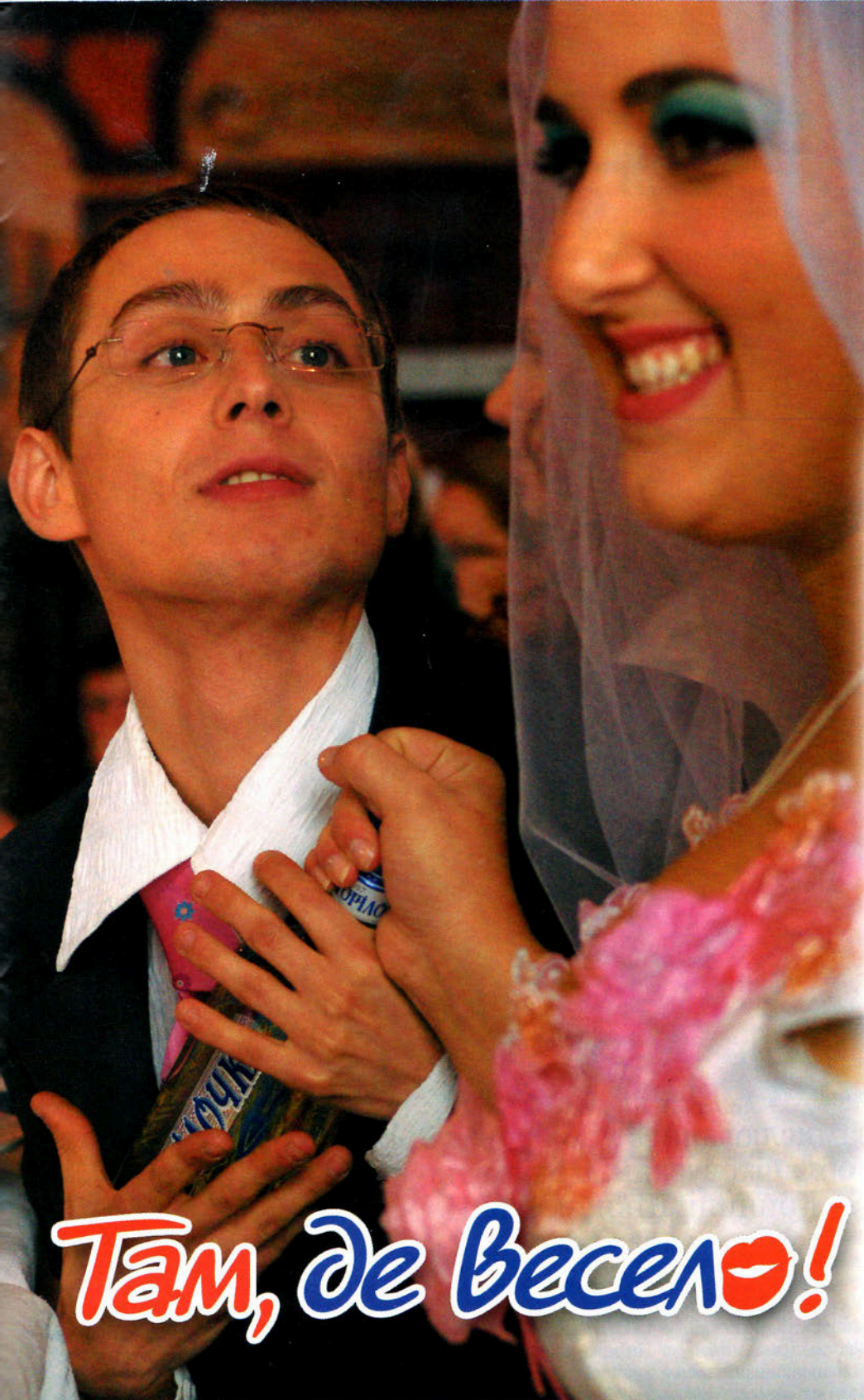
— Поки так все і залишиться, в Болгарії відбувається те саме. Ця ситуація триватиме деякий час, а там подивимося. Театр перетворився на місце сили для інтелектуалів, немасове мистецтво, і це потрібно пам'ятати.

У. Т.: Ви згадували про копродукцію — це є певним виходом для режисерів, у яких в країні немає такого попиту на театр? Як працює така схема?

— Інша сторона пропонує тобі договір на постановку матеріалу, який ти обираєш сам, і бере на себе частину витрат. Натомість ти маєш створити виставу і зіграти її певну кількість разів у себе вдома і в театрі, який цю роботу замовив. Так я працював із французами, німцями, голландцями. По суті, я не прикріплений до якогось місця в Болгарії, мої вистави йдуть у Софії в трьох театрах: Народному, камерному «199» і театрі «За каналом». Мені подобається співпрацювати із закордонними сценами. По-перше, це розширює особисті горизонти, а по-друге, це хороший привід поставити щось масштабне. Хоча такі вистави зазвичай довго не живуть — рік-два (утім, у Болгарії це і є середня тривалість життя вистави), п'ять років — уже стеля. У Росії, наприклад, можна грати 10–15 років одну виставу, і це буде нормально, у нас — вже ні.

У. Т.: Чи шкодуєте за вашими виставами, що вже не з'являться на сцені? Чи не здається вам, що їхній «термін дії» ще не сплив?

— Я втішаю себе тим, що це старі вистави і їх не треба більше грати, — час уже інший, та і я сам дуже змінююся, актори втомлюються й починають відтворювати гру механічно, це стає нікому не потрібно. Навіть якщо спробувати їх оживити, це вже буде реанімація, а я за евтаназією в мистецтві. Мене навіть дратує, коли моя вистава вже своє віджила, а театр її ще тримає, бо на неї досі ходять люди. ■

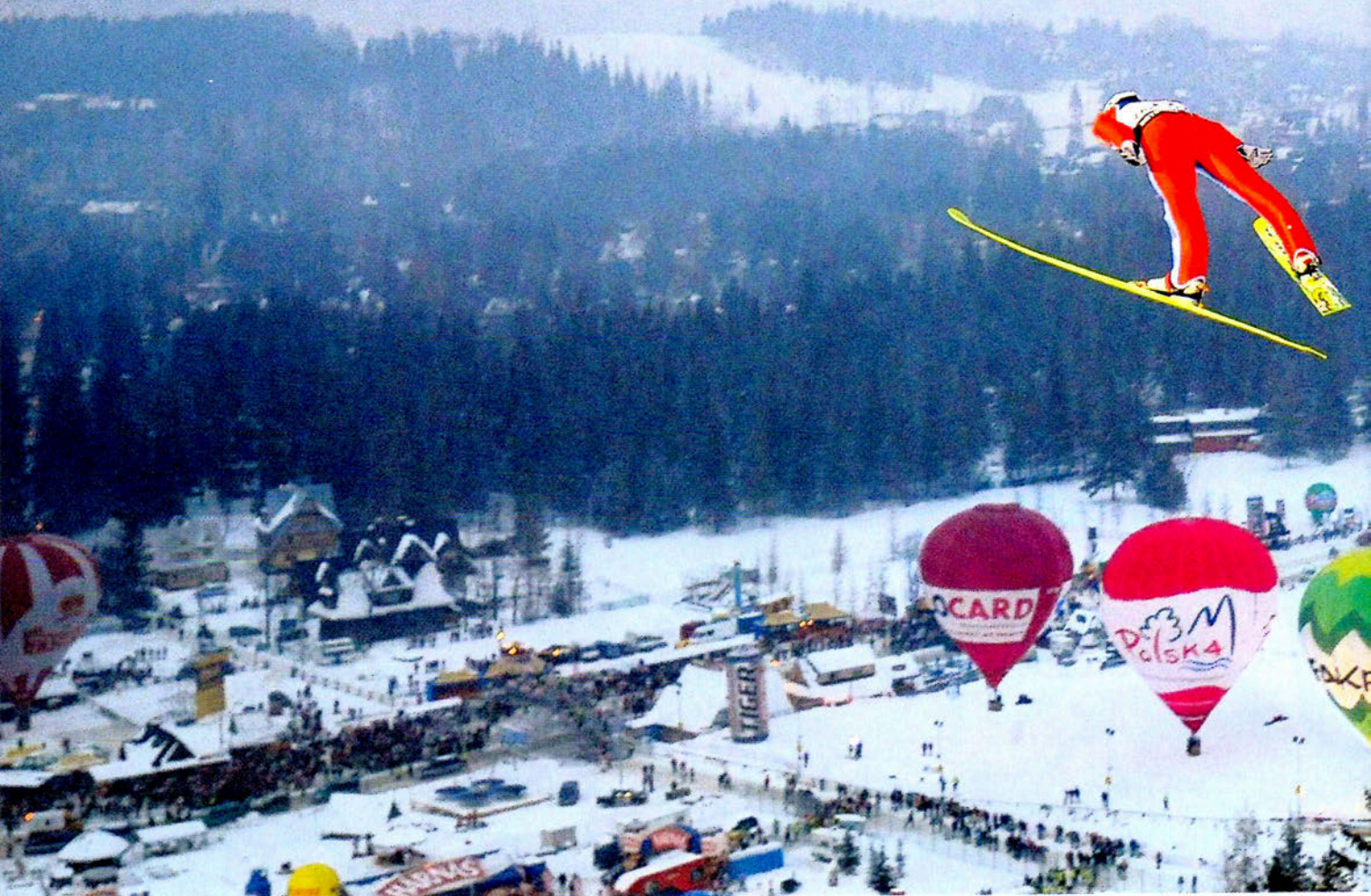

Там, де весело!

НАДМІРНЕ СПОЖИВАННЯ АЛКОГОЛЮ ШКІДЛИВЕ ДЛЯ ВАШОГО ЗДОРОВ'Я

Ліцензія №202 видана ДААКДПА України 13.09.2006

Польська лижня

У Польщі ще не замислювалися про проведення Євро-2012, а вже будували й облаштовували. Це помітно навіть на гірських трасах Закопаного, Криниці, Шклярської Поремби

Автор:
**Ольга
Потехіна**

Приводів відвідати Польщу безліч, адже там практикуються всі види туризму: культурний, подієвий, спортивний, лікувальний... Мені як ревному мандрівникові випало спробувати майже всі.

Та взимку насамперед хочеться снігу, катання на лижах і санках. Гори Польщі – це не лише загальновідомі Татри, а ще й Карконоше, Клодська улоговина, Пеніни, Бещади і Бескиди. Тож, вибравши тур і визначившись із датою старту, авіаквитки чи квитки на потяг слід купувати зазда-

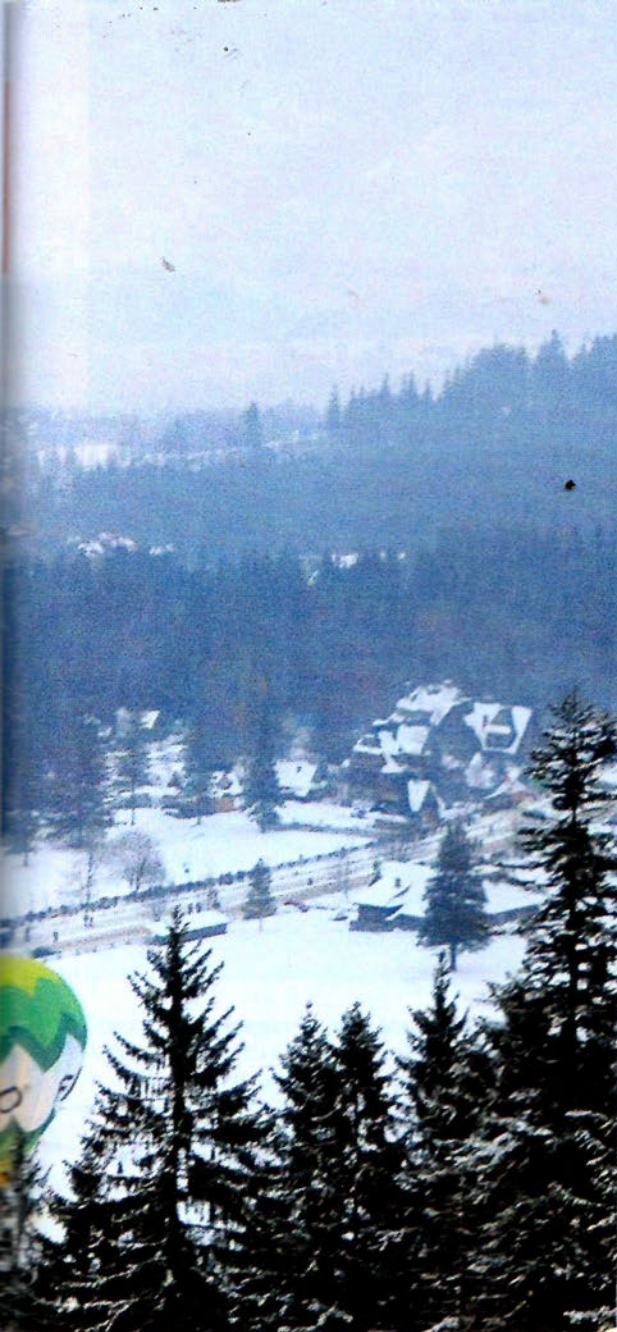
легідь. Надто вже популярний узимку цей напрямок!

СТОЛИЦЯ СНІЖНИХ ГІР

Найвідоміший зимовий курорт країни – Закопане, що за 100 км від Кракова. «Зимова столиця Польщі» – славне містечко на висоті близько 800 м, що вгніздилося в улоговині між невисоких гір. Тут навсібіч траси й підйомники, підйомники й траси. Плюси Закопаного, як, зрештою, й усієї гірськолижної Польщі, такі: доглянуті траси, чіткі покажчики й розмітки, снігові гар-

мати, що страхують Діда Мороза навіть за плюсових температур... І добре розвинена туристична інфраструктура, а також, що особливо цінується в горах, колиби й автентичні ресторани-харчевні.

У Закопане ми їздили через турфірму, тому що потребували візової підтримки. У зв'язку з Шенгеном посилюються вимоги до оформлення візи: тепер потрібно обов'язково мати запрошення-підтвердження польської сторони. Тож загалом тур обійшовся у близько €300 з особи за сім днів перебування.

рами. У деякі дні наша компанія розділялася: хтось ішов штурмувати гори, всякі там Носалі, інші рушали, приміром, на дискотеку 1980-х, ще хтось – на шопінг або в аквапарк із геотермальним басейном, що розташований у центрі міста, на вулиці Ягеллонській. Найцікавіше, що стіни цього аквапарку скляні, вид на засніжені Татри з води надзвичайний.

Спортивна частина програми займає приблизно півдня: походи-поїздки на гору й спуски на лижах або, як у моєму випадку, на санчатах. А далі? Закопане – місто святкове завдяки багатолюдній тусовці, має відмінне «апре скі» – комплекс розваг після лиж. Та тут навіть прогулятися Крупувкою – головною вулицею – задоволення! Там наші дами каталися на кониках, танцювали зі смолоскипами і їздили в Татранський національний парк...

Однак на цьому курорті з кожним роком дедалі відчутніші віяння масової індустрії. Траплялося нам зависати у черзі до підйомника: якимось «незабутньо» провели дві години й дуже змерзли. Хоча Закопане, на щастя, не Сибір, куди колись засиляли поляків за прагнення до «неподлеглості». А торік ми були неприємно здивовані недешевим поршковим глінтвейном і «гржане-пивом», розігрітим у мікрохвильовці! Тому вирішили розвідати й альтернативні місця.

ШКЛЯРСЬКА ПОРЕМБА – ЩО ЩЕ ТРЕБА?

Родина моїх друзів – він, вона і 12-річна дитина – зважилася за порадою знайомих поляків вирушити в Судети, містечко Шклярська Поремба, що біля підніжжя гори Шрениця заввишки 1362 м. На її схилах розташований Ski Arena Szrenica – комплекс лижних трас різного ступеня складності. Чоловіка зацікавила «Лолбриджіда» – траса така сама довга, як її назва (4440 м), та й інші маршрути не залишилися поза його увагою: «Швидка» (завдовжки 2910 м) і «Сніжинка» (2080 м). Ну а мати й дитя каталися на не надто крутому й довгому спуску «Пухатек» (1468 м). Ця траса підсвічується й працює до 22.00.

«Черг на підйомники жодних – щонайбільше 10 хвилин очікування, – був задоволений глава сімейства. – Ціни майже такі самі, як у Закопаному, й містечко приємне, гарненьке. Там є чимало кафе і ресторанчиків, сувенірних крамниць і магазинчиків, базар... Загалом таке враження, що орієнтація тут більше на німців, тому й із сервісом якимось прагнуть вивіститися. Мені, наприклад, сподобалося фірмове лижне екіпування в прокатних центрах – воно супер, до того ж дешевше, ніж у Закопаному».

У Шклярській Порембі теж можна перепочити від катання на лижах й відвідати водоспади Каменчик (27 м) і Шклярка (13,5 м), оточені мальовничими скелями. На них охочі вправля-

ВАРТО ПОБАЧИТИ

Татранський національний парк неподалік Закопаного – біосферний заповідник під егідою ЮНЕСКО. Близько 250 км маршрутів з гірськими озерами, водоспадами й печерами. Водяться бабаки, козулі, сарни, олені й навіть ведмеді.
Гуральський фестиваль колективів народної творчості щороку відбувається у Закопаному на початку січня.
Великий Трамплін. Побудований у 1925 році, він і донині є найвищим у Польщі – 120 м. Тут відбуваються змагання Чемпіонату світу зі стрибків із трампліна на лижах.
Аквапарк із геотермальними водами у центрі Закопаного. Загальна площа критих басейнів – 900 м², найвища гірка – 12 м.
Музей мінералогії у Шклярській Порембі. Саме тут, кажуть, мешкає Дух гір. Музей має у своєму розпорядженні колекцію з понад 2 тис. мінералів, дорогоцінних і декоративних каменів

Й готель ми оплачували звідси, гадаючи, чи буде там усе як годиться. Нам пощастило: кіт у мішку не підвів, пансіонатик виявився пристойним, із каміном, та й сніданки відмінні. Одного дня ми замовили святкову вечерю – столи ломилися. Але особливо здивував розрекламований господарями «делікатес для українців» – ним виявилися... бочечки зі смальцем!

А ось нашим друзям за ті самі гроші пощастило менше: вони жили у великому будинку, де зручності були десь у коридорі, а потужності бойлера явно не вистачало, щоб забезпечити гарячою водою всіх снігових королів.

Фанаткою лиж я себе не вважаю, але й без них нудно в Закопаному не буде, надто вечо-

ПОЛІТ
НАД ТАТРАМИ.
У Закопаному
проходять
численні
змагання
зі стрибків
на лижах

120 м
висота
трампліну

ІХНЯ ПЕРЕБЕРІЯ.
Учасники святкувань переважно у ретро-стилі

ються у скелелазінні під наглядом інструктора.

З німецькою орієнтацією курорту друзі не помилилися: територія до 1944 року належала Німеччині, й до кордону тут недалеко. Минуле цього невеликого затишного міста з населенням лише 8 тис. осіб пов'язане зі скляною промисловістю й видобутком дорогоцінних каменів. Хоча воно відоме ще з XIX століття і поміж туристів. А ставши найбільшим центром лижного спорту в Судетах, тепер щороку приймає 6 тис. приїжджих. Крім того, у Шклярській Порембі давно діє Музей мінералів, «імперія гірського короля», поруч із яким розташувалася сувенірний магазинчик. Хочете камінь за пазуху? Два евро, прошу пана!

ПІРНУТИ У КРИНИЦЮ

Оздоровчий і лижний курорт Криниця розташувалася в Бескидах на висоті 600 м над рівнем моря. За моїми враженнями, це не гірськолижне селище, як Закопане, а радше невелике місто з історичною біографією. Тут ще Ян Матейко відпочивав! Є тут будинки у стилі швейцарських шале, тра-

СВЯТКОВІ ІГРИЩА.
Снігу вистачає до Великодня, коли проходять етнографічні карнавали

пляється чимало санаторіїв та будинків відпочинку знайомого нам радянського зразка, тільки поліпшених після євроремонтів. Є й приватні будиночки, розкидані там-сям у паркових та лісових угіддях. Більші готелі компенсують свої європейські розцінки спа-салонами, а маленькі приватні пансіонати виправдовують відсутність пафосу невисокою ціною.

Наші знайомі їздили у Криницю досить великою компанією – 11 осіб – і зіткнулися з

МАНДРІВНИКОВІ НА ЗАМІТКУ

Зменшити витрати на дзвінки в роумінгу можна, скориставшись послугою «TravelSIM Україна». Вона працює в 175 країнах і в 64 із них передбачає безплатні вхідні дзвінки. Вихідні дзвінки коштують від \$0,39–\$1,00/хв. Вартість вихідних дзвінків з Польщі – \$0,59/хв, вхідні безплатні. Мінімальний стартовий пакет із \$5 на рахунку коштує \$14. Для «балакучих» туристів пропонується стартовий пакет «Еліт» за ціною \$109 зі \$100 на рахунку та номером, що легко запам'ятовується. Стартовий пакет «Еліт» безплатно доставлять у будь-яку точку України. Абоненти TravelSIM можуть замовити послугу збереження українського номера, а також отримати доступ до onlinedеталізації дзвінків. Поміж переваг TravelSIM – відсутність абонплати й плати за з'єднання, єдиний цілодобовий тариф, безплатні вхідні в багатьох країнах. Абоненти також можуть заробляти бонусні милі за кожну хвилину розмов, для чого потрібно зареєструватися й стати учасником програм лояльності авіакомпаній: «Панорама клуб» від МАУ або «Меридіан» від «АероСвіту».

проблемою харчування своєї «армії лижних партизанів». Ресторанного розмаїття, як у Закопаному, вони для себе не знайшли. Тож порада: ще на стадії бронювання слід з'ясувати питання зі сніданками і, можливо, вечереми. Адже десь тут харчуються 1800 VIP-персон із 60 країн світу – учасники великого економічного форуму ЄС, «польського Давосу», який щороку проводиться саме у Криниці.

А з катаннями тут благодать. Гора Явожина (1116 м) підносить приємні несподіванки у вигляді повного набору трас різної складності. Трохи менша гора Слотвин. До них містом збирає лижників автобус, а сучасний підйомник приємно здивував навіть мене, досвідчену туристку. Моя подруга, яка після скорення нашої карпатської гори Тростян завмирає від одного лише слова «підйомник» («кріселки на одного, чоловіка спереду не видно, ноги бовтаються, а височина – жах, жах!»), тут на решті позбулася своєї фобії. Побудували це диво підйомної техніки у Криниці австрійці, його пропускна спроможність – 1600 осіб на годину. Курсує на великій височині понад 70 кабін

ФОТО: ЕРА

веселого червоного кольору на шість місць кожна.

Ще до популярних Криницьких розваг зарахуємо Льодовий палац, де дають ковзани напрокат, а також «санечкові гори». Пройдемося металевим жолобом лише кілометр завдовжки з перепадом висот 55 м?.. Що, дітям страшно? Так є й двомісні санки!

А ще де Криниця, там і водиця: тут б'є з-під гір 21 цілюще джерело. Найпопулярніші води «Зубр», «Криничанка», «Ян», «Слотвинк», «Кароль», «Юзеф»... Посередині міста розташований Головний павільйон мінеральних вод із зимовим са-

СНІГОВА ПІСНЯ. На лижних курортах є й зручні доріжки для катань на санчатах

дом – оазою квітучого літа посеред заметілей.

КРАКІВ, WOW!

Однак зимова Польща знаменита не тільки лижнею, а й численними концертами, якими ця країна вабить меломанів, як мало яка інша. Поліс притягання зимових туристів – Новий рік. Якщо хтось засумує у горах, від Закопаного лише дві години їзди до Кракова (100 км). 18–21 грудня там відбудеться свято «Малопольський смак Різдва». У ці дні на прилав-

ках центральної краківської площі Ринок будуть представлені кам'яні квіти з янтарю, харчові продукти від м'яса, риби й до солодощів. А на Новий рік міський офіс з організації святкових заходів обіцяє наймасштабніші у Польщі торжества. Ринкова площа перетвориться на найбільшу в Європі клубну сцену: тут відбудуться мегавечорниці Wow! Night. Music-Square-Session. Модні діджеї й популярні польські естрадники поведуть публіку у відрив від старого, 2009 року. ■

ВАРТО ВІДВІДАТИ

Музей Никифора Дровняка в Криниці – стародавня вілла Romanówka. Тутешня експозиція – найбільше зібрання творів художника в Польщі від картин до начерків на клаптиках паперу.

Всю корисну практичну інформацію для вдалої поїздки до Польщі (безплатно) ви знайдете в офісі представництва Польської туристичної організації за адресою: **вул. Хрещатик, 25, оф. 98**, а також на сайті www.polscha.travel

Ми підкажемо, як зручніше дістатися, допоможемо скласти цікавий маршрут, знайдемо надійну турфірму, забезпечимо картами та інформаційними матеріалами.

Головне – здоров'я!

Шведський позашляховик – ще спочатку безпека, а вже потім люкс

Автор:
Ілько
Майдачевський

Гадаєте, ви купите машину для пересування з пункту А в пункт Б? Дурниці. Для цього є таксі, жодного головного болю. Або маленька така штучка, двигун 0,8 л, розганяється швидко, з паркуванням немає проблем – бере під пахву й кидаете на балконі. В такому разі, можливо, ви купите престиж – бажання довести щось собі чи найближчому оточенню? Трохи ближче, але тоді можна було б обмежитися вузьким колом крутих марок, припаркованих біля Верховної Ради. Якщо вам за тридцять – колір чорний, якщо до тридцяти – червоний або жовтий. Є ще такі другорядні характеристики, як ціна, надійність, доступність сервісного обслуговування, вигідні кредитні програми й тому подібні нудні дрібниці. Дрібниці – бо вибір сталевих коней робиться не калькулятором, а серцем.

У тім-то й проблема, що шлюби, побудовані на одному спалахові пристрасті – закохався, і в РАГС, – рідко бувають щасливі. Трапляється, але як виняток. Зовсім відкидати кохання з першого погляду, звісно, не варто, проте в мить вирішального вибору підключити мізки не завадило б. Volvo XC90, що потрапила на тест-драйв **Тижня**, розрахована саме на таку дорослу оцінку, коли вже не кожна зваблива спідниця змушує колотитися серце. Можна поцікавитися, що там під капотом, так би мовити, зазирнути в зуби. Скажете, цинізм? Ні, всього лише здоровий глузд.

Під капотом усе нормально. 3,2-літровий бензиновий двигун у сполученні з шестиступінчас-

тим автоматом забезпечують цілком достатню динаміку в межах розумного, як у місті, так і на трасі: за цілий день керування не виникло жодної дорожньої ситуації, коли забракло потужності або довелося б підкоригувати вручну автомат. Тобто я навіть не розумію, навіщо в модельній гамі передбачено 4,4-літрову вісімку – хіба що ви маєте намір влаштувати перегони з юніями піжонами навколо Женевського озера, але ж ми з вами солідні люди. Інакше

кажучи, минули часи, коли шведська марка сприймалася як незграбна, але надійна «валіза» для пенсіонерів-рантє. Те саме стоїть за дизайном. Давно пішли в історію куласті лінії корпусу, якими «славилися» шведи. Кузов стильний, динамічний і водночас цілком «в образі» солідної надійності, без молодіжних вибриків.

Якихось надзвичайних розкошів в оздобленні салону я не побачив, а торпеда в перший момент, відверто кажучи, навіть

здалася надлишково аскетичною. Ну, шкіряні сидіння, ну, вставки з горіхового дерева. Нічого, як на мій смак, надзвичайного (коли ціна, залежно від комплектації, коливається в районі п'ятдесяти тисяч безумовних європейських одиниць, усе це сприймається як стартова позиція). Понад те, спостерігаються проблеми зі звукоізоляцією, хай не ображаються дилери. Може, «проблеми» – надто сильно сказано, але на позбавленій магістралі я чув не стукіт свого серця, як колись писалося в одній класичній англійській рекламі, а все-таки гуркіт магістралі. Довелося вмикати стереосистему, й вона не розчарувала. На такі випробування зазвичай я запасаюся не гучним Led Zeppelin, а чимось гучнішим із тонкою нюансировкою, наприклад, мі-бемоль-мажорним тріо Шуберта. 12 динаміків забезпечили звучання не гірше, ніж у Колонній залі імені Лисенка.

Ні, справді, це авто не для одиниць. На Заході, де немає дитячих притулків, а навпаки, черги на усиновлення, такі машини називають сімейними. Сім місць, причому на будь-якому з них почувашся, немов у першому класі «Боїнга» (я спеціально лазив, перевіряв) – хіба що шампанське не розносять. Натомість у спинки передніх сидінь вмонтовано два екрани, якщо кортить подивитися в дорозі відео. Звісно, це розраховано на вередливих дітей, яким завжди нудно. Якщо ви не обтяжені численною родиною, можна віддати кермо водієві й влаштуватися в середньому ряду з дружиною (чи не дружиною) й абстрагуватися від навколишнього світу. Чи запросити галасливу компанію... Чи команду помічників – включно з заступником, секретаркою, референтом, прес-аташе та охоронцями. Ну є ж у житті випадки, коли в автіві потрібно більше одного сидіння!

Тепер щодо прохідності... Благою, не читайте інтернет-форумів, зокрема, автомобільних. Узагалі не читайте. Корисного там не пишуть ніколи, дотепне – дуже зрідка, а шкідливе – на кожному кроці. Домінантою анонімних дописувачів є палке викривання всього, чим пишастяться автовиробники. Й окремих жанр – буркотіння на адресу так званих «паркетників». Мовляв, вони

тільки вдають із себе позашляховики, насправді ж не можуть подолати найменшої перешкоди. Не знаю, на яких лініях Мажіно ці доброзичливі випробовують дорогі машини, й хто їх таким довіряє. Я акуратно проїхав занедбаною бруківкою, що веде з Подолу на Лук'янівку, для очистки сумління завернув у мокрі хащі й переконався, що в реальних дорожніх умовах XC90 слід урочисто визнати позашляховиком, а для форсування Дніпра чи штурму гірської фортеці Тора-Бора, де, за чутками, ховається Усама бін Ладен, призначені зовсім інші види транспорту. Шкода, звісно, що не випав сніг, але повіримо на слово, що шведи знають, як налаштувати 4x4 так, щоби не втратити репутацію нації вікінгів.

Нарешті повернуся до того, з чого почав: навіщо? Маю відповідь, якщо читач не боїться зіпсувати настрої і пошарпати собі нерви. А неприємна подробиця автомобільного буття полягає в тому, що з кожним водієм і кожним пасажиром рано чи пізно трапляється ДТП. Чому ми уникаємо про це говорити? Чому турбота про особисту безпеку, неушкодженість і повноцінне фізичне існування обмежується банальним першим тостом на іменини: мовляв, головне – здоров'я (крім того, побажання, якщо трохи замислитися, частково нейтралізується традиційним другим тостом)?

Ось шведи, які зупиняються на кожному червоному світлофорі, акуратно пропускають на зебрі пішоходів, не перевищують швидкості, чомусь передусім цікавляться безпековими характеристиками, а ми, які без докорів сумління виїжджаємо на зустрічню й лінуємося вмикати поворотники, – звертаємо увагу на те, що замість ручки гальма – педалька. Смішно.

Та з нашою щоденною манерою водіння, міцними нервами й нехтуванням знаку «70» – це найперша подробиця, яку треба дізнаватися! Я почав дізнаватися. Щоправда, кількості грамів технічної документації мене швидше заплутали, ніж просвітили... Дізнався, що RSC – це система запобігання перевертанню, BLIS – це система моніторингу «мертвих зон», EVA – це функція допомоги під час екстреного гальмування, а

ще є ABL, ROPS, SIPS, IC, WHIPS... і так 70 сторінок. Потім згадав, як бачив у Швеції по телевізору документальний фільм про центр автомобільної безпеки в Гетеборгу. Шведської я не знаю, але зрозумів, що там працюють справжні збоченці-мазохісти, які щоразу вигадують новий краш-тест для своїх Volvo: лобове зіткнення,

удар у бік, зіткнення з гранітною скелею, зіткнення з лосем, що випадково вийшов на дорогу... Потім аналізують наслідки. І розробляють свої RSC та ROPS. Результат – стабільна репутація Volvo як однієї з найбезпечніших марок у світі, з року в рік.

Поки я згадував, сталася зустріч, якої не вигадаси. На розі бульвару Перова та проспекту Ватутіна утворився корок, на швидкості п'ять кілометрів на годину я міг доскоху милуватися картиною: вщент розбита «дев'ятка», навколо калюжа крові, швидка допомога, а навпроти... ціленький позашляховик і розгублений пан у кремовому плащі, цілий і неушкоджений, тільки рука з сигарекою тремтить. Зіткнулися ніс у ніс. Не переконаний, що це був XC90, але емблему зі стрілкою, що нагадує символ чоловічого начала, переплутати важко. Охочі можуть подивитися на YouTube. ■

3,2-літровий двигун забезпечує прийнятну динаміку

НАЩАДКИ ПАВЛІКІВ МОРОЗОВИХ

Неділя, ранкова тиша на Вознесенському узвозі в Києві. З храму Св. Василя Великого отців Василян доносяться звуки літургії. Аж ось: «Дррр, вжжж, дррр, вжжж», – це доблесні працівники асфальтних служб приїхали виконати свій почесний обов'язок лагодження тротуару біля одного з офісів у бічній від церкви вуличці. Й невямки їм, що поруч кілька сотень людей замість молитися мусять зосереджуватися на ремонтній какофонії. А їхнім начальникам не відомо, що в нормальних країнах, де не було 70 років комунізму, сама праця у неділю вважається ненормальною, зрештою, гріховною. Цікаво, скільки протримається асфальт, ними зроблений? ■■

Роман
Кабачій

УКРДЖАЗ

Чому в світі мало відомих українських джазменів? Звичайно, треба пам'ятати про важкий радянський спадок а-ля «севодня слушаєш ти джаз, а завтра родіну прадаш». Але ж будь ласка, наші сусіди поляки мають одну з найпотужніших джазових шкіл, попри комуністичне минуле. Проблема в тому, що українці досі соромляться самих себе. За поодинокими винятками. Тому наші джазмени або бояться відкрити свою майстерність до кінця, або починають дріботіти нотами в намаганнях довести свою крутизну. Проте джаз – це музика для тих, хто себе «хаває от і до». Треба навчитися любити себе, а тоді давати справжнього джазу. ■■

Богдан
Буткевич

ДІЄТА ДЛЯ СЕРДЕЦЬ

У коридорі відділення кардіології зчинилася буча. На щастя, не тому, що комусь із пацієнтів стало зле. Поблизу так званого пацієнтського холодильника запанував якийсь підозріло спертий «аромат». Ах, ну, звісно, річ у тім, що вкотре м'ясні продукти, принесені родичами з великою любов'ю пацієнтам, не витримали випробування ледве тліючим холодком зіпсованого ще в 1990-х морозильного апарата. І таким чином у поєднанні з традиційним лікарняним водно-кашевим меню він створює сприятливі умови для дієтичного режиму існування хворих. Усе продумано. Все. ■■

Жанна
Безп'ятчук

Олена
Чекан

Таня
Овчар

Інна
Завгородня

«ВСТРЕЧА З ПРЕКРАСНИМ»

Вона справді була чарівною: висока, струнка, з величезними блакитними очима. І машина відповідна – «Бентлі». Це я після вистави побачила, як вона вміщувалася в неї. А зустрілися ми в передпокої вбиральні оперного театру під час антракту. Колежанка палила, а я дошкуляла їй, чому це у другій дії «Травіати» персонаж, який приносить лист Альфредові, вдягнутий у фрак. Самі уявіть: полудень, сільська місцина під Парижем, а він у фрак. «Так его ж Франція. Там все мушціни во фраках ходять!» – втрутилася чарівна незнайомка. «Село, полудень...», – не здавалася я. «Ви б лучче почіталі Тостого ілі Горького», – поставила крапку в суперечці красуна й випурхнула, грюкнувши дверима. Що вона мала на увазі? Невже барона з горьківського «На дні»? ■■

ДОБРІ СПРАВИ МОРОЗА ТА МИКОЛАЯ

Я дуже любила новорічні свята в дитинстві, дорослою я їх люблю ще більше. Раніше просто чекала свята, а зараз – дива, яке до того ж створюю сама. А малюки тішаються й вірять, що це казка, яка можлива тільки у ці дні. Вони широко розплющують очі, коли знаходять під подушкою подарунок від Святого Миколая. Вони примружуються, коли пишуть-малюють листа Дідові Морозу. Вони зачаровано вдивляються в ніч крізь віконне скло, сподіваючись побачити там хоча б щось із кортежів Миколая та Мороза. Моїм дітям байдуже, хто з них більш вигаданий, хто старший, хто новіший. Вони вірять, що чемним діткам ці дідуся приносять радість. У казку варто вірити і дорослим, щоб життя було казковим. ■■

ЦИВІЛІЗАЦІЇ МАЮТЬ ЗАПАХ

Приїжджає подруга з Піднебесної й скаржиться: усі речі пропахли Китаєм. Запах не зникає навіть після прання. Заінтригована, прошу принести хоч якусь хусточку. Цікаво ж! Вона приносить – я нюхаю. Справді, тхне Китаєм. Свій запах, безперечно, має Західна Європа, що однаково пахне і в Баварії, і в Британії. Мені здається, що це запах якогось мийного засобу. А ось у наших заводських ідальнях або на кухнях профілакторіїв і досі пахне «совком». Причому його можна не лише понюхати, а й скуштувати: це знайомий із дитинства смак котлет із хлібом. Такий незмінний, що можна аж отетеріти від спогадів десь на віддалених теренах загубленої цивілізації. Певно, саме через чутливість до запахів у людей розвивається алергія на далекі подорожі. ■■

РОУМІНГ: ДЕШЕВШЕ, НІЖ ВИ ОЧІКУВАЛИ ;)

Тарифи

- безкоштовні вхідні у 64 країнах
- у 113 країнах вихідні дзвінки у межах \$0,39-\$1,00
- GPRS-інтернет від \$0,57 за 100 Kb
- абонплата відсутня
- плата за з'єднання відсутня

Зручність

- ТревелСімка працює у 175 країнах
- незмінний балтійський номер, що стає відомим до поїздки
- номер зберігається безстроково
- можливість приймати вхідні дзвінки на Ваш український номер
- зручні цілодобові тарифи

Додатково

- безкоштовна деталізація дзвінків Online
- ТревелФакс: окремий балтійський номер для прийому fax2email
- Експрес-звіт: можливість перегляду Ваших витрат на екрані телефону
- Локатор: можливість перегляду місцезнаходження абонента на карті
- послуга «Переказ коштів»
- послуга «Передзвоніть мені»
- послуга «Мобільний Перекладач»
- послуга «Мобільне поповнення»
- бонуси в програмах лояльності «Панорама» (МАУ) і «Меридіан» (Аеросвіт)

Продукція

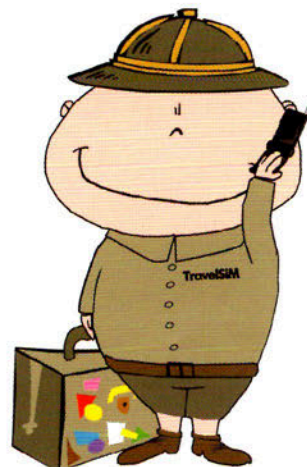
- стартовий пакет містить: ТревелСімку (за ціною \$9) та зручний для абонента баланс (від \$5)
- вибір гарних номерів
- поповнення будь-яким зручним способом
- безкоштовна доставка по Україні при замовленні продукції на суму від \$100

Країна перебування	Вихід \$	Вхід	Країна перебування	Вихід \$	Вхід
Австрія	0,55	0,00	Польща	0,59	0,00
Бельгія	0,65	0,00	Росія	0,45	0,00
Болгарія	0,75	0,20	Словаччина	0,55	0,00
Велика Британія	0,59	0,00	Таїланд	0,85	0,25
Греція	0,65	0,00	Туніс	0,75	0,25
Грузія	0,55	0,00	Туреччина	0,55	0,00
Єгипет	0,55	0,00	Угорщина	0,65	0,00
Ізраїль	0,45	0,00	Фінляндія	0,55	0,00
Іспанія	0,59	0,00	Франція	0,59	0,00
Італія	0,59	0,00	Хорватія	0,55	0,00
Кіпр	0,39	0,00	Чехія	0,55	0,00
Латвія, Литва	0,55	0,00	Швейцарія	0,69	0,00
Німеччина	0,59	0,00	Швеція	0,59	0,00
ОАЕ	0,65	0,00	Японія	0,55	0,00

Тарифи станом на 11/12/2009р.

Взяв з собою за кордон
Свій мобільний телефон?
і ДЗВОНИТИ будеш всім?
Тоді для тебе ТревелСім!!

Додаток до акційної КМ100-1896-мк-2/01/2001 та КМ103-1568-мк-4/2/2003 акційної КМ100-1896-мк-2/01/2001 та КМ103-1568-мк-4/2/2003 акційної

довідка та інформація про точки продажу:
(050) 800-1001 (044) 223-8008 (098) 800-1001
w.TravelSiM.ua

U.T.T. & C.S.C.
since 1996

Супер BUSINESS life

Легкі тарифи – легкий бізнес!

Нові тарифи Супер BUSINESS life:

- 0 грн/хв у мережі life:);
- 0,25 грн/хв по Україні;
- 0,60 грн/хв у Росію;
- 1,20 грн/хв за кордон.

Детальну інформацію отримуйте в ексклюзивних точках продажу life:), у центрах обслуговування абонентів life:), за номером 0 800 20 5433 (безкоштовно зі стаціонарних телефонів України) або 5433 (безкоштовно в мережі life:)) та на сайті www.BUSINESSlife.com.ua.
Послуги рухомого (мобільного) зв'язку, ліцензія НКРЗ АБ № 222715 від 17.11.2005 р. ТОВ «Астеліт», 03110, м. Київ, вул. Солом'янська, 11, літера «А», коди мережі 63 та 93.

Індивідуальні мобільні рішення